

Torsdagen den 3 september

Kl. 12.00–19.27

---

§ 1 Anmälan om ny riksdagsledamot

Följande berättelse hade kommit in från Valprovsnämnden:

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot

Till Valprovsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Marta Obminska (M) utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 27 augusti 2015 sedan Per Bill (M) avsagt sig uppdraget.

Valprovsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och därvid funnit att det blivit utfärdat i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen (2005:837).

Stockholm den 28 augusti 2015

Annika Sandström

ersättare för ordföranden

/Mattias Andersson
sekreterare

§ 2 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Lilian Wikhund* avsagt sig uppdraget som justitieombudsman från och med den 1 februari 2016.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Moderaternas riksdagsgrupp anmält Ulrika Heindorff som suppleant i finansutskottet under Jonas Jacobsson Gjörtlens ledighet.

Andre vice talmannen förklarade vald *under tiden den 28 september–31 december* till

suppleant i finansutskottet

Ulrika Heindorff (M)

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2014/15:743

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:743 Höjda skatter på bensin och diesel
av Aron Modig (KD)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 22 september 2015.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 31 augusti 2015

Finansdepartementet

Magdalena Andersson (S)

Enligt uppdrag

Rikard Jermsten

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2014/15:748

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:748 Skattebefrielse för biodrivmedel
av Rickard Nordin (C)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 22 september 2015.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 31 augusti 2015

Finansdepartementet

Magdalena Andersson (S)

Enligt uppdrag

Rikard Jermsten

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2014/15:750

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:750 Förföljelse av kristna på asylboenden
av Robert Hannah (FP)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 10 september 2015.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 1 september 2015

Justitiedepartementet

Morgan Johansson

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:752 Överenskommelse om minimimått på havskräfta

av Lars Tysklind (FP)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 17 september 2015.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 1 september 2015

Näringsdepartementet

Sven-Erik Bucht (S)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

STYLEREF Kantrubrik
* MERGEFORMAT

Interpellation 2014/15:753

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:753 Levande kust och skärgård

av Lars Tysklind (FP)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 17 september 2015.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 1 september 2015

Näringsdepartementet

Sven-Erik Bucht (S)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2014/15:127 till socialutskottet

2014/15:131 till skatteutskottet

2014/15:136 till civilutskottet

2014/15:137 till utbildningsutskottet

2014/15:138 och 139 till justitieutskottet

2014/15:143 till trafikutskottet

Skrivelser

2014/15:132 till socialutskottet

2014/15:144 till konstitutionsutskottet

§ 6 Svar på interpellation 2014/15:712 om förbättring av Kemikalieinspektionen

Anf. 1 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Det är roligt att återigen se riksdagsledamöter i arbete här i kammaren.

Sten Bergheden har frågat mig vad jag avser att göra för att Kemikalieinspektionen ska klara av sitt jobb och om jag kan tänka mig att lägga ned Kemikalieinspektionen och i stället skapa en ny och effektivare myndighet som klarar av att sköta sitt uppdrag i enlighet med EU:s krav.

Detta gäller en fråga om prövning av ärenden rörande bland annat bekämpningsmedel, och Kemikalieinspektionen har ansvar bland annat för detta. Handläggningen av bekämpningsmedel syftar till att säkerställa en hög skyddsnivå för människors och djurs hälsa och för miljön samt att förbättra den inre marknadens funktionssätt och samtidigt förbättra jordbruksproduktionen och se till att vi har effektiva biocidprodukter. Prövningen baseras på försiktighetsprincipen. Det är därför ytterst viktigt att handläggningen utförs med stor omsorg och i enlighet med de lagar och förordningar som finns på området.

Som jag tidigare framfört ser jag allvarligt på att handläggningstiderna för prövningen av bekämpningsmedel inte hålls. Avgiftsfinansieringen har dragits med stora underskott under många år, och även om flera regeringar har försökt lösa frågan har problem kvarstått.

Regeringen har gett Kemikalieinspektionen i uppdrag att effektivisera och förkorta handläggningstiderna, men med bibehållande av en hög rättssäkerhet och en hög skyddsnivå för människors hälsa och miljön. I regleringsbrevet för 2015 skärptes återrapporteringskraven ytterligare. För att förbättra och förstärka uppföljningen av myndighetens kostnader och öka kostnadseffektiviteten i ärendehandläggningen har regeringen i myndighetsstyrningen infört återrapporteringskrav vad gäller kostnadsuppföljning och handläggningstider.

Regeringen har säkerställt att avgifterna har höjts för att täcka kostnaderna. För att ytterligare stärka myndigheten höjde regeringen i år anslaget med 10 miljoner kronor, som är öronmärkta för just prövningen av bekämpningsmedelsärenden.

Som en del i arbetet med att komma till rätta med de långa handläggningstiderna och den kritik som Justitiekanslern framfört inkom Kemikalieinspektionen den 1 juni 2015 med en handlingsplan för de inneliggande prövningsärendena. Det är naturligtvis viktigt att handlingsplanen följs så att balanserna snabbast möjligt arbetas bort och nya inte uppstår. Jag ser inga alternativ som skulle vara mer effektiva än det arbete som regeringen just nu gör.

Anf. 2 STEN BERGHEDEN (M):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret så här långt.

Precis som det står i interpellationen är anledningen bland annat att JK mycket allvarligt har kritiserat regeringen och Kemikalieinspektionen för att man inte klarar den tid det ska ta att få ett nytt tillstånd för ett växtskydd i Sverige. Det allvarliga är att medan övriga länder i Europa klarar tidsgränserna gör Sverige inte det sedan lång tid tillbaka.

Kemikalieinspektionen har tidigare tagit fram handlingsprogram för hur man ska lösa detta. Trots det har det inte hänt någonting, utan man tappar fortfarande tid. Man har tillfört mer pengar, men fortfarande klarar man inte av tiderna på ett år och i vissa fall på 18 månader.

Nu har Kemikalieinspektionen tagit fram ett handlingsprogram och föreslagit att man ska vidta vissa åtgärder. Bland annat ska man utbilda sin personal, och det är jättebra. Jag trodde att personal som sitter i en myndighet och jobbar med dessa frågor redan var utbildad, men det är bra om man ytterligare kan spä på och få en bättre skärpa i den delen.

Kritiken mot att Kemikalieinspektionen inte klarar av sitt uppdrag har varit långvarig. Därför är frågan: Är handlingsprogrammet och de åtgärder som regeringen nu har vidtagit för att följa upp detta och skjuta till lite mer pengar tillräckliga? Och framför allt: Är det acceptabelt att det ska ta till 2019 innan man är i balans?

Jag har förståelse för att man måste göra om en del i arbetet och jobba på ett annat sätt, men jag hade varit mer nöjd med svaret om vi hade haft ett handlingsprogram som sa att vi kommer att lyckas lösa detta efter 2016. Då har man ett år på sig att lösa problemen fullt ut och komma i kapp. Men att sätta upp 2019 som en ram i handlingsprogrammet för när vi tror att vi ska vara i balans tycker jag är en alldeles för låg ambitionsnivå.

Många av våra företag där ute har ett oerhört stort problem för att de inte får fram sina växtskydd. Ofta kan de nya växtskyddsmedlen faktiskt vara bättre för miljön, men de blir ändå ställda i kö och kommer inte fram. I stället får man kanske dispens för det gamla växtskyddsmedlet, som kan vara sämre för miljön. Utifrån detta miljötänk borde man gynna möjligheterna att få fram bättre preparat och snabbare handläggning.

Jag önskar en lite högre ambitionsnivå. Är ministern nöjd med handlingsprogrammet, och tycker hon att det räcker med att man blir färdig med detta 2019? Jag tycker att det är en låg ambitionsnivå. Nästa fråga är: Om våra myndigheter, som ska sköta detta, inte klarar av handläggningstiderna, kommer man då att kompensera företag och andra som lider ekonomisk skada?

Enligt EU har man egentligen rätt att använda vissa delar, men det är inte tillåtet än i Sverige. Då hamnar man i ekonomiska problem för att man inte kan använda växtskyddsmedlet. Man kan förlora plantor, och man kan inte bespruta växtlighet mot ohyra och annat och gör då stora ekonomiska förluster. Tänker regeringen ta ansvar för de ekonomiska förluster som görs på grund av långa handläggningstider?

Anf. 3 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Jag tackar för den fråga som ställts.

Precis som riksdagsledamoten är jag mycket angelägen om att vi har en effektiv handläggning av bekämpningsmedelsärenden. Det behövs för att säkerställa ett miljö- och hälsoskydd i hanteringen och användningen. Vi vet att inte minst företagarna i sektorn är angelägna om detta, men naturligtvis också den stora konsumentgruppen och de som bryr sig om våra kommande jordvärden och så vidare.

Men det ska vara en effektivitet som gör att det är rimligt från ett företagarperspektiv, så att man får en bedömning som görs i tid. Det säger lagen. Därför har Kemikalieinspektionen med rätta fått kritik för de långa handläggningstiderna.

Detta är inte något nytt problem, utan det har funnits under alldeles för lång tid. Det finns en frustration över fördröjningen i att hitta arbetsmodeller, och resursdimensioneringen och arbetsfördelningen för att klara uppgiften lämnar verkligen en del i övrigt att önska när det gäller att tillfredsställa lagkraven, det vill säga att handläggningen och bedömningen av ärendena ska ske effektivt, professionellt och i tid.

Detta ska en myndighet i Sverige leverera. Det är enligt deras reglemente att göra så, och det är regeringens uppgift att säkerställa att man tar itu med problem när man ser att de uppstår. Det problemet har funnits under många år. Som du är medveten om, Sten Bergheden, har också flera regeringar på flera sätt försökt ta itu med situationen.

Det jag redogjorde för i svaret är hur jag, sedan jag tog över ansvaret i oktober förra året, har säkerställt att Kemikalieinspektionen får en mycket tydligare uppföljningsram. Vi har stramat åt uppföljningskriterierna också utifrån kostnadseffektiviseringskäl, och vi har krävt in handlingsplanen. Utan detta tror jag inte att det hade varit möjligt, och vi gjorde det samtidigt som vi dimensionerade avgifterna och anslagen till myndigheten på ett, tror jag, mer effektivt sätt.

Nu har vi inte helt sett hur detta faller ut. Jag kan absolut hålla med riksdagsledamoten om att man inte kan vara nöjd med att en myndighet tänker sig inte kunna hålla vare sig handläggningstider eller lagkrav under flera år. Det är naturligtvis ingenting man kan vara nöjd med, och det är därför jag kommer att säkerställa att de åtgärder vi nu har vidtagit följs upp så att de också får effekt. Jag är naturligtvis beredd att återuppta diskussionen och skärpa de åtgärder Kemikalieinspektionen måste vidta för att komma till rätta med problemet.

Precis som interpellanten pekar på är det många gånger en fråga om att nya växtskyddsmedel och bekämpningsmedel är bättre ur flera synpunkter, såväl ur arbetsmiljösynpunkt som ur miljösynpunkt. Därför vore det bra om de kom ut till näringen i tid, men det handlar också om att säkerställa ett högt skydd på de här produkterna för näringslivet i stort. Det är alltså en situation ingen kan vara nöjd med när det tar för lång tid, och jag vet att även Kemikalieinspektionen är missnöjd med situationen. Därför ligger vi på om att skärpa hanteringen.

Anf. 4 STEN BERGHEDEN (M):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Jag vill ta upp en annan fråga. Arbetet går ofta till så att vi samarbetar i EU om de olika tillstånden. Då kan det vara så att Danmark eller Tyskland utreder ett preparat, och sedan kommer man fram till att vi i Sverige behöver använda en viss grad av dosering, för miljöns skull och annat. Det som har varit ett problem i detta är att vårt lands egen kemikalieinspektion omprövar en del av dessa beslut eller utredningar som redan har genomförts, vilket fördröjer och förhalar proceduren ännu mer för just svenska odlare.

Detta sätt att arbeta borde regeringen titta över med en gång. Har vi ett samarbete om växtskydd i de här zonerna borde man väl ändå acceptera det vi har kommit fram till i de olika delarna utan att göra om arbetet en gång till och lägga ännu mer kraft på den delen. Då får man väl godkänna den delen och sedan forska vidare på om man vill ändra långsiktigt på något annat sätt.

Jag tror att det vore bra om vi kunde skärpa detta. Jag tycker att handlingsprogrammet från Kemikalieinspektionen är alldeles för blekt, och jag tror att det finns en tydlig majoritet i Sveriges riksdag för att faktiskt vara lite tuffare i detta läge – just med tanke på historieskrivningen. Vi har tidigare sett att man har tänkt att åtgärda detta, och vi har från Alliansens sida skjutit till pengar för att man ska kunna göra det. Vi har dock inte sett ett annat sätt att arbeta som har gjort att man har ökat takten och löst problemet.

Jag tror alltså att regeringen, och om inte annat riksdagen, kan vara ännu tydligare i den här frågan. Vi vill helt enkelt ha snabbare resultat när det gäller hanteringen av Kemikalieinspektionens ansvarsområde.

Jag tycker också att det är viktigt att ta detta nu. Det är nämligen ett stort problem, och samtidigt sitter vi i grupper i riksdagen och regeringen och diskuterar hur vi ska öka svensk livsmedelsproduktion. Vi har då en myndighet i Sverige som ser till att bromsa och skapa sämre konkurrenskraft för svenska företag än för utländska. Här behöver vi hitta ett sätt för både våra myndigheter och annat att kunna gå i takt, för att vi ska kunna öka svensk livsmedelsproduktion.

Det borde alltså vägas in i den biten, att alla myndigheter gör vad de måste göra i det läget. Att acceptera att Kemikalieinspektionen ska få till 2019 på sig för att lösa detta bekymmer är att sända fel signaler till övriga myndigheter i Sverige. Det man säger är att du kan överträda din budget och nästan strunta i att ta åt dig kritiken av JK. Du kan låta bli att åstadkomma någon större förändring särskilt snabbt, utan du kan i stället rulla på. Du får fyra år på dig om du tar fram en handlingsplan för hur du ska lösa dina problem.

Vi måste ställa hårdare och tydligare krav på våra myndigheter. De är till för att granska både företag och privatpersoner, och de måste sköta sina uppgifter. De måste också sköta de andra åtaganden de har gentemot staten, som att hålla budget, ha kompetent personal på jobbet och se till att handläggningstider håller utifrån den lagstiftning som finns både i Sverige och i EU. När det gäller lagkraven kan man inte bara säga att man har ett viktigt uppdrag och att man därför kan gå utanför och strunta i de andra delarna av lagen.

Jag tror alltså att det finns ett oerhört stort signalvärde i att faktiskt sätta ned foten rejält mot Kemikalieinspektionen i detta läge. Vi kan inte acceptera att man har jobbat som man har gjort hittills, och vi kan absolut inte acceptera att det ska ta fyra år att rätta till detta. Framför allt är det ett stort hot mot de företag som planerar både odlingar och annat här i Sverige. De undrar om de ska våga satsa på dessa delar om de sedan står utan ett preparat den dagen de behöver det.

Jag är alltså inte nöjd, utan jag vill att ministern ska vara lite tydligare.

Anf. 5 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Ja, man kan vara hårdare och tydligare i sin kravspecifikation till myndigheten. Jag menar att det är precis det regeringen nu är. Jag har inte ägnat den här tiden åt att revidera vad som gick fel hos den tidigare regeringen när det gällde styrningen av Kemikalieinspektionen; det är så att säga historia nu, och nu står vi i den situation vi gör. Det den här regeringen och jag har sett till – det arbete vi har satt igång – är att ställa mycket hårdare och tydligare krav på

Kemikalieinspektionen när det gäller handläggningstiden för bekämpningsmedelsärenden.

Det är en kritik som inte minst visar att man måste ta allvarligt på JK:s kritik. Det gäller alla myndigheter, och någon allmän dispens att skjuta på problem i fyra år har vi definitivt inte gett. Tvärtom har vi varit oerhört tydliga med att vi vill se resultat av de åtgärder vi nu sätter in. Det handlar om både en kostnadsuppföljning och, inte minst, en uppföljning av hur arbetssätten är. Dessutom har vi sett till att kostnadsdimensionera en del av verksamheten efter det ökande ärendeflödet.

Vi har fört diskussioner med många förvaltningar och sett till att verksamheten effektiviseras, men när man har ett totalt ärendeflöde är det inte ointressant att också kunna ta in i bilden att de avgifter företagarna betalar i samband med detta på något sätt ska komma verksamheten till del. För att upprätthålla en god kvalitet och inte minst en god, effektiv handläggningstid behöver alltså de här delarna kommunicera med varandra.

Det gör nu regeringen, och jag förväntar mig definitivt förändrade arbetssätt och en effektivare organisation av Kemikalieinspektionen i denna del. Det ska inte vara tal om annat.

Anf. 6 STEN BERGHEDEN (M):

Herr talman! Då vill jag ta upp en annan fråga. Man har nämligen utrett den myndighetsutredning som har presenterats – jag tror att det var i mars och att den ligger ute nu – där man diskuterar ett annat sätt att jobba. Kemikalieinspektionen nämns bland annat som en myndighet som skulle bli avplockad viss verksamhet och överlagd i en ny myndighet, som i utredningen fick arbetsnamnet Miljöinspektionen.

Mina frågor är: Tittar regeringen på den här lösningen, alltså att vi kanske skulle behöva inrätta en ny och effektivare myndighet som tar hand om de här uppdragen? Det handlar om att få en snabbare handläggningstid och få bort det som kanske har satt sig i väggarna när det gäller Kemikalieinspektionens sätt att arbeta i dag. Är det en intressant utredning att titta vidare på? Hur hanterar ministern och regeringen den delen? Jag skulle vilja få en kommentar till detta, om det finns möjlighet, för det är frågor jag ofta får utifrån att man diskuterar en ny myndighet som skulle lösa en del av de här sakerna.

Jag är inte heller överens med ministern; jag tror inte att dessa åtgärder räcker. Som jag sa tror jag att det är viktigt att vi från riksdagen i så fall markerar ännu hårdare. Ministern talar om att skärpa tonen lite om detta inte räcker, och jag tror att det vore bra att skärpa den redan nu och tala om att vi har tydliga hållpunkter för när den här biten ska hända samt att tidsaxeln till 2019 inte är acceptabel. Jag tror inte att det finns något stöd i Sveriges riksdag för att vänta till 2019 på att den myndighet vi har i Sverige när det gäller växtskyddet ska fungera.

Jag vill alltså ha mer tydlighet, och jag vill gärna ha en kommentar till hur man ser på den nya myndighetsutredningen. Väger man in den? Tittar man eventuellt på en ny lösning för hur vi ska behandla växtskyddsmedel i Sverige?

Anf. 7 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Jag får tacka för debatten som har möjliggjort för mig att i diskussionen här i kammaren tydliggöra att vi ser väldigt allvarligt på att en av våra myndigheter inte levererar enligt lagens krav när det gäller handläggningstider och effektivitet.

Justitiekanslerns kritik mot Kemikalieinspektionen måste definitivt få effekt. Vi har därför redan ställt betydligt hårdare och tuffare uppföljningskrav när det gäller Kemikalieinspektionens hantering av bekämpningsmedelsärenden. Vi avser också att följa upp detta mycket nära och säkerställa att de ökade ärendehanteringsströmmar som nu är kan hanteras på ett sätt som är effektivt från perspektiven kostnad och tid och inte minst från miljö- och hälsoskyddsperspektivet. Det är oerhört viktigt för näringen men också för respekten hos konsumenterna att vi får ett konkurrenskraftigt näringsliv.

Interpellanten passar på att ta upp ytterligare frågor, bland annat om det större EU-hanteringssystemet. Det finns ju fler kemikalieinspektioner som godkänner växtskyddsmedel för företag i andra länder. Där är det, precis som tagits upp i debatten, en zonindelning. Det är i den norra zonen ärenden för Sverige handläggs. Naturen tenderar ju att se lite olika ut i olika naturområden. Därför är det av vikt att bedöma hur det här fungerar i Sverige. Det är därför det görs en nationell bedömning. Det inleds också en översyn av växtskyddsmedelsförordningen 2016 som eventuellt kan titta på hur man mer kan samköra de här sakerna.

Med detta får jag tacka för debatten om en väldigt angelägen fråga. Det är skönt att känna att det är fler som står upp för att myndigheterna ska leverera.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2014/15:713 om kostnaderna för vattendirektivet

Anf. 8 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Sten Bergheden har frågat mig om jag är medveten om kritiken som riktats mot de åtgärdsprogram för vattenförvaltningen som vattenmyndigheterna presenterat och vad jag avser att vidta för åtgärder utifrån detta. Sten Bergheden har vidare frågat vilka kontakter på EU-nivå som tagits och vem som ska betala för omställningen och åtgärderna.

Jag vill börja med att säga att precis som Sten Bergheden konstaterar är det självklart att vi ska ha rent vatten. Och precis som han också konstaterar har det framförts en del kritik mot vattenmyndigheternas förslag till åtgärdsprogram, bland annat när det gäller föreslagna åtgärder inom jordbrukssektorn. Jag är fullt medveten om kritiken mot bristande konsekvensanalyser. Men jag vet också att arbetet inte har stannat vid det. Arbetet pågår för fullt hos vattenmyndigheterna med att utifrån de synpunkter som kommit in utveckla, förändra och förbättra förslagen. Jag vill betona värdet av rent vatten också för näringen. Det är en oerhört viktig resurs, som sagt var inte minst för jordbruket.

Att förbättra vattenkvaliteten och leva upp till kraven i vattendirektivet är förstas en utmaning. Det gäller att de nödvändiga åtgärder som behöver

vidtas är både miljöeffektiva och kostnadseffektiva. I det sammanhanget är processen med att analysera åtgärdsprogrammets konsekvenser viktig. I den ingår att bedöma åtgärdernas ekonomiska och miljömässiga konsekvenser samt att kvantifiera kostnader och nytta. Vattenförvaltningsförordningen ställer krav på en sådan analys av konsekvenserna.

Vattenmyndigheterna har överlämnat förslagen till åtgärdsprogram till regeringen för prövning. Beredningen av ärendet pågår i Regeringskansliet för närvarande, och jag kan inte förekomma resultatet av det arbetet.

Vattendirektivets krav gäller i alla EU:s medlemsländer och är en utmaning inte bara för oss i Sverige utan för hela EU. Det sker en kontinuerlig diskussion och ett erfarenhetsutbyte inom ramen för den gemensamma genomförandestrategin. I det arbetet deltar, förutom representanter för medlemsländerna och kommissionen, även bland annat bransch- och intresseorganisationer. Här diskuteras olika aspekter på genomförandet av direktivet, allt från rent tekniska frågor till mer komplicerade genomförandeproblem. En del i syftet är att dra nytta av varandras erfarenheter i genomförandet.

När det gäller finansieringsfrågan är det klart att genomförandet av åtgärderna kommer att kosta. Därför är det viktigt att åtgärderna är kostnadseffektiva, men det är också viktigt att man på lämpligt sätt samverkar med exempelvis landsbygdsprogrammet så att förutsättningar för att få stöd för nödvändiga åtgärder stärks. Hur som helst måste vi räkna med att många kommer att behöva vara med och ta ansvar för att vi ska få till de åtgärder som behövs för att förbättra och bibehålla vattenkvaliteten i våra sjöar och vattendrag både för oss själva och för kommande generationer.

Anf. 9 STEN BERGHEDEN (M):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Först och främst kanske vi ska konstatera att Sveriges sjöar och vattendrag är bland de absolut renaste vattnen i världen. Under lång tid har markägare, företag, kommuner och andra jobbat för en bra vattenkvalitet och tagit miljöhänsyn.

Det nya vattendirektivet sätter oss i en helt ny situation. Vi ska riva upp tidigare åtgärder som har genomförts för att avvattna vissa områden för att kunna ha odlingslandskap och gå tillbaka till dammar som är byggda på 1700-talet och återställa dem i ursprungsskick. Och vad är ursprungsskick? Här måste vi ha en tydlig signal från regeringen och även från riksdagen om att vi inte kan börja riva upp allt det vi har gjort i landet, utan vi ska vidta åtgärder som är rimliga och kostnadseffektiva.

Innan man går vidare med nästa steg i den här processen är det viktigt att studera de stora vattenprojekt man har hållit på med i detta land tidigare. Ett sådant stort projekt har varit Hornborgasjön i Skaraborg, där jag kommer från. Ambitionen var då att höja sjön och att samtidigt få mer djurliv runt omkring. I dag är det många tranor därnere, men det är väldigt många gäss som har tagit över hela sjön. Och nästan varenda ko har försvunnit från betade strandängar, vilket har påverkat fågellivet i övrigt runt omkring. När man gör sådana här förändringar och börjar reglera om vattennivåer och vattendrag måste man vara medveten om att det kan medföra andra väldigt stora förändringar.

Återigen vill jag lyfta fram att vattendirektivet kommer att påverka lantbruket. Någon har skrivit att det handlar om ungefär 80 000 hektar, vilket motsvarar bara ett markvärde på 8–15 miljarder kronor som ska plockas bort från markägarna. Det handlar också om att vi plockar bort skörd på 80 000 hektar. Säg 5 ton per år, så handlar det om att det försvinner 400 000 ton mat som är producerad på ett av de kanske mest miljövänliga ställena på jorden. Vi använder väldigt lite kemikalier och gödning i övrigt.

Om vi lägger ned 80 000 hektar här i landet, tar bort djuren från våra strandängar och lite annat beroende på ändringarna i vattendirektiven kommer det att innebära att vi flyttar iväg miljöproblemen och kommer att importera mer mat, med tanke på att vi minskar vår egen matproduktion. Det gör att vi kommer att förlora en massa arbetstillfällen i landet som flyttar någon annanstans där man producerar mat under helt andra förhållanden och dessutom kanske mycket mer miljövänligt än vad vi gör här i landet, vilket innebär att det blir en belastning för klimatutvecklingen i övriga världen.

Vi behöver analysera vad vi har gjort tidigare i de här delarna. Det handlar om att göra en utvärdering av Hornborgsjön. Vi har länge krävt att man ska se över detta. Man behöver dra lärdom av detta och ha en dialog med markägare och övriga. Och framför allt: Om det nu visar sig att prislappen kommer att landa på 20 miljarder kronor, hur har man tänkt att fördela kostnaden? Detta måste väl ändå vara samhällets ansvar. Man kan inte belasta de enskilda fastighetsägare och markägare som hamnar i detta läge. Det skulle i så fall vara slutet och döden för många att först lägga ned jordbruksmark och dessutom bekosta nedläggningarna.

Anf. 10 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman, miljöministern! Det är oerhört viktigt med vatten och rent vatten. Sverige är ett väldigt gynnat land, ett land rikt på naturresurser, åkrar och skogsmark, och rikt på livgivande nederbörd, vatten, även om vi ibland tycker att det är trist när vi har semester. Men vatten ger liv, och vatten är nödvändigt. Vatten är ett jätteproblem globalt, som miljöministern vet, och Sverige är i ett väldigt bra läge för att utnyttja sina rika naturresurser och ta hjälp av nederbörden.

Sverige har en stark miljölagstiftning och kunniga lantbrukare som känner starkt engagemang för djurskydd och miljö och för att lämna bra jordar vidare till nästa generation. Även miljömässigt finns det alltså en medvetenhet, och vi har en stark miljölagstiftning som gör att vi har ett bra utgångsläge.

EU:s vattendirektiv tar tag i den här frågan och ska gälla alla EU-länder och flytta fram positionerna. Det är bra. Det ska givetvis implementeras på ett rimligt och sansat sätt. Sverige har här valt ett annat sätt än kanske alla andra EU-länder, nämligen det juridiska, via domstolar i stället för via parlamentariska församlingar. Jag har varit och är tveksam till detta. Det kan vara en risk att besluten blir alltför fyrkantiga och radikala. Ansvaret för det här åvilar på intet sätt miljöministern, utan det ligger tio år tillbaka i tiden och hos andra regeringar som valde den här vägen. Men det är rätt anmärkningsvärt och speciellt att man valde den vägen, och det gör det extra viktigt att, som Sten Bergheden har gjort här, väcka frågan i en

interpellation. Det var för att ansluta mig till den som jag gick upp här i talarstolen.

Det finns en oro i luften. Tjänstemän sitter och funderar på det här och vill väl och har starka miljöutgångspunkter. Det har kommit radikala förslag – och det backas lite här när det gäller dem – men det finns en uppenbar risk att kostnaderna som kommer att åläggas jordbruket blir betydligt högre i Sverige än i andra länder trots att Sverige redan ligger i täten före snart sagt alla andra länder.

Det som jag egentligen ville lyfta fram med det här inlägget är att det absolut sämsta för vattensituationen globalt, i Norden och i Sverige och för miljö, biologisk mångfald och kretslopp i Sverige vore om det redan mycket hårt pressade svenska jordbruket lades ned och att maten som vi äter ersattes av importmat från andra länder med större vattenproblem och som läcker mer och så vidare.

Här har vi risken: Skulle, med de allra bästa avsikter, de här domstolarna och vattenförvaltningarna lägga fram förslag som är tuffa och kostar mycket, som Sten Bergheden sa, blir det svårt för det svenska jordbruket. Det är oerhört hårt pressat. Det läggs ju ned. På 20 år har vi tappat en tredjedel av vår animalieproduktion, och den ersätts av en allt mer växande import från länder långt härifrån med en helt annan påverkan på vatten och vad gäller djurskydd. Det man måste se upp med här är att inte med de bästa ambitioner vilja ha det perfekt och ligga långt före andra länder i Sverige om effekterna blir så stora att bönder lägger ned sina jordbruk, marken växer igen, den biologiska mångfalden försämras, kretsloppet försämras och vattenresurserna inte utnyttjas i Sverige utan belastas mycket på andra håll. Det vore det allra värsta för miljön och för vattensituationen i Sverige och globalt. Jag vill alltså skicka med miljöministern en vädjan om att verkligen ta detta i beaktande.

Anf. 11 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Tack för möjligheten att debattera den här viktiga frågan som handlar om det svenska jordbruket och livsmedelsproduktionen. Som jag förstår det är ingången i båda debattörernas medskick och diskussioner engagemanget i att vi genomför vattenåtgärder i Sverige i samklang med målet att få ett jordbruk som är mer konkurrenskraftigt och som i kraft av sitt miljöarbete kan leverera mer livsmedel, inte minst till Sverige. Vi är ett av de länder i Europa som har sämst livsmedelstrygghet, och det är, precis som påpekades här tidigare, ett resultat av att man minskat livsmedelsproduktionen i Sverige och ökat importen. Jag skulle vilja säga att det ena kommer av det andra. Man ökar importen, och därmed minskar efterfrågan på de kvalitetsprodukter som produceras i det svenska lantbruket. Den spiralen måste vi vända, och det är anledningen och bakgrunden till regeringens arbete kring en nationellt samlande livsmedelsstrategi där jag hoppas att man också kan få en stark uppslutning bakom hur vi på flera sätt kan säkerställa en strategi ut ur ökad import och minskat svenskt lantbruk och i stället går åt andra hållet. Jag håller helt med dem som här i debatten har pekat på värdet av ett levande svenskt lantbruk som bygger på de rika naturresurser som vi har här i landet och som förädlar dem till goda livsmedelsprodukter.

Vatten är ju en naturresurs för jordbruket. Alla landsbygdsföretagare vet – och alla småbarn vet, höll jag på att säga – att vatten är grunden till

livet på jorden och så vidare. Av Sten Bergheden framstod det lite som att vattenvårdsarbetet i Sverige, som vi har genomfört ganska omfattande i modern tid och på flera ställen väldigt väl, är någonting som bara ska kläs i säck och aska och att det är dåligt för Sverige att vi har ett starkt vattenarbete. Det tror inte jag. Jag tror att vi har allt att vinna på att ha ett starkt vattenarbete. Inte minst ger det förutsättningar för ett livskraftigt jordbruk, och det ger också förutsättningar för en biologisk mångfald som ger den robusthet som vi behöver ha i systemet när vi ska kunna försörja planetens allt större befolkning, och det ger också ett starkare samhälle.

Man kan naturligtvis vara orolig, och jag förstår att innan beslut har slagits fast och reformarbeten har klubbats igenom finns det många aktörer som är oroliga och gärna vill måla upp det värsta scenariot. Siffrorna och en del annat som har tagits upp i den här debatten tyder på att underlaget från vattenmyndigheterna har varit undermåligt. Den kritiken finns. Jag ser den och har inte annat att tillföra än att konsekvensanalyserna har varit för dåliga. I den diskussion som nu förs och behöver föras har de inte kunnat leverera en säkerhet och trygghet kring att åtgärder är väl avvägda. Det måste till, och det tror jag behövs oavsett vilken modell man väljer när det gäller hanteringen av det här. Nu blir det en regeringshantering, åtminstone en översyn, av de här delarna, och det är också vattendelegationer som har regional förankring, det vill säga det är inte några domstolar i den delen, utan det är det när det gäller andra delar.

Jag skulle också vilja säga att en hel del vattenvårdsarbete går hand i hand med en bättre jordbruksnäring. Vi har landsbygdsprogrammet där regeringen gick in med ett program i juni där man nu omfördelar 5 miljarder årligen till exempelvis gårdsstöd för bland annat åtgärder som också kommer att komma vattenvårdsarbetet till del. Det här är alltså åtgärder som går hand i hand och som redan genomförs.

Anf. 12 STEN BERGHEDEN (M):

Herr talman! Tack, ministern! Jag vill förtydliga att jag tror att vi har gjort bra grejer här i landet för att rädda en bra vattenkvalitet, men jag tror att vi behöver utvärdera en hel del av de projekt vi har gjort tidigare och verkligen försöka dra lärdom av vad som var målet med de projekten. Uppnådde vi verkligen dem eller genomförde vi dem bara och sedan lämnade dem? Jag tog upp ett sådant exempel, nämligen Hornborgasjön i Skaraborg, där man självklart borde gå till botten och se om vi verkligen uppnådde de effekter som vi förväntade oss av den här vattenförändringen som vi gjorde. Fick vi betande djur, fick vi fler fåglar runt sjön och ökade mångfalden som vi hade hoppats på, eller ska vi dra någon lärdom av det här? Det är viktigt att vi har med oss det när vi sedan säger att vi ska återställa andra delar till ursprungligt skick. När vi vidtar vissa åtgärder kan det faktiskt försämra och förvärra situationen.

Jag tror också att det är oerhört viktigt att alla de här förändringarna görs i dialog med markägare, fastighetsägare, kommuner och andra så att man hittar den bästa och mest ekonomiska lösningen och på så sätt kan få en acceptans och förståelse.

Sedan tror jag också att det är viktigt att regeringen är tydlig med att detta är en så stor insats att regeringen tar på sig huvuddelen av ansvaret för finansieringen. Jag tror också att det skulle vara en bra måttstock på att

om Sverige som land tycker att det här är viktigt är vi också beredda som land att betala för förändringarna för att rädda detta.

Men vi måste också ha med oss att när vi gör de här förändringarna kommer enskilda lantbrukare och andra att tvingas att lägga ned sin djurproduktion om de inte redan har gjort det för att de inte har betesmarker kvar. Vi kommer att tappa mångfald på andra delar runt omkring som i dag är betade. Det här måste vi väga, och vi måste ta den striden med EU och övriga så att vi inte bara följer med i detta och tar hem andra förluster till landet i stället.

Jordbruksverket har i sitt åtgärdsprogram föreslagit en prövning av regeringen. Jag förstår på ministern att det är den som pågår nu. Om det finns någonting att säga där är det klart att det är värdefullt för dem som är oroliga. Jag tror att det är bra att det sker en politisk prövning av detta på något sätt och att vi har en dialog, så att vi hittar en långsiktig lösning.

En sak som komplicerar detta ärende ytterligare är att våra myndigheter här i Sverige inte är riktigt överens om vad som ska och behöver göras och hur man ska lösa detta. Det vittnar väl om att frågan är betydligt större och allvarligare och behöver få ta den tid den tar, så att vi inte förhastar det här utan tar det i rätt ordning.

En annan del som vi behöver lyfta fram och som vi är påverkade av indirekt gäller de småskaliga elkraftsbolagen. Man borde väga in den delen innan man börjar stänga ned dessa och tvinga dem till nya avtal, tillstånd och annat. Man borde ta med i prövningen vad vi kan göra för att även de småskaliga kraftverken ska kunna överleva och producera miljövänlig el samt upplevelser och kulturmiljöer runt om på landsbygden.

Det här med vattenprojektet, vattendirektivet och alltihop är större än vad det är, och därför tror jag att det är viktigt att det får ta den tid det tar. Jag tror att det är bra om regeringen är tydlig med att den kommer att ta huvudansvaret för finansieringen och därmed lugnar ned en hel del av den oro som finns runt om på landsbygden i dag för vad som ska göras. Det lägger en våt filt över vad man vågar gå vidare med om man nu måste börja ställa om och bygga om sina vattensystem igen.

Anf. 13 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman och miljöministern! Jag välkomnar självfallet det som miljöminister Romson uttalade om jordbrukets betydelse i Sverige, om att vi har en bra status och ett bra utgångsläge och om att det som behövs är en ökning – kraftfull, tycker jag – av livsmedelsproduktionen med våra goda naturresurser på ett miljömässigt bra sätt.

Jag tycker också att det är bra att vi har ett parlamentariskt livsmedelsstrategiskt arbete för att tillsammans kunna ge jordbruket bättre förutsättningar än i dag. Jordbruket är väldigt hårt konkurrensutsatt med den här friare marknaden. Man får inte betalt för sina mervärden i handen. Detta arbete välkomnar jag, och där är vi helt överens. Likaså är vi överens om att vatten är betydelsefullt och ska skyddas på ett bra sätt och så vidare.

Det finns som ministern vet en stor oro inom näringen och hos enskilda lantbrukare för vad förslagen kan komma att betyda för den egna gården. Kanske måste man ta en tredjedel ur produktion och göra dammar? Man blir orolig. Det finns förslag i luften om att rädda Östersjön och minska växtnäringsläckaget genom att allt jordbruk som läcker och har avrinning mot Östersjön skulle bli ekologiskt, trots att det jordbruket läcker lika

mycket eller mer. Detta finns inte med hos vattenmyndigheterna utan har mer förts fram på politisk väg än så länge, men sådana förslag oroar också. Det skulle vara ett oerhört radikalt ingrepp om man gick en sådan väg.

Jag välkomnar även att miljöministern säger att konsekvensanalyserna från de instanser som börjat jobba med frågorna har varit för dåliga. Jag instämmer helt i det, och det är väldigt glädjande att miljöministern har samma uppfattning som jag. De får göra sin hemläxa och återkomma med konsekvensanalyser som är rimliga och som också jämför med vad som händer i övriga EU-länder.

Anf. 14 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Jag tackar för en god diskussion om ett viktigt område. Som påpekades går vatten in i väldigt många verksamheter, och därmed kommer också åtgärdsprogrammen in i många verksamheter, vilket jag tror har försvårat diskussionen; det blir uppdelat på många olika aktörer, och många känner sig samfällt oroliga för just sin bit, känner att de inte riktigt får svar, att det inte finns någon helhet.

Inte desto mindre känner jag mig trygg med att Sverige har ett gott vattenarbete och en god kunskap om hur man ytterligare kan modernisera och förbättra vattenarbetet utifrån de förutsättningar för vatten som vi har i vårt land. Vi är medvetna om att förutsättningarna inte ser likadana ut i hela Europa. Men det är inte fel att man ur europeisk synvinkel är angelägen om att alla medlemsländer upprätthåller ett starkt vattenarbete. Det är också länder som vi konkurrerar med i jordbrukshänseende, så vi är naturligtvis angelägna om att ett högkvalitativt vattenarbete genomförs över hela Europa.

Vi ska också vara medvetna om att det finns mycket historia angående vattenavrinning. Något som nämnts och som vi nu ser alltmer av är utdikningen för ny åkermark i Sverige kontra de senaste årens stora och många gånger lyckosamma projekt för återställande av vissa strategiska våtmarker – utifrån en biologisk synvinkel, men också utifrån klimatsynvinkel. Dels läcker inte jordarna lika mycket, dels och framför allt kan man få en buffertzon för de ändrade nederbördsmängder som kommer nu.

Tittar man strategiskt på våtmarksarbetet tror jag att man kan se att det här är någonting som stärker landsbygden och jordbruksföretagens möjlighet att upprätthålla kvalitet under lång tid, för det kommer att öka kvaliteterna i markerna, sett utifrån att det kan påverka omställningsfaktorer och naturligtvis även differentiera företagarens möjlighet till utkomst; man säljer nu alltmer upplevelser i landsbygdsföretagen, ska vi vara medvetna om. Jag tror att detta är någonting bra, också när det gäller energi, ett annorlunda bete och så vidare. Men frågorna är stora och komplexa, och när de läggs ihop på det här sättet förstår jag att det blir mycket oro i landet.

När det gäller kritiken mot konsekvensanalyserna i de tidigare förslagen från vattenmyndigheterna kan jag säga att det helt uppenbart finns ett behov av att stärka dem. Jag tror att man får ta det här i två steg.

Det ena är de åtgärdsprogram som vi behöver få till stånd och få beslut om i Sverige. Det ger en trygghet i att det handlar om ett moderniseringsarbete där staten är mån om att det inom ramen för bland annat landsbygdsprogrammen kommer reformer som ute i landet klickar

an i varandra, det vill säga att man får stöd utifrån ett arbete som stärker både jordbruksföretagaren och vattenarbetet. Det är också därför regeringen var angelägen om det program för landsbygdsprogrammet som man gick in med. Det var mycket tydligare än tidigare ram för miljöarbetet i den här delen. Det vill jag skicka med.

Det andra är att vi i förlängningen har en diskussion att ta när det gäller hur vi säkerställer att vi i framtiden får mycket bättre konsekvensanalyser från vattenmyndigheterna. I delar av utredningar och sådana saker har man tittat på myndighetsstrukturer, uppdrag och så vidare. Jag hoppas att få återkomma till riksdagen för en diskussion kring om den här omgångens vattenåtgärdsprogram föranleder att vi också tar en mer strukturell titt på det arbetet i framtiden.

Anf. 15 STEN BERGHEDEN (M):

Herr talman! Jag tackar ministern. Det är också viktigt att lyfta fram den ståndpunkt som Jordbruksverket tar med i sitt senaste remissvar från den 26 juni, där man tydligt trycker på att det är "olyckligt om åtgärdsprogrammet fastställs i sin nuvarande form innan diskussionerna kring livsmedelsproduktion och jordbrukets konkurrenskraft har utmynnat i konkreta mål och strategier".

Jag tror att det är rätt viktigt att vi nu är inne i ett läge där vi håller på och jobbar på hur vi ska få ett konkurrenskraftigt lantbruk och kunna öka både matproduktionen och exporten och skapa arbetstillfällen på landsbygden. I det läget är det farligt att gå fram med beslut som direkt skulle skära ned den här delen utan att vi först vet vilka konsekvenser det får.

Jag delar Jordbruksverkets bedömning att man borde vänta in de utredningar, kommittéer och annat som jobbar med de här frågorna för att se vad det är för marker vi behöver i framtiden för att kunna producera det vi har förväntat oss och hur vi kan lösa detta på ett vettigt sätt. Det blir väldigt konstigt för lantbruket om man å ena sidan försöker jobba med att stärka konkurrensen men å andra sidan skapar kostnader som gör att du förlorar mark och dessutom ska ta pengar själv för att bygga om och lägga ned den mark som du i framtiden kommer att förlora ännu mer på att inte kunna producera på.

I det läget måste man väga detta och bedöma vad som egentligen är rimligt för ett företag och för landsbygden, som vi ändå vill ska blomma upp och skapa jobb och skapa svensk mat. Enligt de flesta bedömare tillhör Sveriges lantbruk världens renaste. Vi producerar väldigt mycket bra mat med liten påverkan av kemikalier.

Jag tackar ministern för svaret.

Anf. 16 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Jag vill tacka Sten Bergheden för en intressant interpellation om en fråga som jag förvisso redan har diskuterat här i kammaren vid ett otal tillfällen. Men jag ser fram emot att fortsätta debattera den, inte minst relationen mellan det viktiga miljöarbete som sker runt om i Sverige, många gånger kopplat till landsbygden och lantbrukets förutsättningar, och behovet av ökad konkurrenskraft i form av ökad livsmedelsäkerhet. Det är frågor som kommer att återkomma.

Enligt tidsplanen för åtgärdsprogrammen ska beslut fattas under hösten. Det är åtminstone EU:s tidsplan. Vi får titta på det och kommer inom ramen för det arbete som nu pågår inom Regeringskansliet också att titta på hur tidsramarna är satta, i relation till vilka typer av beslut vi kan fatta i den delen.

Redan förra gången vi fastställde åtgärdsprogrammet för vatten var det uppe hos regeringen och vände. Men jag vill också skicka med att jag ser att den typen av problem och kritik som har uppkommit när det gäller konsekvensanalyserna, inte minst i kommunikationen från vattenmyndigheterna till sektorerna, nog också tarvar att vi, utöver att lösa frågan med åtgärdsprogrammen här och nu, tittar lite på strukturer framöver.

Därför uppskattar jag att få komma hit och debattera dessa frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2014/15:747 om marint skräp – ett allvarligt miljöhot

Anf. 17 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Johan Hultberg har frågat mig hur jag avser att stödja kommuner som är drabbade av marint skräp och hur Sveriges arbete med marint skräp i de regionala konventionerna Oskar och Helcom fortskrider. Han har även frågat hur jag verkar för att EU-kommissionens förslag om cirkulär ekonomi bidrar till att minska mängderna marint skräp.

Jag vill börja med att säga att jag delar Johan Hultbergs oro för effekterna av det marina skräpet, inte minst mikroplaster och mikropartiklar. Marint skräp är sedan länge ett miljöproblem och beror framför allt på dålig avfallshantering på land men också på fartyg och till sjöss. I dag tillsätts också mikroplast till olika typer av kosmetiska produkter och rengöringsprodukter. Dessa når haven genom våra reningsverk.

Därför har jag tagit initiativ till ett regeringsuppdrag till Naturvårdsverket att utreda hur källorna till mikroplast i havet kan åtgärdas. Syftet är att de viktigaste källorna ska ringas in och åtgärder initieras för att minska källorna till mikroplast. Därutöver har Kemikalieinspektionen i uppdrag att undersöka möjligheterna till nationell begränsning av mikroplaster i kosmetiska produkter.

Kusträckor i flera kommuner i Sverige är svårt drabbade av marint skräp. Det är en situation som också drabbar friluftslivet och svensk turistnäring.

Regeringen har inga särskilda finansiella resurser avsatta för att ta hand om marint skräp. Det är ett kommunalt ansvar, liksom annat skräp är. Men regeringen har valt att stödja särskilt drabbade kustkommuner genom anslag till Havs- och vattenmyndigheten som för närvarande finansierar projektet Ren och attraktiv kust med sammanlagt 6 miljoner kronor fram till 2018. Projektet syftar bland annat till att motverka marint skräp i såväl förebyggande som operativa insatser.

För Sverige är en mycket viktig del i arbetet att vara aktivt i de regionala samarbetena kring Östersjön och Nordsjön för att minska källorna till

det marina skräpet. Sverige har för närvarande huvudansvar för två projekt inom ramen för Ospars regionala aktionsplan för marint skräp, för att minska mängderna marint skräp. Aktionsplanen fungerar som en integrerad del av havsmiljödirektivet för att regionalt genomföra nödvändiga åtgärder.

Det första projektet har Sverige tillsammans med Storbritannien, och det gäller hur mängderna marint skräp som genereras av fiskebåtar kan minskas. I Sverige är det Simrishamns kommun som driver arbetet. Uppdraget är att genom intervjuer, diskussioner och workshops med yrkesfiskare och hamnpersonal ta fram förslag för hur man kan minimera uppkomsten av marint skräp från denna sektor.

I det andra projektet har Sverige tillsammans med Irland och Norge huvudansvar för att identifiera bästa tillgängliga teknik för att reducera mängderna skräp i avloppsvatten och dagvatten. I Sverige har Svenska Miljöinstitutet, IVL, ansvar för genomförandet. Båda projekten är för närvarande inne i en genomförandefas med insamling och bearbetning, och de kommer att redovisas i slutet av januari 2016.

Inom Helcom, alltså inom Östersjösamarbetet, har Sverige varit drivande för Helcoms regionala åtgärdsplan för marint skräp som antogs den 4 mars 2015. Den 10–11 juni godkändes även regionala åtgärder och frivilliga nationella åtgärder. De gäller dels reningstekniker i avloppsverk för att förhindra att mikroskräp når den marina miljön, dels att främja bästa praxis för hållbar hantering av avfallet från fisket. Den vidare implementeringen av rekommendationen kommer att diskuteras på mötena i oktober.

Sverige har inom EU bidragit med konkreta förslag till kommissionens nya paket om cirkulär ekonomi. Det kommer att presenteras under hösten, dels genom ett så kallat non-paper med bilagor våren 2015, dels genom svar på en offentlig konsultation i augusti.

En cirkulär ekonomi handlar om att man på ett betydligt bättre sätt utnyttjar resurser och produkter genom återanvändning, återvinning och genom att behandla avfall som en resurs. Sverige driver på, bland annat att material och produkter inte ska innehålla skadliga ämnen för att de därmed ska kunna återvinnas i högre grad. På det sättet kan det bidra till att en mindre mängd avfall samt farliga ämnen hamnar i haven.

Anf. 18 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Kära åhörare! Jag vill börja med att tacka ministern för svaret.

Det är bra att ministern delar min och Moderaternas stora oro över det växande problemet med marint skräp. Bara i Nordsjön beräknas hela 20 000 ton skräp dumpas årligen, och hela 10 miljoner ton skräp uppskattas hamna i världshaven varje år. Den absolut största andelen av detta skräp utgörs av plastavfall, material som naturen inte klarar av att omhänderta. I stället bryts plasten bara ned i mindre och mindre partiklar till dess att plasten brutits ned till mikropartiklar. Det är partiklar som måhända är små, ja ibland kanske till och med så små att de inte ens kan ses med det mänskliga ögat, men det betyder tyvärr inte att plasten inte längre är ett problem – snarare tvärtom. Ju mindre plastpartiklarna är desto svårare är de att hantera.

I vattnet fungerar mikroplasterna som magneter för bakterier och miljögifter. Mikroplasterna äts sedan upp av plankton, bottenlevande musslor och andra och förs därmed in i näringskedjan och stör de marina ekosystemen. Vi människor påverkas när vi konsumerar fisk och skaldjur.

Mot denna bakgrund är det mycket glädjande att regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att utreda hur källor till mikroplast i havet kan åtgärdas.

Detta regeringsuppdrag har tillkommit efter att vi här i riksdagen lämnade ett tillkännagivande till regeringen om att stärka arbetet för att minska förekomsten av marint skräp och mikroplaster i våra vattenområden. Det är välkommet att regeringen har följt i alla fall detta tillkännagivande. Jag kan dock konstatera att regeringen har fler än 100 andra tillkännagivanden att göra verkstad av. Jag vill ta tillfället i akt och påminna regeringen om att höja tempot och följa riksdagsmajoritetens vilja.

Nog om detta och åter till mikroplasterna. Ministern nämnde i sitt svar att Kemikalieinspektionen har i uppdrag att undersöka möjligheten att nationellt begränsa mikroplaster i kosmetiska produkter. Det är bra att den möjligheten undersöks, men ännu bättre är det om vi kan hitta gemensamma europeiska lösningar och stärka den gemensamma EU-lagstiftningen och andra internationella överenskommelser. Detta är trots allt en gränslös problematik som inte kan lösas enkom med åtgärder här i Sverige, herr talman. Ministern och jag är dock överens om att vi ska försöka hitta nationella och lokala lösningar och åtgärder i Sverige.

När det gäller just kosmetiska produkter och andra hygienartiklar är det glädjande att många företag frivilligt har valt att fasa ut användningen av mikroplaster. Med lite tur kanske det problemet löser sig innan vi har fått en tuffare lagstiftning på plats.

Men jag tycker att man från politiskt håll bör försöka att uppmuntra frivilliga initiativ och bidra till att stärka det frivilliga arbetet. Därför undrar jag vilka diskussioner som ministern för med berörda företag och branscher. Hur ser ministern på möjligheterna att få till frivilliga överenskommelser för att fasa ut mikroplaster i till exempel kosmetiska produkter?

Anf. 19 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Även detta är en interpellationsdebatt om ett väldigt angeläget ämne som har berört väldigt många, inte minst under sommaren när fler svenskar än under det övriga året lever och umgås i våra fantastiska havsmiljöer runt om Sveriges kuster.

Som jag redogör för i svaret är detta ett långsiktigt prioriterat område för Sverige. Vi jobbar väldigt aktivt, inte minst i de regionala organisationer som hanterar dessa frågor när det gäller Östersjön och Västerhavet.

Men jag kan konstatera att man kan bli ganska deprimerad över situationen på den globala nivån. Det finns för närvarande nästan 130 miljoner ton plast i havet, vilket är en avsevärt större mängd än vad som är synligt eftersom ca 70 procent sjunker till botten. Skulle man dyka i bottenmiljöerna i världshaven kan man se att miljön där har ändrats väsentligt under de senaste årtiondena på grund av bland annat allt skräp.

Det är bra att detta är en fråga som Sverige och andra länder driver inom de internationella samarbetsorganisationerna. Det är bara genom

samarbetslösningar som man kan nå ett resultat. Marint skräp är per definition ett skräp som flyttar sig över nationsgränserna. Det märker inte minst kommunerna på västkusten. Kopplingen mellan hur mycket svenskarna skräpar ned och hur mycket skräp som man ser på stränderna står inte helt i korrelation. Här handlar det såklart om ett internationellt arbete.

Det som under senare år har kommit upp som en ytterligare orosfaktor är detta med nedbrytningen till mikroplaster. Dessutom har man sett dessa plaster som en biprodukt som kan användas som ett ämne i andra produkter. Det har naturligtvis inte förbättrat situationen.

Troligen har man i början inte insett betydelsen av mikroplasternas effekter. Senare har forskningen kommit fram till att det kan ha alla möjliga typer av effekter. Man har bara inte känt till dem tidigare. Bara komplikationen att plaster kan suga åt sig bland annat andra miljögifter – precis som Johan Hultberg redogjorde för – gör ju att forskarna är oerhört oroliga. Detta är alltså en av de nya orosfrågorna, inte minst för den redan väldigt känsliga Östersjön, men också för andra hav.

Det var bakgrunden till att det var angeläget att ytterligare få igång det svenska arbetet och bredda Kemikalieinspektionens uppdrag. Man ska nu se över hela området för att säkerställa att det blir en bättre helhetsbild. Jag hoppas att jag kan återkomma till riksdagen eller utskottet och redogöra för den bilden, eftersom detta är en angelägen fråga för många.

I fråga om svenska begränsningar kontra internationellt samarbete vill jag vara tydlig med att anledningen till att man ser över om det är möjligt att införa nationella begränsningar är att se om det fungerar som ett verktyg för att driva på en samarbetslösning.

EU-samarbetet fungerar ibland så att EU-systemet liksom inte orkar med ytterligare en fråga att hantera. Men om tillräckligt många medlemsländer börjar driva frågor och är tydliga och konkreta med vad som kan göras, då blir det en annan acceptans. Det har vi sett i flera kemikalieärenden, så där finns en koppling. Vi genomför inte bara begränsningar hemma för vår egen befolkning, utan vi gör det också för EU-samarbetet.

Anf. 20 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Tack för svaret, ministern. Men jag vill också påminna om min andra fråga om hur ministern ser på möjligheterna att på frivillig väg fasa ut mikroplaster i till exempel kosmetiska produkter.

Som ministern sa blir den största andelen av det marina skräpet kvar i haven. Det mesta spolats ju inte upp på stränderna, utan det mesta ligger under ytan och sjunker till botten. Likväl är det väldigt stora mängder som hamnar på våra svenska stränder. I Sverige är det särskilt Bohuskusten som är utsatt på grund av det geografiska läget och de strömmar som för med sig enorma mängder skräp från inte minst de brittiska öarna till den svenska västkusten och i synnerhet till Bohuskusten. Detta drabbar naturligtvis de berörda kustkommunerna, de boende, det lokala näringslivet och turismen väldigt hårt. Turismen är ju verkligen en basindustri för Bohuslän. Den enastående bohuslänska skärgården lockar miljontals besökare varje år, och det förstår jag mycket väl.

Ministern konstaterar ganska krasst i sitt svar att ansvaret för att ta hand om det marina skräpet är kommunernas. Så är det i dag, men frågan är: Är

det rimligt att det är skattebetalarna i Strömstad, Tanum, Lysekil och andra drabbade kommuner som ska stå för kostnaderna för att hantera skräp som kommer från Storbritannien och från Gud vet vilka länder? Nej, det är såklart inte rimligt.

Därför är det välkommet att Havs- och vattenmyndigheten har lämnat bidrag till exempelvis projektet Ren och attraktiv kust, som ju drivs av de tio bohuslänska kustkommunerna tillsammans med Göteborg. Det är också bra att Havs- och vattenmyndigheten stöder projektet Fishing for litter, som är ett enkelt, men lysande initiativ. Det innebär att yrkesfiskare tar med sig skräp som hamnar i trålen eller i andra fiskeredskap till land, där skräpet sedan inventeras och tas om hand. Det bidrar därmed till ett renare hav och samtidigt till att vi får en ökad kunskap om det marina skräpet.

Det lilla stöd som Havs- och vattenmyndigheten ger till arbetet med det marina skräpet räcker inte. Det behövs verkligen insatser på europeisk nivå. Det enda rimliga är också att kostnaderna fördelas solidariskt länder emellan. Detta måste den svenska regeringen fortsätta att driva.

Jag vill fråga ministern: På vilket sätt driver Sverige kostnadsfrågorna inom EU för att få till en mer solidarisk finansiering för hanteringen av marint skräp? Eller menar ministern att det är en rimlig ordning att det är de svenska – ofta små – kustkommunerna som ska bära ansvaret för kostnaderna för det marina skräpet?

Herr talman! Som ministern sa är det bästa sättet att förebygga problemet med marint skräp att göra insatser på land. Land och hav hänger samman. Det mesta av det marina skräpet kommer inte från människor som vistas i skärgården eller från fartyg, utan det kommer från verksamheter på land. Där är EU:s kommande paket för cirkulär ekonomi oerhört viktigt. Jag vill verkligen uppmana regeringen att fortsätta med arbetet för att säkerställa att paketet blir ambitiöst och att frågorna om det marina skräpet inte glöms bort, även om det bästa sättet att komma till rätta med det marina skräpet är att börja med arbetet på land.

Anf. 21 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Tack för denna angelägna diskussion. Jag ska försöka svara på de frågor som Johan Hultberg ställer. I ditt första inlägg frågade du om man ska jobba med frivilliga åtgärder för att fasa ut mikroplaster från till exempel kosmetiska produkter. Ja, självklart ska man göra det, och det ingår också i den dialog som Kemikalieinspektionen för med branschen.

Jag noterar att organisationer i andra länder har varit snabbare på pucken genom att sprida listor över företag som redan har bestämt sig för att ta bort mikroplaster i sina kosmetiska produkter, och jag tror att det kan få en större spridning också i Sverige. Jag har sett vilket stort gensvar det har i det svenska samhället att ifrågasätta om det är rimligt att använda mikroplaster som tyvärr inte kan renas utan som går ut genom reningsverken till haven.

Under sommaren hade jag en diskussion med en av flera forskningsgrupper i Sverige som har tagit sig an problemet med mikroplaster i hav. Även dessa grupper har spännande idéer om vad komplikationerna egentligen innebär och hur man kan visualisera dem. Här kan man också göra pedagogisk nytta i samhället för att stärka

kunskaperna om att avfall är någonting som kan ställa till skada om det avhänds på fel sätt.

Men å andra sidan kan avfall som avhänds på ett riktigt sätt snarare bli en resurs, precis som Johan Hultberg är inne på vad gäller kopplingen med cirkulär ekonomi. Därför är det inte bara EU-kommissionens arbete med cirkulär ekonomi som är intressant utan också avfallsarbetet. Sverige har varit och fortsätter att vara starkt pådrivande för ett stärkt avfallsarbete som går ihop och är i samklang med ett resurseffektivt samhälle där vi kan få ut mer resurser i stället för mer sopor och skräp, som ju bara skapar problem.

Nyckeln till det är – och det är där Sverige ligger allra främst – att avgifta kretsloppet, det vill säga vi måste se till att de produkter som släpps ut i kretsloppet är så giftfria som möjligt för att kunna återanvändas flera gånger. Det faller tillbaka på vilket skräp vi kommer att få i haven.

När det gäller att arbeta på frivillig väg förs det branschdialoger. Kemikalieinspektionen håller i dem, och initiativ kommer definitivt att löna sig. Jag har sett hur diskussionen inte minst politiskt vad gäller andra kemikalier, såsom bisfenol A eller bisfenoler som sådana, vilket vi diskuterat mycket, ledde till att branschen tog bort bisfenol i användningen av relining långt innan regeringen i somras kom fram till beslutet att förbjuda det. Där ser vi hur den frivilliga vägen kan skapa en marknad långt tidigare än vad våra ganska trubbiga verktyg inom politiken kan åstadkomma. Det är en viktig buffert för att tala om för nya aktörer, inte minst utländska, som kommer in på den svenska marknaden att här gäller en tuffare kemikalierreglering.

Den sista frågan gällde om kommunerna ska ansvara för skräp. Det är mer en generell skrivning. Det är ingen skillnad mot den tidigare regeringens handhavande. Ansvarsfördelningen i Sverige har varit att det är kommunerna som har hand om sophantering, som har ansvaret för renhållningsbiten. Däremot tror jag att det är oerhört viktigt att följa frågan och se på vilket sätt fler aktörer, inte minst med tanke på komplikationerna kring friluftslivet och turistaktiviteterna, kan delta. Det är något som även staten ska engagera sig i, att stödja initiativ och ge stöd till kommunerna för att komma till rätta med arbetet med marint skräp på det sätt som jag redogjorde för.

Anf. 22 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Ja, jag tycker att det är oerhört viktigt att Sverige är en stark röst i EU-samarbetet för att få fram mer gränsöverskridande lösningar gällande det marina skräpet. Det är verkligen inte rimligt att några få stackars kommuner, framför allt bohuslänska, ska bära kostnaderna för en nedskräpning som egentligen är orsakad av andra länders medborgare. Det är viktigt att Sverige fortsatt gör sin stämma hörd för att försöka hitta lösningar till och finansiering av nedskräpningen.

Sedan är jag helt medveten om att lagstiftningen som sådan när det gäller ansvarsfördelning inte är ny för den här mandatperioden. Men som sagt, att stödja de drabbade kommunerna i större utsträckning tycker jag att vi politiskt, gemensamt över parti- och blockgränserna, borde verka för.

När det gäller avloppsvattnet är det, precis som ministern sa, mycket som kommer från hudvårdsprodukter och sköljs ut, ibland orenat. Tack

och lov renas majoriteten av mikroplasterna och mikrokräppartiklarna trots allt i våra reningsverk, men upp till kanske 30 procent går ändå ut i våra hav. I Östersjön är det särskilt allvarligt. Där är vattenutbytet så lågt att ansamlingen blir ännu mycket större. Med mer avancerad reningsteknik går det att få ned utsläppen mycket mer.

Alliansregeringen initierade en satsning på att just utveckla ännu mer avancerade avloppsreningsystem. Det projektet har framför allt varit inriktat på läkemedelsrester men skulle även kunna handla om de här utsläppen. Därför undrar jag om ministern är beredd att förstärka och bredda den typen av satsningar eller om man helt enkelt ska se om man ska skärpa lagstiftningen och ställa tuffare krav på kommunerna vad gäller vilken teknik de ska använda i reningsverken för att minska utsläppen av mikrokräppartiklar i våra hav.

Anf. 23 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Tack för en debatt som rör ett viktigt område, inte bara marint skräp i dess helhet utan även vad gäller mikroplasterna, som ju kommer från olika källor. Den särskilda källa som det under sommaren och tidigare i år varit visst fokus på gäller kosmetiska produkter, men det är bara en ström av flera. Forskare pekar tydligt på att det är svårt att mäta varifrån de mikroplaster som de ser i haven egentligen kommer, hur mycket som är nedbrutna produkter av tidigare plasticskräp. Det finns även indikationer på till exempel textilmaterial, som vid tvättning avhänder sig mikroplaster.

Beträffande uppströmsarbetet vill jag säga att vi vet att allt miljöarbete är effektivt. Om vi tidigt kan skapa giftfria miljöer blir också problemen tidigt lättare att hantera. Det betyder inte att inte avloppsreningsteknikerna ständigt måste utvecklas. Det är ett naturligt arbete för att skydda haven från renat avloppsvatten som medför nya problem. Östersjön är i en särskilt beklämmande situation. Det märker vi speciellt ett år som detta, när det tidigt var ganska kalla vattentemperaturer som senare blev varmare. Vi ser vilka konsekvenser det ger med de stora syrefria bottenarna, inte minst i Östersjön.

Här är internationellt samarbete oerhört viktigt. Det gäller inte bara samarbetet i EU, utan även Östersjöarbetet och det nordatlantiska samarbetet inom Ospar. Det är organisationer som kräver att länder som Sverige tar aktiv del. Jag har redogjort för flera av de projekt där Sverige tillsammans med andra länder tar på sig ledartröjan för att gå vidare, undersöka och också hitta konkreta lösningar tillsammans med fiskare, tillsammans med forskare och så vidare. Det är ett arbete som inte bara kan räknas i pengar. Sverige är ett nationellt föregångsland i den här sektorn liksom i andra.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2014/15:630 om egenanställning – en outnyttjad resurs

Anf. 24 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Hans Rothenberg har frågat mig hur jag avser att arbeta för att fler människor ska kunna komma in i egenanställning.

Det finns inget särskilt regelverk om egenanställningar och inte heller på annat sätt någon officiell definition, utan det är den vanliga gränsdragningen mellan arbetstagare och företagare som gäller. Som arbetstagare omfattas man av de rättigheter och skyldigheter som gäller mellan arbetsgivare och arbetstagare enligt lagar och avtal. Är man inte arbetstagare är det helt andra regelverk som gäller. Det finns inget mellanting.

Vem som är att anse som arbetstagare i civilrättsligt avseende avgörs efter en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Man kan inte avtala om huruvida den arbetspresterande parten är att anse som arbetstagare eller inte. Jag ser för närvarande ingen orsak att ändra på det.

Människor ska kunna starta och driva företag och förverkliga sina drömmar och affärsidéer. Nya branscher och affärsmodeller innebär också möjligheter till nya jobb. Vi ska ha ett gynnsamt företagsklimat. Regeringen gör, bland annat via Tillväxtverket och det statliga bolaget Almi Företagspartner AB, en rad insatser med syfte att göra det enkelt att starta och driva företag och få befintliga företag att växa. Det handlar exempelvis om regelförenkling, rådgivning och finansieringsinsatser.

Samtidigt måste man vara uppmärksam på om nya former på arbetsmarknaden kan medföra en risk för att man kringgår anställningsskyddet eller arbetsgivares ansvar som arbetsgivare. För mig är det viktigt att det råder förutsägbara och trygga förhållanden på arbetsmarknaden. Jag följer noga utvecklingen av egenanställningsföretag och andra nya sätt att arbeta, men regeringen planerar i nuläget inte att göra några speciella satsningar för egenanställningsföretag.

Anf. 25 HANS ROTHENBERG (M):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Det är många människor som står utanför arbetsmarknaden, och många drömmer om att driva en egen verksamhet. Steget att gå från utanförskap till att starta företag är på flera vis kantat av hinder, alltifrån svårigheter att få fram startkapital till att hantera den administration som företagandet innebär. Därmed stannar också många goda ambitioner vid drömmar.

Egenanställning kan i det här sammanhanget vara en lösning som kombinerar möjligheten att bryta utanförskap med mångas ambition att starta en egen verksamhet. Syftet med konceptet är att erbjuda en enskild möjlighet att verka som entreprenör genom att vara anställd i ett egenanställningsföretag. Medan företaget hanterar all administration är entreprenören själv ansvarig för att driva verksamheten, skaffa sig sina kunder och helt och hållet kunna fokusera på uppgiften.

Herr talman! Egenanställning är ett koncept som är väldigt vanligt i Europa och även i USA. Det är på frammarsch här i Sverige. Flera företag för nya entreprenörer finns sedan länge, och allt fler tillkommer. År 2011 omsatte de ungefär 350 miljoner kronor.

Vi vet att Tillväxtverket har intresserat sig för den här företeelsen och bland annat beställt flera rapporter om egenanställning. Upplägget är intressant. Det är låga trösklar till att börja som egenanställd, och friheten att verka i sin roll är väldigt tydlig. Däremot är företeelsen väldigt lite känd i Sverige.

Vad gäller försäkringssystemen hamnar den egenanställda i många fall utanför, då man inte räknas som vare sig företagare eller anställd i traditionell bemärkelse. Det är här någonstans som kruzet uppstår.

Nyligen – eller nyligen; för några månader sedan – ställde jag en fråga till ministern som handlade om egenanställningar. Det här vill jag gärna tacka ministern för: Det är glädjande att det då, i det svaret, fanns engagemang och förståelse för sakfrågan. Men jag blev fundersam över på vilket sätt ministern ville engagera sig för att göra egenanställning möjlig att ta del av för fler personer.

När jag sedan ställde interpellationen för tre månader sedan undrade jag hur arbetsmarknadsminister Ylva Johansson ser på möjligheten att inkludera de egenanställda i de olika försäkringssystemen och hur ministern avser att arbeta för att fler människor ska kunna komma in i egenanställning. Svaret som jag nu hörde från ministern blev jag lite fundersam över. Det var inte lika positiva tongångar i interpellationssvaret som i svaret på den skriftliga frågan.

Det måste väl ändå vara bra att människor går från utanförskap, från icke arbete, till arbete? Det måste väl vara bra att man kan göra det i olika former? Det finns många som inte har vare sig ambitionen eller förutsättningarna, kanske inte heller modet, att starta eget. Man har varit utanför arbetsmarknaden under en längre tid, och att stå utanför innebär en viss knäck för självförtroendet. Att därifrån starta eget företag är kanske inte det absolut lättaste att göra.

Är det så att man har svårt att få arbete i form av anställning efter en lång tids utanförskap, då måste vi titta på modeller. Vad kan man göra där? Det är där egenanställning kommer in i bilden. Det är där egenanställning är ett smart företagande och en snabb anställningsform. Man kan i princip börja jobba redan i eftermiddag om man har fått sin affärsidé godkänd av ett egenställningsföretag.

Det här, arbetsmarknadsministern, borde väl vara en möjlighet. Jag undrar: Varför vill regeringen inte se det här som en större möjlighet än man gjort hittills?

Anf. 26 MARIA PLASS (M):

Herr talman! Förra mandatperioden var både Ylva Johansson och jag ledamöter i arbetsmarknadsutskottet. I de diskussioner som vi hade då upplevde jag att vi hade en positiv samsyn om nyttan och fördelarna med egenanställning.

I svaret som arbetsmarknadsministern nu ger upplever jag att Ylva Johansson visserligen följer frågan men att hon är mer fokuserad på eventuella risker för att man kringgår anställningsskydd eller arbetsgivarens ansvar som arbetsgivare.

Ansvar och rättigheter och skyldigheter för både arbetsgivare och arbetstagare är viktiga saker; det är vi helt överens om. Likaså är regelförenkling, rådgivning och finansieringsinsatser viktiga. Men i det här fallet handlar det inte om personer som kanske i första hand går upp

till Almi för att få finansiering. Det handlar om personer som kanske är arbetslösa, ungdomar, personer som kommer direkt från studier, utlandsfödda eller äldre. Där fokuserar man hellre på själva arbetet framför det administrativa. Skillnaden i språkkunskaper kan vara en barriär, och nätverket saknas.

Min fråga till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson är: Varför väljer arbetsmarknadsministern nu att inte komma med konkreta åtgärder som kan underlätta egenanställningar?

Anf. 27 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Tack för interpellationen, Hans Rothenberg! Jag tycker att det är en intressant fråga att diskutera.

Det är ju så att egenställningsföretag, som nu växer, är en ganska spretig samling. De som själva definierar sig som egenställningsföretag kan se ganska olika ut, och ibland kan man fundera på om deras egen definition stämmer med hur de faktiskt fungerar. Det tror jag är ganska naturligt i ett skede där företag växer till och en ny form, som tidigare varit väldigt liten i Sverige även om den funnits under en längre tid, tar sig fram.

Nu finns en branschorganisation för egenställningsföretagen som gör vissa definitioner, men alla är inte med där. Det gör att det blir lite spretigt när man ska tala om de här företagen. De ser olika ut och har lite olika fokus. Man kan säga att det är lite grann per definition som egenställningsföretag ofta rymmer många olika verksamheter, och de kanske inte på samma sätt som bemanningsföretag är riktade mot vissa sektorer. Det gör att det inte alltid är lätt att tala om dem som en helt samlad företeelse.

Jag ser att man använder egenställning i många olika sammanhang. En del är, precis som interpellanten tar upp här, att man vill pröva en affärsidé och se om den bär innan man tar steget att starta företag. Jag tror att det kan vara ett bra sätt att pröva om det är någon som köper ens tjänster utifrån de premisser man har tänkt sig utan att ta det steget. Senare kanske man startar företag. Jag har förstått att många gör det, att de går vägen via egenställningsföretag till att driva eget företag och då kanske låter någon annan utföra administrationen. De köper den tjänsten om de inte vill ta på sig den själva.

Andra använder det som ett komplement till en anställning. Man har ett jobb, men man vill också kunna tjäna lite pengar på sin hobby eller sin talang. Man sjunger eller spelar eller säljer annat som man inte har för avsikt att göra till huvudinkomst, och man vill göra det utan att driva företag. Det finns förstås också andra.

Det är viktigt, tycker jag, att följa den här utvecklingen. Det är därför jag svarat så. Jag följer mycket noga det som händer.

Jag ska svara på frågorna om de konkreta åtgärderna. Det är lite svårt att veta vad Hans Rothenberg och Maria Plass avser.

Den lagstiftning som jag ansvarar för definierar vem som är arbetstagare och vem som är arbetsgivare. Om – jag är inte säker på att det är så, men om – Hans Rothenberg är ute efter att man ska ändra i den lagstiftningen, då tror jag att man ska vara lite försiktig innan man tar några sådana steg. Jag vet inte om det är det som avses eller om man vill ha någon tredje form vid sidan av detta. Men det tror jag att man bör fundera lite på innan man tar några nya sådana steg, för det får väldigt många andra

implikationer. Annars kanske Hans Rothenberg kan återkomma med vilken typ av förändringar som han skulle vilja se och som han avser i sin interpellation.

Anf. 28 HANS ROTHENBERG (M):

Herr talman! Det där lät lite bättre, Ylva Johansson, men jag vill mer. Jag vill höra mer av arbetsmarknadsministern.

Det är en "spretig samling". Ja, men det är just detta som är dynamiken i egenanställningen. Du ska kunna ägna dig åt och helt och hållet fokusera på din arbetsuppgift och inte på formen.

Sverige ser inte ut i dag som det gjorde för 40 år sedan. Världen ser inte ut i dag som den gjorde för fyra år sedan. Den gamla, traditionella uppdelningen att vara anställd eller att vara företagare är i viss mån något överspelad.

I dag finns det en efterfrågan på större flexibilitet på arbetsmarknaden – inte en flexibilitet som skapar osäkerhet utan en flexibilitet som kan skapa trygghet, det vill säga den trygghet det innebär att kunna komma i arbete. Kalla det anställning, kalla det företagande, kalla det egenanställning, kalla det vad som helst! Fokus borde inte vara på själva benämningen, beteckningen eller formen. Fokus borde vara på att ta till vara människors möjligheter att arbeta.

Herr talman! De företag som har bildat en organisation som arbetsmarknadsministern refererar till här känner jag till många av. Jag har till och med varit med och hjälpt till att starta den här branschorganisationen. Man har där enats om en definition av egenanställningsföretag i sig och av egenanställning. Man anser att egenanställning ska betraktas som en anställningsform. Man förpliktar sig att följa gällande lagar och avtal, har F-skattsedel och är registrerad i moms- och arbetsgivarregistret. Man ska inte ha skatteskulder hos Kronofogdemyndigheten. Man har tillstyrkt revisionsberättelse och tar det fulla arbetsgivaravgiftsansvaret för den egenanställda. Det innebär också sjuk- och olycksfallsförsäkring med mera.

Det finns definitioner. Det finns en ordnad verksamhet med egenanställning i dag. Även Tillväxtverket anser att egenanställda oftast gått vidare och startat eget efter något år. En del blir kombinatörer, som varvar anställning med eget företagande. Detta är flexibilitet. Det är modernt. Det som är omodernt är att inte ha möjlighet att vara verksam.

Arbetslöshet och icke-verksamhet är det mest omoderna som existerar. Det borde vi kunna enas om. För arbetslösa som kan hantera perioder utan arbete kan egenanställning också ge en ökad grad av frihet och möjligheter att få en större andel av intäkten.

Curt Wiklund på Arbetsförmedlingen har gjort en utredning av möjligheten att kombinera aktivitetsstöd och egenanställning. För exempelvis nyanlända ungdomar verkar egenanställning vara en mycket bra lösning. De vill göra rätt för sig, men det svenska systemet kräver ganska mycket administration för den som vill ägna sig åt eget företagande. Det är viktigt att svart lön inte ses som det enklaste alternativet.

Här är tillgången hos myndigheter när det gäller information på andra språk om att starta eget också en viktig detalj. Det kan bli en inlärningsprocess även för den nyanlände, eller man kan satsa fullt ut på att bli egenföretagare.

Det finns också tre rekommendationer i Tillväxtverkets rapport. Den första är: Använd egenanställning för att söka jobb. Den andra är: Använd egenanställning som företagarkörskola. Den tredje är: Enklare företag för tjänsteföretagare. Detta är en enklare form av företagande.

Detta är något som egentligen skulle passa som hand i handske på den svenska arbetsmarknaden. Vi har en alldeles för hög arbetslöshet, oavsett vilken regering som regerar. Då gäller det att se de positiva möjligheterna, vad vi kan erbjuda, underlätta eller förenkla. Egenanställningsformen, med dess brister i dagens sociala försäkringssystem, är något som borde utvecklas.

Anf. 29 MARIA PLASS (M):

Herr talman! Egenanställningen är mycket bra, men det är inte speciellt känt som begrepp. Fler skulle behöva ta del av vad det egentligen innebär.

Som jag tidigare sa kommer många egenanställda från arbetslöshet eller just avslutade studier. Ett annat scenario kan vara att en person som kommer till Sverige har varit företagare i sitt eget hemland och har en önskan och en vilja att vara företagare även i Sverige, men upplever att regelverk, språk och administration är alltför svårt.

Det som arbetsmarknadsministern tar upp i sitt svar gäller regelförenkling, finansiering och så vidare, men det är mer för traditionella företag. Jag undrar: Vad avser arbetsmarknadsministern att göra för att fler ska få del av informationen om möjligheten till egenanställning?

Anf. 30 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Låt mig först säga att när det gäller socialförsäkrings-systemet får jag hänvisa till socialförsäkringsminister Strandhäll.

Möjligheten att vara verksam som egenanställd eller att driva egenanställningsföretag är något som redan förekommer och som växer. Det är ju en av anledningarna till den här debatten. Det tycker jag är mycket intressant.

Det är alltid intressant när det uppstår nya former och nyheter på arbetsmarknaden. Det är en uppgift för mig som arbetsmarknadsminister att följa det noga och också ta ställning till ifall det kräver förändringar i något regelverk.

Till Hans Rothenberg vill jag dock säga att även om ett egenanställningsföretag självt anger att den som är egenanställd där är att anse som anställd är det inte självklart att det skulle göras en sådan bedömning vid en rättslig prövning. Det ska ställas mot de regler som finns i lagstiftningen.

I dagsläget är jag inte beredd att öppna lagstiftningen för andra former än att vara anställd och ha en arbetsgivare eller att vara företagare. Det får långtgående konsekvenser om man skulle tänka sig någon tredje form i detta. Oerhört mycket av trygghetssystem, rättigheter och skyldigheter är ju uppbyggt på just begreppen arbetstagare och arbetsgivare.

Som jag förstås saken i dag skulle en hel del av dem som har egenanställning vid en rättslig prövning uppfattas som anställda, men inte alla. En del skulle uppfattas som företagare. Det är utifrån den lagstiftning som finns i dag och utifrån de uppdrag man har.

Man kan naturligtvis tänka sig en situation där det blir aktuellt att ändra lagstiftningen. Jag ser dock inte att vi har en sådan situation i dag, och jag ser mer problem än möjligheter med den typen av förändringar av lagstiftningen. Därmed är inte sagt att det inte kan finnas annat som kan behöva justeras när man följer utvecklingen.

Anf. 31 HANS ROTHENBERG (M):

Herr talman! Tack, ministern, för den här debatten! Jag tror att vi kommer att återkomma till diskussion om egenanställning i framtiden. Det är oundvikligt.

Modellen med att man antingen är anställd eller företagare stämmer inte riktigt överens med de behov som finns i dagens verklighet. Det finns trygghetssystem som behöver slipas till för att passa den ökade flexibilitet som dagens arbetsmarknad förutsätter.

Jag hade hoppats att ministern skulle se mer potential i egenanställning och inte vara så rädd för att se problemen. Detta är en arbetsform där de flesta har gått in som frivilliga och på eget initiativ. Det är inte något man blir tvingad in i. Det är inte att bli satt på en starta-eget-kurs eller en utbildning som man är tvungen att gå för att kunna få del av vissa delar av trygghetssystemen. Detta är något man gör frivilligt. Och det är just detta med frivilligheten som jag tycker är viktigt att man har med sig.

Här finns också ett stort behov av att myndigheterna ändrar sin attityd. Det gäller alltså inte bara regeringen utan även myndigheterna. Man behöver bli bättre på att marknadsföra och informera om möjligheterna med egenanställning. Det handlar om Arbetsförmedlingen, som kan snäppas upp ett antal steg. Tillväxtverket har en i grunden positiv inställning till egenanställning. Men det behövs också inom utbildningen, hos sykokonsulenter med mera.

Egenanställning är i dag en modern form av arbete. Jag hoppas att vi framöver kan bejaka det och tackar för denna debatt.

Anf. 32 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Det är möjligt att jag inte riktigt har svarat på frågorna, för jag tycker fortfarande att det är lite oklart vad Hans Rothenberg egentligen är ute efter.

I frågan om lagstiftning är jag alltså inte beredd att införa andra begrepp än de som finns i dag, alltså antingen att man är arbetstagare och har en arbetsgivare eller att man är företagare. Det är så många viktiga delar av lagstiftningen på arbetsmarknadens område som är kopplade till just begreppen arbetstagare och arbetsgivare. Det handlar om arbetsmiljöansvar, rehabiliteringsansvar och mycket annat. Jag tror att det finns svårigheter om man skulle skapa en tredje form.

Jag vill dock också säga att även om det i vissa fall skulle vara oklart huruvida man är arbetstagare eller företagare går det att klargöra i de individuella fallen. Det betyder inte att det är omöjligt att bedriva verksamhet som egenanställd. Det är också precis vad som sker för många människor och många egenanställningsföretag. Uppenbarligen fungerar det i alla fall i dag.

Jag ser fram emot att återkomma till den här debatten vid ett senare tillfälle. Vi får följa utvecklingen.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2014/15:631 om insatser för att stimulera till arbete upp i åldrarna

Anf. 33 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Hans Rothenberg har frågat Magdalena Andersson vilka konkreta insatser hon och regeringen avser att göra för att stimulera fler människor att arbeta vidare och få företag att vilja engagera äldre arbetskraft.

Ansvarer inom regeringen är så fördelat att jag besvarar interpellationen.

Jag har tidigare besvarat liknande interpellationer från Katarina Brännström, Elisabeth Svantesson och Lotta Finstorp, och mina svar på dessa frågor gäller fortsatt.

Äldre i arbetslivet är en resurs som bör tas till vara. Jag kan konstatera att arbetskraftsdeltagandet bland personer i åldern 55–64 år är högre i Sverige än i nästan något annat EU-land. Vi har alltså ett bra utgångsläge. Trots detta är det regeringens bedömning att det är viktigt att fokusera på de utmaningar den demografiska utvecklingen innebär för framtidens arbetsliv.

Den faktiska utträdesåldern är i många yrken lägre än 65 år. Detta beror inte i första hand på att det saknas ekonomiska incitament att arbeta längre, utan det handlar för en stor del om att arbetstagare slits ut i förtid. Om människor ska orka jobba ett helt arbetsliv krävs bättre arbetsmiljöförhållanden i psykiskt och fysiskt slitsamma arbeten.

Arbetsmiljö är därför ett fokusområde för regeringen. Nu tar regeringen fram en ny strategi för arbetsmiljöpolitiken i nära samarbete med arbetsmarknadens parter. Några av fokusområdena i strategin kommer att vara åtgärder för att skapa ett hållbart arbetsliv och bättre psykosocial arbetsmiljö.

Det är också nödvändigt att arbetstagare i alla åldrar är rustade att kunna byta jobb eller ändra inriktning inom befintligt yrke genom utbildningsinsatser och livslångt lärande.

Vi måste även arbeta med attityder och arbetsplatskultur. Då jag träffar äldre arbetstagare får jag ofta höra att de känner en dold diskriminering genom att det till exempel förväntas att man ska träda åt sidan och ge plats åt yngre kollegor eller att man inte får delta på samma utbildningar som yngre eller att arbetsgivaren inte tar till vara den kompetens man besitter.

Slutligen vill jag nämna att det sedan några år tillbaka pågår en bred översyn av pensionssystemet. Detta görs inom ramen för Pensionsgruppens arbete och den blocköverskridande pensionsöverenskommelsen. Den långsiktigt stora frågan är här den om ett längre arbetsliv – för att trygga tillräckliga pensioner, pensionssystemets finanser och välfärden. Det arbetet kommer att fortgå under lång tid med det övergripande syftet att uppnå fler arbetade timmar under livet.

Anf. 34 HANS ROTHENBERG (M):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Den här frågan har debatterats i kammaren många gånger, och den kommer nog att debatteras många gånger ytterligare. Det är nämligen en viktig fråga. Det är en viktig fråga för många människor som i dag har både viljan och förmågan att jobba vidare efter fyllda 65 år. Vi vet att medellivslängden ökar, och människor är i dag också friskare långt upp i åldrarna.

Jag ställde en fråga i våras till finansminister Magdalena Andersson om arbetsgivaravgifter för personer över 65 år. Eftersom det är finansministern som sitter på kassakistan och är den som har yttersta ansvaret för att reglera densamma var det naturligt att jag ställde frågan till henne. Jag frågade om Magdalena Andersson ansåg att en höjning av arbetsgivaravgifterna för personer fyllda 65 år kommer att bidra till att fler kommer att arbeta efter att den formella pensionsåldern uppnåtts.

Jag fick ett svar av finansministern. Det var mer fokuserat på arbetsmiljö än ett svar på min fråga. Det var därför jag gick vidare till ansvarig arbetsmarknadsminister med den här interpellationen.

Det finns många fördelar med att människor arbetar längre upp i åldrarna. Det är på många sätt vitaliserande, och man har möjlighet att påverka sin egen ekonomi. Det är faktiskt så att man i de flesta fall tjänar mer om man arbetar än om man uppbär pension. Det är så systemet fungerar.

Människor som arbetar betalar också skatt och får ökad köpkraft. Det genererar i sin tur momsintäkter till staten. Därmed bidrar det till mervärden för såväl individen som samhället i stort. Därför är det angeläget att bryta den rådande åldersdiskrimineringen gentemot äldre arbetskraft.

Höjningen av arbetsgivaravgifter för äldre motverkar incitamenten att anställa och behålla äldre personal. Om en arbetsgivare ser att det är någon som kommer att sluta när vederbörande fyller 65 år är motiven för att anställa en person som kanske är 61 år ganska svaga. Men om det finns en mer långsiktig potential kommer med nödvändighet åldersdiskrimineringen att behöva förändras.

Det har i dagarna blivit klart att regeringen lägger fram ett skarpt förslag om att höja avgifterna för anställda över 65 år. Den särskilda löneskatten återinförs på löner, arvoden, förmåner och andra ersättningar för personer som fyllt 65 år. Det är någonting som går tvärt emot vad en riktig och sund arbetslinje borde vara.

Det är ganska logiskt: Om man sänker priset på någonting blir det mer attraktivt och mer tillgängligt att köpa. Det är därför det finns en julrea, till exempel. Det är inte så att folk stannar hemma när det blir billigare. Med den logiken borde det också vara mer attraktivt att anställa människor om det blir billigare att göra det.

Det är ganska logiskt: Om man sänker priset på någonting blir det mer attraktivt och mer tillgängligt att köpa. Det är därför det finns en julrea, till exempel. Det är inte så att folk stannar hemma när det blir billigare. Med den logiken borde det också vara mer attraktivt att anställa människor om det blir billigare att göra det.

Nu finns det ett annat resonemang hos regeringen: Nej, det där fungerar inte. Men om man gör det dyrare borde det helt plötsligt vara mer attraktivt att anställa.

Jag undrar, arbetsmarknadsministern: Varför blir det mer attraktivt att anställa om man gör det dyrare att anställa?

Anf. 35 MARIA PLASS (M):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern säger att äldre är en resurs som bör tas till vara. Det är bra; där är vi överens. Men det är en sak att säga det. En annan sak är att mena det. En tredje sak är att agera utifrån det.

Arbetsmarknadsministern pratar också om det höga arbetskraftsdeltagandet i Sverige i åldern 55–64 år. Jag skulle vilja tala om seniorerna i åldersgruppen 65–74 år. 100 000 fler seniorer är yrkesverksamma än 2006. Så är det mycket på grund av alliansregeringens politik för att få fler över 65 att stanna kvar i arbetslivet.

Flera har valt att stanna kvar i sitt arbete, kanske på deltid. En del har startat företag. Andra arbetar i företag som Veteranpoolen eller liknande. Man kan om man trivs med att jobba. För vissa handlar det om att bibehålla arbetsgemenskapen. För andra handlar det om att dryga ut pensionen, och det gäller kanske främst kvinnor.

Regeringen vill nu återinföra den särskilda löneskatten, som kommer att slå hårt mot arbetande seniorer. Detta går helt emot och motverkar att fler behöver uppmuntras att arbeta längre.

Jag undrar: Varför väljer regeringen att öka beskattningen för de seniorer som väljer att arbeta längre och att göra det mindre lönsamt för egenföretagare att fortsätta arbeta efter 65 års ålder?

Anf. 36 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag är säker på att jag, Maria Plass och Hans Rothenberg är överens om både ambitionen och målet. Jag tvivlar inte på att det finns ett genuint engagemang hos mina debattörer i fråga om att få fler människor att kunna och vilja arbeta längre. Vi har ett stort behov av det i samhället, men det är också viktigt för individen att kunna göra det.

Vi har haft och har nu en stadig ökning av sysselsättningsgraden både i gruppen 55–64 och, ännu starkare, i gruppen 65–74. Det är en trend som jag bedömer kommer att fortsätta, och det är mycket glädjande. Här går utvecklingen verkligen åt rätt håll.

Men jag vill också säga, herr talman, att det som är lite beklämmande med Moderaterna är att det enda verktyg som man använder är skattesänkningar. Det man vill göra för att fler ska arbeta längre är då att sänka arbetsgivaravgiften för arbetsgivaren. Och man förutspår att det, om den återställs till normal nivå, kommer att få förödande konsekvenser.

Jag tror inte alls att det får förödande konsekvenser. Jag tror att vi trendmässigt kommer att fortsätta se en ökning av antalet personer och andelen personer i de här åldersgrupperna, både från 55 och uppåt och från 65 och uppåt, som kommer att arbeta.

Jag möter, ska jag säga, i princip aldrig en arbetsgivare som säger att man har en duktig medarbetare som är 65 år som man tänker avskeda för att man tycker att personen är för dyr att ha anställd. Tvärtom vill man ofta att personen ska vara kvar, och den gör ett gott jobb.

Däremot gjorde den tidigare regeringen en brutal nedskärning av arbetsmiljöarbetet genom att helt och hållet lägga ned Arbetslivsinstitutet, strypa eller kraftigt begränsa arbetsmiljöforskningen och göra stora nedskärningar i Arbetsmiljöverket och i inspektionsarbetet. Det är klart att man kan misstänka att det finns ett samband mellan de nedskärningarna och ökningen av arbetsskadorna, inte minst när det gäller kvinnor, och de dramatiskt ökande sjuktalerna sedan 2010 – de stiger på ett mycket allvarligt sätt.

Även om de som blir sjuka i dag ganska sällan är över 55 utan, tyvärr, ofta är yngre är det en utveckling i precis fel riktning på arbetsmarknaden, om vi vill att fler ska kunna arbeta längre.

Här har utvecklingen de senaste åren gått åt fel håll, och vi måste vända den trenden. Det är bland annat det som regeringen använder resurserna till, det vill säga för att stärka utbildningsmöjligheter, omställningsmöjligheter och aktiv arbetsmarknadspolitik men kanske framför allt ett bra och systematiskt arbetsmiljöarbete, inte minst i de kvinnodominerade sektorer där vi ser att vi har en särskilt allvarlig utveckling av sjuktalerna.

Anf. 37 HANS ROTHENBERG (M):

Herr talman! Att vara delaktig, att ha kollegor och att känna sig behövd är några värden som kommer med ett jobb. Det är värden som för många är långt viktigare än lön och förmåner.

Många som vill ta del av dessa värden nekas dock detta i dag på den svenska arbetsmarknaden. Exempelvis finns det erfaren kompetens som inget hellre vill än att fortsätta komma till sin rätt efter fyllda 65 år, men av olika skäl väljs de bort när tjänster ska tillsättas.

Sverige står inför demografiska utmaningar med en arbetsför befolkning vars andel minskar. En mindre andel som arbetar ska försörja en större andel som inte gör det. I en tid då vi är allt friskare allt längre upp i åldrarna blir det också naturligt och viktigt att bland annat möjliggöra ett längre arbetsliv. Det är bara genom fler arbetade timmar i ekonomin som vi säkrar framtidens välfärd och pensioner.

Herr talman! Erfarna medarbetare som vill jobba längre ska inte straffas. De ska uppmuntras! Stärkta drivkrafter för arbete högre upp i åldrarna, en anpassad arbetsmiljö och en väl fungerande arbetsmarknadspolitik är en kombination som stärker förutsättningarna för ett längre arbetsliv, och därför vill vi moderater att arbete för erfaren arbetskraft ska löna sig ännu mer.

Vi har också föreslagit att jobbskatteavdraget ska gälla redan från 64 års ålder i stället för från dagens 65 år. Ja, jag sa ”skatt”. Skatt är nämligen ett viktigt och effektivt instrument som en regering ska använda sig av. Det är därför vi har en regering. Förslaget skulle innebära att 70 000 64-åringar får sänkt skatt, och sysselsättningen beräknas öka med 1 000–4 000 personer.

För att underlätta omställningen och göra det enklare att byta karriärspår längre upp i åren har vi också föreslagit att åldersgränsen för studiemedel ska höjas till 60 år. Det är inte bara symbolpolitik utan signalvärden som kan innebära att man faktiskt uppmuntrar människor som har ambitionen och kapaciteten att också få viljan att se bortom det stigma som pensionsåldern på 65 år ibland innebär.

Det här handlar väldigt mycket om attityder till vem som är en resurs och vem som är en belastning. Ministern sa att det finns en trend att människor mellan 65 och 74 år arbetar mer. Det kanske hänger ihop med den politik som har förts de senaste åtta åren. Varför då göra det svårare? Varför lägga aska på elden? Varför göra det dyrare för och ge färre stimulanser till människor som vill arbeta upp i åldrarna?

Det är ju så att den höjning som man signalerade i förra budgetpropositionen, som inte gick igenom i december, har man nu kommit tillbaka med, och man har även lagt på lite extra. Det är detta som är så underligt. Varför ser vi inte fler stimulanser till att få människor att arbeta längre? Var finns dessa stimulanser?

Ministern talar om att det krävs en bra arbetsmiljö. Absolut, det är vi helt överens om. Arbetsmiljön ska fungera och vara helt okej. Men det är inte det enda instrumentet. Vi måste också stimulera på andra sätt. En stimulans är att göra det mer lönsamt för den enskilde att jobba vidare. En annan är att göra det mer lönsamt för företagen att anställa. Det är det som är en effektiv arbetsmarknadspolitik.

Anf. 38 MARIA PLASS (M):

Herr talman! Regeringen talar gärna om sin jämställda och feministiska politik. Sysselsättningsgraden för kvinnor har ökat i Sverige under senare år, precis som Ylva Johansson var inne på tidigare. Även för grup-

pen 65–74 år har sysselsättningsgraden ökat, och särskilt stark har utvecklingen varit för kvinnor.

Detta är bra både för den enskilda personen och för samhället. Vi vet ju att fler i arbetskraften ska försörja en växande befolkning.

Men kommer verkligen denna positiva utveckling att fortsätta så som arbetsmarknadsministern beskriver? Jag tvivlar på det. Jag tvivlar på att en ökad beskattning gör att fler jobbar. Jag skulle vilja säga att det motverkar att fler jobbar.

Trots sin feministiska och jämställda politik väljer regeringen att i sin budget lägga fram förslag som slår extra hårt mot kvinnor, till exempel genom en neddragning av RUT-avdraget men också genom den särskilda löneskatten på seniorer som väljer att arbeta längre.

Varför väljer regeringen att lägga fram förslag som helt motverkar den ökande sysselsättningsgraden bland kvinnor, till exempel för dem som har lägre inkomst från sin pension och som har en önskan om att få fortsätta arbeta?

Anf. 39 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Vi måste kanske klargöra några saker. Det regeringen gör är att återställa en del av den sänkning av arbetsgivaravgiften som den gamla regeringen införde. Det kommer alltså fortsatt att vara billigare för arbetsgivaren att anställa en person över 65 år än en person under 65 år. Men skillnaden kommer inte att bli riktigt lika stor som den varit tidigare. Skattenivån för individen påverkas inte. Detta ska vi ha klart för oss.

Hans Rothenberg sa att man måste möjliggöra ett längre arbetsliv, och det är precis det som är regeringens fokus. Det är också därför vi fokuserar våra insatser på det som ska göra det möjligt att jobba längre.

Då får vi se vilka hinder som finns i dag för att jobba så länge som man själv skulle vilja och kunna. Ett hinder är att man inte kan, det vill säga man är utsliten, skadad eller sjuk och tvingas därmed bort från arbetslivet i förtid. Det här är ett viktigt hinder som behöver undanröjas för att fler ska kunna jobba längre.

Ett annat hinder, som är svårare att mäta men som jag möter i många samtal, är en dold diskriminering. Det är många som får uppleva att de liksom är satta lite på undantag. Det upplever man kanske som en obehaglig känsla. Man får höra av kollegor i fikarummet att när du går i pension får ju Maria här fast tjänst. Så börjar man känna att man kanske borde flytta på sig. Detta behöver inte alls vara någon uttryckt önskan från arbetsgivaren, utan det kan vara en dold diskriminering som man möter på olika sätt.

Här behöver vi göra väldigt mycket mer för att ändra synen på senior arbetskraft, och där tror jag att vi alla har ett stort ansvar i hur vi diskuterar och deltar i många olika sammanhang.

Det är inte min bedömning, herr talman, att det saknas incitament vare sig för arbetsgivaren att behålla sin arbetskraft eller för den enskilde att arbeta. Jag ser inte att det är där vi har de stora utmaningarna, och jag gör också bedömningen att en viss höjning av arbetsgivaravgiften – dock blir det fortfarande billigare att anställa personer över 65 år än under 65 år – inte kommer att få en negativ effekt på sysselsättningen för den här gruppen.

Herr talman! Jag tycker också att det är värt att nämna att studiemöjligheter under hela yrkeslivet är ett bra och viktigt förslag att diskutera. Jag kan bara konstatera att när Moderaterna själva hade chansen i regeringsställning var detta inte någon reform man prioriterade, utan då var man kvar i sin övertro på skattesänkningarnas allena saliggörande effekt. Men den typen av insatser som möjliggör för människor att arbeta längre tycker jag absolut är värda att diskutera.

Anf. 40 HANS ROTHENBERG (M):

Herr talman! Vi är helt överens om att det behövs en förändrad attityd till arbete för äldre i samhället. Det finns inte bara en dold diskriminering utan den är i många fall också öppen och tydlig. Det är en diskriminering som börjar kanske redan vid 50-årsdagen; man börjar räkna ned och se horisonten.

Vi vet båda att det inte går att lagstifta om attityder. Vi kan inte lagstifta bort dåligt uppförande. Om det hade varit möjligt skulle inte riksdagen behöva 349 ledamöter utan många av oss kunde ägna oss åt annat. Det går tyvärr inte att lagstifta bort attityder.

Då måste man komma fram till konkreta åtgärder och ha en ambition som heter duga. Regeringen måste framför allt skicka tydliga signaler att det är problem som man vill göra något åt. Då måste man tala om att stimulera till arbete längre upp i åldrarna. Den signal som regeringen skickar nu, att höja priset på arbetskraft, är ingen bra signal. Det är ungefär som att när mellandagsrean ska genomföras höjs priserna i stället för att sänkas. Med den logiken borde det vara precis samma sak när det gäller priset på arbetskraft.

Den demografiska utmaning som världen står inför, och som ett industrialiserat land som Sverige står inför, behöver mötas med många fler åtgärder än bara arbetsmiljöinsatser. Den behöver mötas med en attityd och ett paket med många stimulanser.

Tack för den här debatten! Jag tror att vi återkommer.

Anf. 41 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Det finns allvarliga utmaningar på arbetsmarknaden. Regeringen har ärvt en situation där arbetsskadorna har ökat under den senaste fyraårsperioden, framför allt inom kvinnodominerade sektorer. Vi har ärvt en situation med stigande, nästan skenande, sjuktal. En majoritet av dem gäller kvinnor – tyvärr inte alltid så gamla kvinnor.

Låt oss titta på vad forskningen säger. Varför går människor i pension eller varför lämnar de arbetslivet i förtid – tidigare än de annars skulle vilja? Forskningen visar att den absolut vanligaste orsaken till att de slutar arbeta är den egna hälsan eller funktionsnedsättning. Det finns en tydlig skillnad mellan tjänstemän och arbetare. I arbetaryrken råder kortast arbetslivslängd och det är också där det finns större utmaningar i arbetsmiljön. Att lämna arbetslivet i förtid kan direkt kopplas till arbetsmiljön. Därför är det så viktigt att göra rätt insatser för att faktiskt förbättra det systematiska arbetsmiljöarbetet och möjligheten att vara frisk och fortsätta att arbeta. Jag hoppas att det kommer att påverka mängden arbetsskador, sjuktalet och antalet arbetade timmar under arbetslivet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2014/15:740 om antalet traineejobb

Anf. 42 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Lotta Finstorp har frågat mig dels när jag förväntar mig att målet för antalet traineejobb ska vara uppfyllt, dels om jag fortfarande anser att traineejobb inom äldreomsorgen är en bra lösning.

En av regeringens viktigaste uppgifter under mandatperioden är att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten varaktigt. Det är en helt central uppgift att skapa förutsättningar för fler jobb och med kraft bekämpa arbetslösheten. Det är särskilt angeläget att komma till rätta med den höga ungdomsarbetslösheten, vilket är en av regeringens högst prioriterade arbetsmarknadspolitiska utmaningar.

Kampen mot ungdomsarbetslösheten förutsätter bred mobilisering och samverkan mellan bland annat arbetsmarknadens parter, kommuner och landsting, det privata näringslivet och det civila samhällets organisationer.

Regeringen har aviserat ett stegvis införande av en 90-dagarsgaranti för arbetslösa ungdomar. Denna syftar till att sätta en borte gräns för hur länge en ung person ska kunna vara arbetslös innan han eller hon erbjuds ett jobb, en insats som leder till jobb eller en utbildning. Denna gräns ska successivt kortas till 90 dagar. Garantin kommer att utgöras av befintliga arbetsmarknadspolitiska insatser för arbetslösa ungdomar inklusive de nya insatserna traineejobb och utbildningskontrakt.

Traineejobb innebär en möjlighet för unga att kombinera arbete med en relevant yrkesutbildning inom en sektor där allt fler går i pension eller där det finns bristyrken. Tre parter är involverade: arbetstagare, arbetsgivare och utbildningsanordnare. Antalet traineejobb är därför beroende av flera parters aktiva agerande.

För att traineejobben ska uppnå avsedd effekt är det viktigt att de kan kombineras med relevant yrkesutbildning. Traineejobben måste därför få växa fram i den takt som sådan utbildning av god kvalitet kan tillhandahållas.

Äldreomsorgen sysselsätter ett stort antal arbetstagare inom välfärdssektorn, och behovet av en ordnad generationsväxling är stort. Enligt en rapport från Sveriges Kommuner och Landsting som publicerades i slutet av förra året behöver det rekryteras 129 000 undersköterskor fram till 2022.

Jag anser därför att det är viktigt att möjlighet till traineejobb finns även inom denna sektor. Vi har konstruerat traineejobben så att de rymms inom ramen för EU:s regler på området. Traineejobben gör att vi både kan värna kvaliteten i äldreomsorgen samtidigt som vi klarar generationsväxlingen och de unga ges varaktigt fotfäste på arbetsmarknaden.

Anf. 43 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret!

Inför valet duggade Socialdemokraternas vallöften tätt. 90-dagarsgarantin för unga skulle vara det första regeringsbeslutet om Socialdemokraterna fick bilda regering. Vi har nu hört svaret från Ylva Johansson. Garantin verkar inte komma på plats förrän möjligtvis till valet

2018. De 30 000 traineetjänster som utlovades före valet har minskat till blygsamma 7 100. Jag har tittat i budgeten för 2016.

Det som oroar mig är regeringens syn på unga som en homogen grupp – bara för att man är arbetslös och ung ska man sättas in där det råder brist på arbetskraft. Man ska arbeta inom äldreomsorgen eftersom det där finns stora utmaningar framåt. Det ska vara en lösning på ungas arbetslöshet och ge fler händer inom äldreomsorgen. Samtidigt talar äldreministern om vikten av att höja kvaliteten inom äldreomsorgen. Förhoppningen är att det inte enbart betyder fler händer när unga människor ska komma in i äldreomsorgen.

Det krävs en samlad politik som fokuserar på att skapa fler vägar in på arbetsmarknaden. Det måste finnas flera olika valmöjligheter när man är ung. Man har olika drömmar, behov och förmågor. Det gäller att bryta bidragsberoendet.

Vi från moderat håll tycker att lärlingsjobb och bättre yrkesutbildningar är en av lösningarna. Men det måste finnas ett smörgåsbord så att det ska passa fler. Framför allt gäller det att underlätta för fler att få det viktiga första jobbet, att få in foten och komma över tröskeln in på arbetsmarknaden. Alliansregeringen sänkte arbetsgivaravgifterna därför att vi såg att om trösklarna för unga sänktes skulle det bli lättare för dem att få jobb, framför allt inom sådana yrken som ofta är första jobbet innan de har skaffat sig en akademisk utbildning, till exempel inom hotell och restaurang eller handel. Det gav bra resultat.

Jag har hört regeringen hävda att de unga som fick jobb inom hotell och restaurang ändå hade fått jobben med samma nivå på arbetsgivaravgiften som för äldre vuxna, det vill säga för dem som är över 26 år. Det tycker jag är helt fel. Vad är det som säger att dessa unga hade fått jobb i alla fall? Många har säkert knackat dörr hos flera arbetsgivare innan de fått jobben. Tack vare att arbetsgivaravgiften har varit lägre har de fått jobben. Det är nästan en kränkning att hävda att de ändå hade fått jobb. Så ser det inte ut.

Vi anser att allt som underlättar för den unga att få första jobbet är oerhört bra. Jag blir lite orolig bland annat därför att regeringen möter utmaningarna med ungas arbetslöshet med någon sorts nostalgi eller genom att ta fram gamla beprövade recept som kanske inte alls var bra.

IFAU, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, menar att ungdomsgarantin på 90-talet inte hade någon effekt. Trots det är det en av de få arbetsmarknadspolitiska åtgärderna som den nuvarande regeringen har som lösning för att råda bot på arbetslösheten. Regeringen har sagt att man ska kompensera kommunerna, trots att sänkt arbetsgivaravgift inte gav någon effekt. Varför ska kommunerna kompenseras om sänkningen inte gav någon effekt?

Anf. 44 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Lotta Finstorp tar ut svängarna lite grann om allt möjligt, men jag ska försöka svara.

Unga är absolut ingen homogen grupp, tvärtom. Just därför är det viktigt att vi ger varje ung människa förutsättningar att få fotfäste i ett yrke där man passar och har förutsättningar att vara kvar.

Man kan säga att traineejobb är en form av lärlingsjobb. Det är en kombination av anställning, lärande och utbildning. Traineejobb är inte

vilket steg in på arbetsmarknaden som helst. Traineejobb är yrkesutbildning. Traineejobb inom äldreomsorgen är för den som vill bli och utbilda sig till undersköterska.

Det är en möjlighet för unga människor som vill arbeta i äldreomsorgen att få en utbildning till undersköterska, så att vi säkerställer en hög kvalitet i omsorgen om våra äldre. Det handlar inte om fler händer utan om fler undersköterskor. Det är därför vi har krav på och kombinerar med en yrkesutbildning, som leder till att man blir undersköterska.

Herr talman! Lotta Finstorp säger att den sänkta arbetsgivaravgiften för ungdomar, som den gamla regeringen införde, gav gott resultat. Lotta Finstorp är nog ganska ensam om den bedömningen.

Den samlade forskningen och utvärderingen och bedömningar från den gamla regeringens tidigare expertmyndigheter, Finanspolitiska rådet och andra visar precis det motsatta, nämligen att det har varit en oerhört dyr reform som har gett marginell effekt i förhållande till kostnaderna. Vi kan påminna om att det har handlat om kanske 16–18 miljarder kronor per år. Det är resurser som gör betydligt större nytta på annat sätt än genom den här typen av breda skattesänkningar.

Regeringen har bestämt sig för att lösa ungdomsarbetslösheten på riktigt. Då räcker det inte att komma med stora skattesänkningar, utan då handlar det om investeringar i varje ung människa och i utbildning som gör att vi rustar unga människor för att komma in på arbetsmarknaden, bli kvar där och kunna uppfylla det viktiga kravet på generationsväxling.

Många människor går i pension – vi hoppas att de ska jobba lite längre – men förr eller senare går de i pension, och då behövs nya och välutbildade ungdomar som kan ta deras jobb. Därför satsar vi stort på utbildning.

Anf. 45 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Att göra det dyrare att anställa leder inte till att fler får jobb, tvärtom. Det borde vi ändå vara överens om.

De höjda arbetsgivaravgifterna för unga kostar ungefär 40 000 kronor per person och år, och det är arbetsgivarna som får betala i första ledet. Att ha en ung, utbildad person kräver viss handledning ute på företaget, hotellet, restaurangen och så vidare. Om man kan få en person som är äldre och har lång erfarenhet är det klart att man kanske hellre väljer att anställa den personen, som är mer självgående.

Det jag tycker är anmärkningsvärt är något som arbetsmarknadsministern säger på regeringens hemsida. Det var lite det som kom fram nu också, att det här är på riktigt. Arbetsmarknadsministern säger: ”Nu ska vi lösa ungdomsarbetslösheten på riktigt. Vi ska inte sätta ungdomar i låtsasåtgärder.”

Jag tycker att man ska jobba vidare med YA-anställningarna. Jag tror att de går att vidareutveckla. Det som är bra med YA-anställningarna är bland annat att man får utbildning men också att även fackförbunden är med. Det ser jag inte när det handlar om traineejobben. En fråga jag har är varför man inte har tagit med arbetsmarknadens parter fullt ut när det handlar om traineejobben.

Jag ser att det finns en oro för att man har en platspolitik, där det gäller att hitta antalet platser och subventionera dem till 100 procent. Arbetsgivaren behöver inte betala en enda krona. Finns det inte en risk då,

arbetsmarknadsministern, att arbetsgivaren inte tar den unges behov av att komma in i en arbetsgrupp, ställa krav och så vidare på allvar därför att det är någon man har fått gratis?

Jag tror att det kan bli en black om foten för arbetsgivaren att man inte behöver betala en enda krona själv. Det skulle jag vilja att arbetsmarknadsministern utvecklar.

I sin bedömning av regeringens politik säger Finanspolitiska rådet att den leder till ca 37 000 färre jobb än vad som annars hade skapats. Det gäller bland annat den höjda arbetsgivaravgiften.

Jag undrar över kompensationen till kommunerna. Om det inte har gett någon effekt att man hade en sänkt arbetsgivaravgift, varför ska då kommunerna men inte andra arbetsgivare kompenseras?

Jag stannar där, så kan jag kanske få svar på de frågorna först.

Anf. 46 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Yrkesintroduktionsanställningar tycker jag är en bra form. Det är också en modern form av lärlingsanställning där man kombinerar anställning med utbildning på arbetsplatsen. Det är inte reguljär utbildning utan en utbildning som arbetsgivaren tillhandahåller på arbetsplatsen.

Traineejobben kan ses som ett komplement till detta. Där handlar det om reguljär utbildning som ger betyg och som därmed kan leda till att man till exempel kan få titeln undersköterska om man utbildar sig på omvårdnadsprogrammet eller inom andra yrkesutbildningar.

Jag tror att båda dessa former är viktiga. Kombinationen av anställning och utbildning är ofta en bra väg in på arbetsmarknaden, framför allt för ungdomar men även för andra.

Jag kan försäkra Lotta Finstorp om att vi har ett nära samarbete med arbetsmarknadens parter. Annars går det inte att lyckas med att lösa ungdomsarbetslösheten på riktigt. När det gäller traineejobb i välfärden, som kommer att vara en väsentlig del, har jag ett mycket nära samarbete med Kommunalarbetsförbundet och SKL, Sveriges Kommuner och Landsting, som båda är väldigt positiva till att regeringen nu hjälper parterna att få en ordnad generationsväxling med bibehållen hög kvalitet bland de anställda i äldreomsorgen.

Ingen av parterna vill att man ska hamna i en situation där man inte får tag i yrkesutbildad personal. Det krävs, både för de anställda och för kvaliteten för vårdtagarna.

Jag förstår inte riktigt diskussionen om platser. Det är något som moderater ofta återkommer till. Ni har sett på arbetsmarknadspolitiken som att man sätter någon på en plats, Lotta Finstorp, en sysselsättningsplats i fas 3, till exempel.

Vi ser annorlunda på det. Vi vill skapa riktiga jobb, och det betyder att man får anställning. Därmed är det svårare att bestämma hur många det kommer att bli. Det krävs en arbetsgivare som kan och vill anställa just den här individen på just det här traineejobbet.

Jag tror att det är värt att låta det ta den tid det tar för arbetsgivaren att hitta rätt person till rätt traineejobb. Det är det som ger förutsättningar för att man ska kunna fortsätta efter sin färdiga utbildning på den arbetsplatsen och också få goda förutsättningar att etablera sig.

Jag vet inte var Lotta Finstorp har fått sina uppgifter ifrån. Traineejobben subventioneras till 50 procent. För den som har varit arbetslös särskilt länge finns en subventionsgrad upp till 85 procent.

Anf. 47 LOTTA FINSTORP (M):

Herr talman! Jag undrar varför man inte kan fortsätta att bygga ut YA-jobben. Flera förbund finns inte med. Det hade varit alldeles utmärkt att fortsätta att bygga vidare på dem. Det kunde ha blivit fler. De var bara precis i sin linda. Det är en väldigt bra form, tycker jag.

Arbetsmarknadsministern får rätta mig, men det behövs väl inget särskilt avtal mellan parterna när det avser traineejobben. Är det så eller inte?

När det handlar om traineejobb i bristyrken ska utbildningen ske i kommunens regi inom ramen för yrkesvux. Jag kommer från landsorten, och yrkesvux finns inte på så många ställen. Då måste man flytta iväg, för det finns ingen annan som får vara anordnare av utbildningen, om jag har förstått rätt. Det finns många oklarheter ute i kommunerna om hur det här ska gå till.

YA-jobben kvalificerar dessutom för a-kassa efter anställning, vilket jag inte tror att traineejobben gör. Det finns en hel del frågeställningar där det är viktigt att arbetsmarknadsministern gör det väldigt konkret tillsammans med SKL.

Jag läste om Mariestads kommun. Kommunerna tycker att det blir en väldigt lång startsträcka innan de kan komma igång. Mariestads kommun har 20 unga som går på försörjningsstöd och som de ska försöka hitta lämpliga platser till inom sin kommunala verksamhet. Om man bara ska titta i de leden blir det kanske väldigt få som får möjligheten. Och hur kommer platserna att fördelas över landet? Detta riskerar att bli ett storstadfenomen, tror jag.

Anf. 48 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag ser gärna att YA-jobben fortsätter att växa, och det gör de också. De blir fler och fler, och det tycker jag är positivt. Jag skulle gärna se att det även kommer inom fler sektorer, alltså att parterna kan sluta avtal inom fler sektorer. Jag kommer att följa detta noga och underlätta på det sätt jag kan, för jag tror mycket på den anställningsformen.

Däremot tror jag att man ska vara försiktig. Den tidigare regeringen trodde att det skulle gå väldigt fort och utlovade många nya jobb, men det har tagit längre tid. Jag tycker att man kanske får ha det tålamodet och inse att det ibland tar längre tid. Jag tycker dock att YA-jobb är en bra modell som jag gärna ser växa.

Traineejobb bygger på kollektivavtalsenliga villkor, och jag tror inte att man kan lyckas om man inte har parterna med sig i detta. Därför har jag ett mycket nära samarbete med parterna och en mycket positiv inställning från dem.

Lotta Finstorp säger att yrkesvux inte finns på så många ställen. Nej, det är klart; den tidigare regeringen drog ju ned kraftfullt på just yrkesvux och vuxenutbildning. Det är alltså någonting som måste byggas upp igen, och jag ser det som helt nödvändigt att vi satsar stort på vuxenutbildning – inte minst på yrkesvux. Det är också precis vad den här regeringen gör.

Vi bygger upp yrkesvux runt om i landet efter flera år av total underdimensionering på grund av det jag menar var en total felprioritering från den tidigare regeringen.

Tycker man att det är svårt att förstå regelverket tycker jag att man ska vända sig till DUA, Delegationen för unga till arbete, som finns till just för att underlätta för kommunerna och Arbetsförmedlingen i samverkan. Är det så att man inte klarar detta själv finns de till för att vara en resurs i genomförandet.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis säga att vi kommer att kunna utvärdera och jämföra regeringens politik mot ungdomsarbetslösheten och den tidigare moderatledda regeringens politik mot ungdomsarbetslösheten. Den tidigare regeringens politik ledde till att vi hade så hög ungdomsarbetslöshet att vi får EU-stöd för att bekämpa den. Det är alltså en oerhört hög ungdomsarbetslöshet. Den nya regeringen kommer att kunna visa på att vi kan lösa ungdomsarbetslösheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2014/15:675 om avhysning av läger och bosättningar

Anf. 49 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Johan Forssell har frågat mig om jag avser att tillsätta en utredning om avhysning av läger och bosättningar och, om så är fallet, när den kan förväntas vara klar. Om jag inte avser att tillsätta en utredning vill Johan Forssell veta skälet till det.

Regeringen presenterade den 24 juni i år ett åtgärds paket för utsatta EU-medborgare som vistas tillfälligt i Sverige. Insatserna syftar till att bekämpa utsatthet och tiggeri, med det långsiktiga målet att ingen ska behöva tigga i Sverige. En viktig del av paketet är en bättre hantering av otillåtna bosättningar på allmän och privat mark. Jag aviserade att en utredare ska få i uppdrag att analysera hur markägares möjligheter att få hjälp med åtgärder vid otillåtna bosättningar kan förbättras. Jag avser att tillsätta utredningen inom kort. Utredningen kan förväntas vara klar före nästa sommar.

Anf. 50 JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka migrationsministern för svaret.

Problemet med olagliga bosättningar på såväl allmän och offentlig som privat mark växer i omfattning. Det finns många förklaringar till detta. I grund och botten rör det sig om människor som är fattiga, arbetslösa och saknar tillräcklig utbildning. De kommer ofta från länder som är korrupta och där man på ett mycket allvarligt sätt utsätter människor för diskriminering.

Samtidigt går det inte att blunda för att det här får allvarliga konsekvenser för många människor i vårt land. Man möts nästan dagligen av rapporter om människor som inte kommer in i sina egna portuppgångar

på grund av boplatser, och vi ser parker här i Stockholm som nu stängs därför att städarna hotas av boende på boplatser. Det finns dagis som riskerar stängning på grund av sådana här boplatser, och det hittas skräp – och andra, betydligt värre, saker – i sandlådorna runt förskolor. Restauranger får stänga sina uteserveringar, och privata markägare känner en hopplöshet inför möjligheten att få tillstånd att genomföra avhysningar från sina egna marker.

En av de mest omdiskuterade och uppmärksammade avhysningarna här i Stockholm är den som gjordes i Högdalen. Där hade det gått så långt att det faktiskt var en regelrätt kåkstad, och man forslade under avhysningen bort 100 ton skräp. Så långt hade det gått – 100 ton.

Dessa exempel är hämtade från Stockholm, men Stockholm är inte unikt i det här fallet. Det finns problematik på många olika ställen i landet. Vi kan i medierna läsa om en privat markägare i Malmö som fick ett vitesföreläggande med krav på att städa tomten. När personen sedan vände sig till kronofogden för att få hjälp att avlägsna de personer som orsakat nedskräpningen nekades markägaren detta, med hänvisning till en otydlig lagstiftning och en påstådd besittningsrätt. Här uppstod alltså ett moment 22.

Alla i den här debatten säger att det inte finns några enkla lösningar, och visst är det kanske så. Men det finns i alla fall ett par enkla principer vi måste värna. Den första är att varje nation har ansvar för sina egna medborgare, och den rumänska hållningen här är naturligtvis helt orimlig. Det tror jag att vi är överens om.

Man kan däremot ifrågasätta vad problemet egentligen är. Är det att den rumänska regeringen inte vet hur den ska bemöta sina egna medborgare, eller är det att de vet men struntar i det? Jag tror att det är det sistnämnda, och därför är jag ganska skeptisk till de olika sociala program regeringen har aviserat. Jag är inte skeptisk för att jag tror att de saknar goda ambitioner, men jag tror helt enkelt inte att de kommer att lösa problematiken.

Den andra principen är att svensk lag ska gälla lika för alla människor i Sverige. Det finns ingen allemansrätt i det här landet, vare sig för den som är född i Sverige eller för den som är på tillfälligt besök, som möjliggör att långvarigt uppta någon annans mark.

På mindre än ett år har antalet personer som har sökt sig till Sverige dubblats, enligt regeringens nationella samordnare. Vi ser nu allt större problem. Moderaterna har länge påtalat att vi står inför en orimlig situation och att vi måste vara konsekventa med avhysningarna. För detta har vi blivit kritiserade, inte minst av många rödgröna – och ibland rosa – kommunledningar.

Nu förefaller dock Socialdemokraterna och Miljöpartiet ha svängt, och regeringen har aviserat en utredning. Det tycker jag är bra. Det här är väl kanske lite av ett mönster; det var samma sak när vi lyfte upp frågan om organiserat tiggeri. Regeringen rasade först, och några veckor senare aviserade man en lagstiftning om just detta.

Min fråga till Morgan Johansson är när han förväntar sig att kommunerna ska få de nya verktyg de behöver för att upprätthålla ordningsföreskrifterna.

Anf. 51 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman och justitieministern! Det är en viktig fråga Johan Forssell tar upp, och jag vill ansluta mig till debatten. Jag har som enskild riksdagsledamot engagerat mig i detta i flera år; jag har diskuterat det i motioner till riksdagen och så vidare.

Sveriges regler för att kunna fördriva vildcampingar av till exempel asfaltsläggare, bärplockare och andra från ängar, tomter och längs skogsvägar måste enligt min uppfattning skärpas och bli mycket effektivare. Ska allemansrätten fortsatt kunna värnas som en i Europa unik rättighet för dem som befinner sig i Sverige måste också dess skyldigheter upprätthållas. Det gäller till exempel att camping på annans mark utan tillstånd inte får ske under mer än någon natt eller så, och utan nedskräpning.

Som Johan Forssell var inne på gäller allemansrättens regler och lagar alla lika. Rättigheterna gäller alla lika, och då måste också skyldigheterna gälla alla lika. Det är uppenbart orimligt som det är i dag, det vill säga att den markägare som upptäcker att tiotals eller fler människor har slagit sig ned på hans mark, bor där och skräpar ned inte omedelbart kan vända sig till polisen och begära avhysning.

Nej, det är markägaren själv som måste göra polisarbete genom att identifiera dem som gör det. Han måste ta reda på deras personnummer, om han kan, och sedan gå till kronofogden. Det kostar 600 kronor per person. Först efter att kronofogden har gjort en behandling kan polisen börja arbeta – om campingen nu är kvar efter de kanske två veckor, eller mer, som har gått.

Just principen att en markägare åläggs att göra polisarbete undrar jag hur justitieministern ser på. Det kan väl inte vara rimligt. Så gör vi inte när det gäller andra brott, att det är den enskilde som ska uppsöka den som begår en överträdelse.

Det finns säkert någon bakgrund till att lagstiftningen är så här, men den är uppenbart, enligt min uppfattning, överspelad och behöver rättas till. Därför är det mycket angeläget att regelverken ändras så att polisen helt enkelt ges rätt att avhysa dem som bryter mot allemansrätten och äganderättens grundfundament.

Ansvar för de människor som inte har någonstans att bo och inte har några resurser åvilat, tycker jag, samhället, kommunen, inte de enskilda markägarna.

Jag motionerade om det här flera gånger under förra mandatperioden utan något vidare gehör från vare sig regering eller opposition på den tiden. Det hände ju inte så mycket i den här frågan. Därför tycker jag att det är glädjande att justitieminister Morgan Johansson nu instämmer i att regelverken är otillräckliga och att en utredare ska få i uppdrag att analysera hur markägares möjligheter att få hjälp med åtgärder vid otillåtna bosättningar kan förbättras. Jag ger justitieministern beröm för detta och tycker att det är ett uttalande i rätt riktning.

Jag hoppas att få återkomma även när regeringen förhoppningsvis återkommer till riksdagen med förslag i den här frågan och ge justitieministern fortsatt beröm.

Anf. 52 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Efter vad jag hört i inläggen här tror jag inte att det finns några större meningsskiljaktigheter om hur vi ska gå vidare med det här.

Jag säger i mitt interpellationssvar att beredningen är i sitt slutskede, och då talar jag om dagar eller kanske någon vecka innan vi är framme vid ett utredningsdirektiv. Vi har faktiskt också på plats en utredare som är tillfrågad men som inte är offentliggjord än, så jag vill inte säga vem det är. Men en utredning är i väldigt hög grad på gång.

Jag samarbetar gärna både med Moderaterna och med Centern om den här frågan framöver.

Det är nödvändigt att vi förändrar de här reglerna. De är inte anpassade för den situation som vi nu befinner oss i. De är anpassade för andra situationer. Om någon utnyttjar allemansrätten för mycket och tältar på en plats alldeles för länge kanske reglerna fungerar, men inte i den situation som vi ser i dag.

Vi kan inte ha en situation där det växer upp hundratals bosättningar spontant över hela landet. Man får inte bosätta sig på någon annans mark – så enkelt är det.

Reglerna har Staffan Danielsson i viss mening redogjort för. De är oerhört krångliga för den som bosätter sig på någons privata mark och som sedan ska bli avhyst från platsen. Då måste markägaren komma till platsen. Han eller hon måste själv samla in alla namn eller andra identitetsuppgifter. Sedan får man gå med dessa till Kronofogdemyndigheten och först betala en engångsavgift på 300 kronor för att över huvud taget få frågan prövad. Därefter ska Kronofogdemyndigheten besluta om detta, och innan beslut fattas måste den som berörs av avhysningen ges tillfälle att yttra sig. När det väl är gjort och man har fattat ett beslut om särskild handräckning ska det verkställas. Inför verkställandet ska också den som berörs få yttra sig. När själva avhysningen sedan verkställs tas en avgift ut på 600 kronor per person. Avgiften ska egentligen åläggas den som blir avhyst, men vi vet att det i praktiken inte fungerar därför att den som blir avhyst väldigt ofta saknar medel. I praktiken blir det då markägaren som får betala.

Detta är inte fungerande regler. Därför behövs en översyn. Regeringens uppfattning är att lag måste gälla i Sverige och att lag också måste kunna hävdas i Sverige.

Anf. 53 JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Det är bra att justitie- och migrationsministern bekräftar här att grundproblemet ligger i hemländerna och att Sverige inte kan avhjälpa de här problemen genom att rucka på lagstiftningen, behandla människor olika och tillåta tältläger.

En ny lagstiftning är ett viktigt besked, och jag vill upprepa min fråga när Morgan Johansson förväntar sig att kommunerna ska få de nya verktygen som behövs. Men jag tror att man också måste kunna visa ledarskap i den här frågan. Ett annat problem är nämligen att kommuner runt om i Sverige väljer att hantera de här frågorna på olika sätt.

Vi befinner oss ändå i Stockholm i dag, så jag tillåter mig att ta ett exempel just härifrån. Här i Stockholm har ju den rödgrönrosa majoriteten dragit i bromsen. I budgeten skriver de till och med att man ska vara

restriktivt med avhysningar. Om jag är korrekt informerad genomfördes det under det första halvåret i år helt enkelt inga avhysningar i Stockholm. Det är ju ändå Morgan Johanssons partikamrater som står bakom den här politiken och därmed inte bara underlåter att upprätthålla ordningsföreskrifterna utan också passivt legitimerar framväxten av tältläger, illegala bosättningar och de väldigt allvarliga sociala problem som detta medför.

Jag är nyfiken på hur Morgan Johansson ser på de återkommande exemplen – och det finns fler, inte bara i Stockholm – där framför allt S- och MP-kommuner underlåter att genomföra avhysningar och därmed faktiskt tar på sig ett väldigt stort ansvar för de problem som följer i tältlägrens spår.

En ny och bättre lagstiftning vore väldigt välkommet. Det skulle ge kommunerna helt andra möjligheter. Men det måste också finnas ett politiskt ledarskap här, att man är beredd att använda de nya verktygen och ser att det faktum att man underlåter att ta kommandot här leder till sociala problem för de enskilda människorna men också för alla andra, inte minst barn som drabbas, boende, människor som besöker parker, näringsidkare och många fler.

Vad vill migrationsministern säga till sina lokala partikamrater? undrar jag.

Anf. 54 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Det är väldigt bra att Johan Forssell har ställt den här interpellationen och driver på. Det är bra att Moderaterna har lagt fram förslag i rätt riktning. Och det var ett väldigt bra inlägg av justitieministern som mycket illustrativt belyste hur absurda reglerna är i dag och att de behöver rättas till. Det finns säkert någon historisk bakgrund till dessa, att man skulle bo någonstans under en längre tid och så vidare. Men det gäller ju inte här.

Jag ser fram emot en effektiv och kompetent utredare – det tror jag säkert att migrationsministern strax kommer att presentera – och skarpa förslag som utan onödigt dröjsmål kan föreläggas riksdagen för beslut.

Jag kommer att noga följa denna fråga och är nöjd med dagens interpellationsdebatt.

Anf. 55 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag har sagt att en översyn är på gång. Vi är väldigt nära att ha färdigställt ett direktiv och att ha en utredare utsedd. Vi talar om dagar eller någon vecka innan vi kan presentera ett utredningsdirektiv.

Det är klart att man gärna hade velat att det skulle ha gått snabbare, och så är det ofta i politiken. Man tycker att saker och ting borde ha rättats till innan problemen kommer, att man borde ha börjat långt tidigare.

Jag vet att också den förra regeringen nosade på den här frågan, men den förra regeringen valde att inte gå vidare med någon utredning. Varför vet inte jag. Den frågan får man ställa till partierna i den förra regeringen. Men man kan inte kritisera mig för att jag nu inte fort nog genomför det som den förra regeringen inte gjorde.

Vi ser nu till att försöka lösa det här problemet, och det blir den regering som jag företräder som får göra det. Det finns en enkel naturlag,

nämligen att ju fortare man börjar med saker och ting, desto fortare blir man klar.

Nu tillsätter vi en utredare. Vederbörande kommer att vara färdig under våren. Därefter kommer vi att gå till riksdagen med ett lagförslag. Man ska veta att det inte är alldeles enkelt juridiskt att knäcka den här frågan. Det är, som många har påpekat, en komplicerad lagstiftning. Man måste också väga in starka rättssäkerhetsaspekter i den. Det är inte hur lätt som helst. Men vi har större möjligheter när det gäller offentlig plats. Redan i dag kan polisen i enlighet med ordningslagen flytta på folk som har bosatt sig på offentlig plats där de inte har rätt att vara. Men på privat plats är det mycket mer komplicerat.

Som sagt, vi går vidare med detta. Johan Forssell vill ta upp en diskussion om vad jag säger till olika kommunalråd och kommunföreträdare. Jag är från Skåne själv, och jag ser situationen i Malmö där vi har precis en sådan problematik som växer på Sorgenfriområdet med en begynnande kåkstadskaraktär. Malmö kommun, som är en socialdemokratiskt och miljöpartistiskt styrd kommun, tog initiativet i våras att med stöd av miljöbalken försöka avhysa dem som hade bosatt sig där. Det överklagades till länsstyrelsen och har inte kunnat genomföras. Det är också en problematik som jag tycker att man ska se i detta.

Låt oss försöka att gemensamt ta fram en ny lagstiftning. Jag samverkar gärna med de borgerliga partierna för att se till att den lagstiftningen blir så bra som möjligt.

Anf. 56 JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Antalet migranter som kommer hit och tigger har enligt den nationella samordnaren fördubblats på ett år, så jag skulle nog säga att vi faktiskt står inför ett nytt läge. Det är betydligt mer bekymmersamt nu än vad det var för bara ett år sedan. Det kan ju förklara varför man har gjort och inte har gjort saker tidigare.

Vi moderater tog tag i den här debatten tidigt i våras. Då fick vi hård kritik för detta. Jag uppfattade aldrig att regeringen gav oss något stöd i detta då, men jag tycker som sagt att det är bra att ni nu tar tag i detta och har aviserat en utredning. Jag hoppas att den kommer på plats så snart som möjligt, men framför allt hoppas jag att lagstiftningen kommer på plats också.

Jag tror som sagt att det är viktigt att inte bara stirra sig blind på lagen utan också på hur den används. Där är de lokala företrädarna oerhört viktiga. Det krävs ett politiskt ledarskap på lokal nivå.

Här i Stockholm har man, om mina uppgifter är korrekta, inte genomfört några avhysningar från offentlig mark alls under det första halvåret. Det tycker jag är helt orimligt. Jag undrar vem som ska ta ansvar för detta. Stadshusmajoriteten duckar också i de här frågorna. Det är bekymmersamt. Jag tycker att regeringen har ett ansvar att tala med sina partikamrater på lokal nivå om man nu bryr sig så mycket om de här frågorna, som jag får intrycket av att Morgan Johansson gör, så att man inte bara passivt tittar på när problemen växer i omfattning utan faktiskt använder de medel som finns.

Jag tycker också att det är positivt med löftet om fortsatt samverkan med de borgerliga partierna. Det tycker jag är bra, och jag hoppas att det löftet är förankrat i hela regeringen.

Anf. 57 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! När det gäller det sista är det självklart att det är hela regeringen vi talar om när det gäller att lösa den här frågan. Vi träffade samordnaren Martin Valfridsson i förra veckan. Han gick igenom hur läget just nu ser ut, och jag skulle nog vilja säga att vi är ganska väl pålästa när det gäller det som just nu inträffar. Vi ska försöka minska det här problemet så mycket vi bara kan.

Precis som Johan Forssell var inne på ligger en del av problematiken i hemländerna Rumänien och Bulgarien. Om jag ska avge något omdöme är Bulgarien faktiskt svårare att jobba med än vad Rumänien har varit. Med Rumänien har vi ett avtal mellan länderna för att i viss mån försöka hjälpa dem att ta del av de medel som finns på EU-nivå för detta. Med Bulgarien däremot har det varit väldigt mycket svårare. Jag träffade vice premiärministern från Bulgarien i våras, och när jag tog upp den här frågan ville man inte riktigt kännas vid problematiken. Vi jobbar alltså aktivt både på EU-nivå och på nationsnivå.

Utöver den lagstiftning som vi nu tar fram förbereder vi också andra utredningsdirektiv till människohandelsutredningen, där vi ser över möjligheten att kriminalisera dem som utnyttjar någon annans tiggande, det vill säga tjänar pengar på någon annans tiggande. Det är alltså ungefär som den nuvarande kopplerilagstiftningen men applicerat på tiggeriverksamheten. Där är vi också på väg fram med utredningsdirektiv.

Diskussionen om hur det är i Stockholm tycker jag att man får ta i Stockholms stadshus, i Stockholms kommunfullmäktige, och inte i riksdagen. Jag kan bara från regeringens sida säga att det är viktigt att se till att svensk lag upprätthålls överallt och att man faktiskt lägger sig vinn om det också på kommunal nivå.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2014/15:684 om åldersbedömning av ensamkommande barn

Anf. 58 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Mikael Cederbratt har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att säkerställa att inga barn bedöms som vuxna och att inga vuxna bedöms som barn.

Frågan om en asylsökande är över eller under 18 år har betydelse i olika avseenden, inte minst när det gäller boende och omvårdnad men även när det gäller bedömning av frågan om uppehållstillstånd.

Jag vill börja med att klargöra att det är den som söker asyl i Sverige som ska göra sin identitet, inklusive ålder, sannolik. Om den asylsökande

inte kan göra den uppgivna åldern sannolik måste en bedömning av åldern göras för att kunna pröva asylansökan.

Att bedöma någons ålder är svårt. Inför bedömningen av åldern kan därför, förutom sökandens egna uppgifter om sin bakgrund, även uppgifter från anhöriga, god man, socialtjänst och skola beaktas. Vidare kan slagningar i olika databaser göras för att få tillgång till tidigare registreringar om ålder och identitet. En medicinsk åldersbedömning kan erbjudas i de fall det fortfarande råder tvivel om åldern för att ge den sökande möjlighet att stödja sina uppgifter. Resultatet av en medicinsk åldersbedömning ska värderas tillsammans med all övrig bevisning och utredning i ärendet.

Det handlar i slutändan om bevisvärdering, och det är en fråga för myndigheter och domstolar att ta ställning till om den asylsökandes identitet har gjorts sannolik utifrån det underlag som finns att tillgå i varje enskilt fall. Nuvarande ordning uppfyller högt ställda krav på rättssäkerhet, och jag har inte för avsikt att ändra denna.

Anf. 59 MIKAEL CEDERBRATT (M):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för svaret. I dessa tider är det nästan omöjligt att inte sätta in den här frågan i ett lite större sammanhang. Uppemot 50 miljoner människor i världen är på flykt. Det är en oerhörd påverkan på krisländer som Eritrea, Somalia, Syrien och Afghanistan. I Syrien finns det 6–7 miljoner internflyktingar. Det är en fruktansvärd situation med våldtäkter, man skjuter urskillningslöst, sjukhus förstörs och hjälparbetare mördas. I Syriens grannländer finns det 3–4 miljoner flyktingar, och var fjärde person som går på Libanons mark är flykting. Till EU kommer det kanske 300 000–400 000 flyktingar – en på tusen EU-medborgare. Vi har ingen massinvandring till Sverige, men vi har en samhällsutmaning.

I all denna utsatthet är barnen mest utsatta. Därför är det viktigt att barn kan bedömas som barn för att säkerställa insatser för deras boende, vilken klass de ska gå i och hur asylbedömningen görs.

När jag skrev den här interpellationen i början av sommaren tror jag att Migrationsverkets prognos var att 8 000 ensamkommande flyktingbarn skulle komma. Nu hör jag siffran 12 000.

År 2014 kom 7 000 ensamkommande flyktingbarn, och då begärde Migrationsverket 624 åldersbedömningar. På dem fick man 219 svar. Frankrike och England gör åldersbedömningar regelmässigt, och min fråga till justitieministern blir därför: Åldersbedömningar är en del av bevisföringen, men varför är de så få, och varför är svaren så få?

Anf. 60 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Justitieministern! Jag tänker delta i denna viktiga debatt som enskild riksdagsledamot. Jag förespråkar bättre åldersbedömningar än i dag från Migrationsverkets sida. Mitt parti, Centerpartiet, står bakom gällande regelverk, liksom justitieministern och Migrationsverket.

Med tanke på laddningarna när dessa frågor diskuteras vill jag först slå fast att jag självfallet står upp för alla människors lika rätt och värde och för att Sverige ska stå fast vid dagens generösa utvecklingsbistånd och humanitära bistånd till FN:s arbete vid kriser i världen. Sverige är en humanitär stormakt i världen, vilket vi alla ska vara glada och stolta över.

Jag står också bakom att Sverige ska ha en öppen och generös migrationspolitik i EU-täten eller mer.

Däremot menar jag att Sverige på några punkter i sina asylregler kommit lite för långt före övriga EU-länder, vilket bland annat bidrar till att mycket höga andelar av de asylsökande i EU väljer att söka sig till Sverige. Det har i sin tur bidragit till att Sveriges resurser för mottagning, boende, integration och jobbskapande nu är mycket ansträngda. Prognoserna för antalet asylsökande i år har sjunkit lite, bland annat beroende på att ryktena om svårigheterna har spridit sig.

Jag menar att det här är ett dåligt sätt att minska antalet asylsökande på. Det är inte bra för vare sig land eller flyktingar om mottagning, boende och så vidare fungerar för dåligt. Centerpartiet har lagt fram många utmärkta förslag för bättre integration med mera som borde genomföras snarast. Det hoppas jag att migrationsministern har noterat och jobbar hårt med.

När Sverige fastställer sina regelverk ska man givetvis göra det utifrån vad som är principiellt rätt och riktigt. Självfallet ska alla med asylskäl ges asyl. Men man måste också göra en omvärldsanalys, bedöma hur övriga EU-länder utformar sina regelverk och beakta även det vid fastställandet av de slutliga asylreglerna.

Här menar jag att Migrationsverket har brustit på några punkter. Till exempel litar Migrationsverket i mycket hög utsträckning på den asylsökandes egna uppgifter om ålder, trots att incitamenten för att uppge en ålder under 18 år även om man skulle vara några år äldre eller mer naturligtvis är starka, eftersom man då erhåller betydligt större resurser i olika avseenden. Medan övriga EU-länder i betydande utsträckning, som Mikael Cederbratt sa, gör handleds- och tandröntgen för att med rimlig säkerhet fastställa åldern i tveksamma fall, sker detta numera knappast alls i Sverige, bland annat beroende på stor tveksamhet från Barnläkarföreningen till att över huvud taget bestämma åldern på det här sättet. Migrationsverket vill egentligen göra mer än man nu gör.

Detta är en orsak till att så höga andelar av de ensamkommande i EU under uppgivna 18 år väljer Sverige. Andelen har stigit från under 10 procent till kanske 30–35 procent, som beräknats för i år. Kostnaden för staten har på åtta nio år ökat från under 1 miljard till över 10 miljarder och är på väg mot 15. Det är nära halva migrationsbudgeten.

Naturligtvis, migrationsministern, ska alla med asylskäl som kommer till Sverige beviljas asyl, oavsett ålder. Barn under 18 år ska givetvis ges asyl som barn. Däremot måste ett rättssamhälle pröva åldern, med rimliga säkerhetsmarginaler, så att vuxna män inte ges asyl som barn. Det vore inte rättssäkert eller rättvist.

Min fråga till migrationsministern är: Klarar Sverige uthålligt att ta emot en tredjedel av de ensamkommande i EU?

Anf. 61 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Mikael Cederbratt ställer egentligen en helt omöjlig fråga till mig. Frågan är: Hur ska vi säkerställa att inga barn bedöms som vuxna och att inga vuxna bedöms som barn? Vi vet båda två att det är omöjligt att säkerställa detta.

Migrationsverkets statistik över åldern på dem som kommer grundar sig på vilken ålder barnen uppger. 10 procent av barnen säger att de är under 12 år. Två tredjedelar är mellan 14 och 16 år. Skulle någon 16-åring eller 17-åring i själva verket kunna vara 19 år? Det är det vi pratar om. Ja, det är kanske så att någon av dem i själva verket är 19. Men som jag säger i mitt svar ligger bevisbördan på den som söker asyl beträffande åldern. Han eller hon ska göra sannolikt att han eller hon har den ålder som han eller hon uppgett. Sedan är det domstolen som bedömer.

Det finns i internets träskmarker en rik flora av misstänkliggöranden av de här barnen. Det finns på Twitter, Facebook och andra sociala medier. Egentligen är det inga barn som kommer till Sverige, sägs det, utan vuxna män. Jag besökte förra måndagen ankomstboendet i Malmö för att själv bilda mig en uppfattning om hur situationen ser ut, då det kommit så pass många, och jag har ingen som helst anledning att ifrågasätta den statistik som nu finns. Jag har en pojke som är 12 år. De barn som jag träffade var några år äldre, kanske 14, 15, 16 år. Det var inga ”skäggbarn”, som man läser ibland på nätet att de kallas. Man såg möjligen lite fjun på överläppen. Det är barn vi talar om i grund och botten. Och inte bara det! Det sägs att det bara är vuxna män, men 20 procent av de barn som kommer är flickor. De som påstår att det är vuxna män vi tar emot ägnar sig åt lögn, ljug och osanning.

Då är frågan: Varför görs det inte så många undersökningar, medicinska utredningar, som för något år sedan? Staffan Danielsson var inne på svaret på det. Det är nämligen så att de nya riktlinjerna från 2012 som Socialstyrelsen tog fram kopplade in just barnläkare som en viktig del i bedömningarna. Det finns starka etiska invändningar från barnläkarna mot att genomföra den här typen av utredningar. Det kan man ha synpunkter på, men det är så det ser ut.

Frågan är då för oss hur pass viktigt det är att vi tar reda på om en människa är 17 eller 19 år med ännu större säkerhet än vad vi gör nu. Är inte det allra viktigaste, när vi nu står i en sådan flyktingsituation som vi gör, att snarare än att misstänkliggöra dem som kommer till Sverige i stället försöka hjälpa dem?

Vi har kanske alla sett Expressens förstasida i dag. Vi har situationer där treåriga barn drunknar i Medelhavets vågor och sedan spolats upp på Europas stränder. Låt oss ägna all kraft åt att försöka hjälpa de barn och vuxna som nu kommer till Europa i stället för att misstänkliggöra dessa flyktingar!

Anf. 62 MIKAEL CEDERBRATT (M):

Herr talman! Min fråga är väldigt svår, förstår jag. Man kan inte säkerställa att *inga* bedöms fel. Jag för väl snarare ett resonemang om att man i alla fall ska göra det lite bättre än vad det är i dagsläget.

Det är viktigt att poängtera att det här inte är någon diskussion om vem som ska få stanna utifrån skyddsskäl, för det får man oberoende av om man är vuxen eller barn. Men vi har en stigande kostnad för Migrationsverket. Man har svårt att tillgodose den typ av boende som lagen säger att ensamkommande barn ska ha.

Jag nämnde siffrorna förut: 624 åldersbedömningar och 219 svar. Svaren drar ut på tiden, och handläggningstiderna blir längre. Vi talar om kostnader. För varje vuxen som ändå blir bedömd som barn tar man

resurser från barnen. Därför tror jag att det är viktigt att ändå titta på åldersbestämningen, som är en av flera faktorer. Man ska veta att ändringsfrekvensen under 2014 var 46 procent på de svar som man fick.

Nu är det på det sättet att det har mycket med sjukvården och läkarna att göra. Som gammal sjukvårdspolitiker vet jag att det enda sättet att hantera det är genom dialog. Det finns få avtal. Det finns bara avtal med två landsting: Stockholm läns landsting med Södersjukhuset och Västerbottens landsting med Norrlands universitetssjukhus i Umeå.

Läkarna säger: Det är inte bara att det inte är helt etiskt, utan det är också ett ganska stort spann för hur precist man kan bestämma, mellan två och fyra år.

Jag kan konstatera att det saknas etablerade kontakter mellan Migrationsverket och många landsting. Därför frågar jag justitieministern om justitieministern är beredd att ta initiativ för att förbättra detta läge, för att kanske få en tätare dialog och diskussion med våra landsting och läkare.

Anf. 63 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Återigen, alla som flyr till EU och har asylskäl ska givetvis beviljas asyl i något EU-land. Och asyl beviljas man självfallet oavsett hur gammal man är.

Jag instämmer helt i det som migrationsministern säger om att den absoluta merparten är barn, och dem diskuterar vi inte. Jag vill diskutera att det kan finnas en del som är kanske 19, 20 eller 22. Jag tycker att det är fel om de i så fall ges asyl som barn, av olika skäl. Det är ingen stor fråga. Det är en liten fråga, men den har betydelse. Och det är den som jag lyfter fram.

Det är en stor ökning. Sverige utgör 2 procent av EU:s befolkning, och vi tar emot ca 30 procent av ensamkommande barn till EU. Jag ställde en fråga till migrationsministern om vad det beror på. Varför har Sverige blivit mycket mer attraktivt? Är det en nivå som är en målsättning eller som det är bra att vi fortsätter med? Klarar vi av den nu när flyktingströmmen ökar?

Ministern hänvisar till principen om att det är den asylsökande själv som kan begära ålderstest om åldern ifrågasätts. Det är riktigt. Men det är väldigt få som gör detta. Om man inte vill göra ett ålderstest vid en prövning, och om Migrationsverket ifrågasätter åldern, bör det läggas i vägskålen för att uppgradera åldern. Jag är osäker på hur detta sker i dag.

Oavsett om man är 17, 20 eller 22 ska man givetvis beviljas asyl. Jag pekar bara på att alla ska beviljas asyl. Om man är barn ska man beviljas asyl som barn, men om man är 20 eller mer bör man beviljas asyl som vuxen och inte som barn. Där tror jag att Sverige avviker lite från praxis i övriga länder, vilket kan påverka att andelen är så stor.

Anf. 64 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! En del av grundproblematiken är att man med de nya riktlinjerna från 2012 – de är faktiskt inte så nya längre – kopplade in barnläkarna på ett annat sätt än tidigare. Det ledde till att barnläkare gav uttryck för ganska starka etiska betänkligheter om att vara med på det här. Det är ett bekymmer när det gäller att få åldersbestämningarna utförda.

Men även om man hade gjort det pekar Staffan Danielsson själv på att spannet är stort, mellan två och fyra år.

Jag menar att det här inte är den allra största frågan nu, när vi talar om de ensamkommande barnen. Min uppfattning är som sagt väldigt klar: Antalet ökar, och de som kommer är barn. Det är den bedömning som jag gör, utifrån det jag har kunnat se och utifrån dem jag har träffat.

Det kanske kan vara på det sättet att någon inte är 16 eller 17 utan att någon är 19. Det är omöjligt att fastställa det med total säkerhet. Så är det.

Jag håller inte med om att detta är den faktor som gör att många barn söker sig till Sverige. För det första ökar inte andelen barn som kommer till Europa och som söker sig till just Sverige. Den ligger kvar på ungefär samma nivå som förra året. Där ser vi inga förändringar.

För det andra tror jag att det är helt andra faktorer som spelar in. Sverige är, vågar jag påstå, ett av de länder i världen som det är allra bäst för barn att växa upp i. Så är det. Vi som lever i Sverige vet att det är ett fantastiskt bra land för barn att växa upp i. Men det vet också stora delar av övriga världen. Sverige har ett oerhört gott rykte som ett barnvänligt land – i Asien, i Mellanöstern, i Afrika, i Latinamerika. Nästan var man än kommer är Sverige känt som ett land som håller på mänskliga rättigheter och som har en anständig politik i förhållande till våra medmänniskor. Den bilden är väldigt stark.

Det ska vi naturligtvis vara stolta över. Men det innebär också att när människor är på flykt och i den mest utsatta situation som de kanske någonsin har befunnit sig i – särskilt om man är ett ensamt barn på 12, 13 eller 14 år, ensam på vägarna och ska försöka hitta skydd någonstans – är det inte konstigt att bilden av Sverige som ett land där du kan få skydd, säkerhet och trygghet hägrar.

Jag tror att den faktorn är mycket större än huruvida vi gör medicinska åldersbedömningar och hur ofta de görs och så vidare. Den bilden är mycket viktigare för hur många barn som kommer till Sverige.

Vi står, som jag sa i mitt tidigare inlägg, just nu i den värsta flyktingkrisen som vi har sett på många år. Det som händer i Syrien är nog den största humanitära krisen i vår tid. Låt oss försöka se till att de som nu kommer till Europa får ett bra mottagande, och att vi gör det tillsammans.

Hur fördelar vi det här bättre i Europa? Jo, det gör vi genom en politik där vi fördelar ansvaret på ett bättre sätt mellan Europas medlemsländer – jag hoppas kunna företräda en sådan linje för Sverige när vi har ett nytt möte den 14 september. Då kommer andelen att minska för svensk räkning. Det är på det sättet man måste försöka lösa det nu.

Angela Merkel sa en bra sak häromdagen: Kunde vi hjälpa till att rädda bankerna kan vi väl också rädda flyktingarna.

Anf. 65 MIKAEL CEDERBRATT (M):

Herr talman! Jag håller med justitieministern om att vi har en flyktingkris. Men vi har också en het samhällsdebatt i vårt land, med många övertoner och där massinvandring faktiskt handlar om 48 000 människor. Det var precis så många flyktingar och anhöriga som kom förra året.

För att vi ska klara av att behålla den humana öppenheten måste det finnas en allmän acceptans för provningssystemet. Provningssystemet måste vara trovärdigt. Det måste vara skillnad på ett ja och ett nej. Om man har behov av skydd får man stanna. Om man inte har behov av skydd ska man lämna landet.

Det är ett tungt ansvar som vilar på justitieministern när det gäller att se till att trovärdigheten upprätthålls. Och en del i trovärdigheten är att åldersbedömningarna används på ett relevant sätt.

Anf. 66 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag instämmer i att vi har en het samhällsdebatt och att det är viktigt att hålla på grundprinciperna.

I praktiken påverkas inte rätten att få stanna eller inte i särskilt stor utsträckning av om man är 16 eller 19 år. Undantaget med synnerligen ömmande omständigheter finns, men det är väldigt litet. I huvudsak prövar domstolen om man har skyddsbehov eller inte. Om man kommer som barn från till exempel Syrien, varifrån vi ser att antalet ensamkommande barn nu ökar och har ökat väldigt kraftigt bara de senaste veckorna, kommer man att få stanna. Så är det. De som är från Syrien får stanna till 100 procent, skulle jag vilja säga.

Vi ska göra vår del i Sverige. Om vi tittar bara på Syrien och syriska flyktingar räknar vi med att Sverige, från det att kriget bröt ut 2011 fram till utgången av 2015, kommer att ha tagit emot 100 000 syriska flyktingar. Vi har därmed räddat 100 000 liv, varav kanske en tredjedel är barn, rent av kanske mer än så.

Det är en otrolig insats som Sverige har gjort. Vi ska vara väldigt stolta över det.

Det är 1 procent av vår befolkning. Om hela Europa hade haft samma politik och hade tagit ett lika stort ansvar som vi hade hela Europa kunnat ta emot 5 miljoner människor – det bor 500 miljoner människor i Europeiska unionen. Då hade vi inte haft några flyktingläger i Jordanien, Turkiet och Libanon. Vi måste helt enkelt se till att få en bättre fördelning.

Vi måste också få en bättre dialog mellan regeringen och de borgerliga partierna om detta. Jag sa häromdagen att jag är beredd att ta initiativ till en ny blocköverskridande överenskommelse. Den gamla är överspelad. Jag är beredd att ta initiativ till en ny sådan om det finns intresse på den andra sidan.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2014/15:702 om uppenbart ogrundade ansökningar

Anf. 67 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Johan Forssell har frågat mig vad jag avser att göra för att minska antalet uppenbart ogrundade ansökningar.

Jag delar Johan Forssells uppfattning att det är viktigt att minska antalet ogrundade ansökningar. Regeringen har därför i regleringsbrevet 2015 för Migrationsverket gett ett uppdrag till verket att se till att ärenden där avvísning med omedelbar verkställighet kan ske handläggs så snabbt som möjligt. Detsamma gäller ärenden där sökande kommer från länder dit avvísning med omedelbar verkställighet sker i hög utsträckning.

Från januari till juni i år avslog Migrationsverket totalt 9 018 asylansökningar. Av dessa var 1 992 beslut om avvísning med omedelbar verkställighet. För länderna Albanien, Serbien samt Bosnien och Hercegovina avslog Migrationsverket 1 457 asylansökningar, och av dessa var 1 044 beslut om avvísning med omedelbar verkställighet.

När det gäller möjligheten att upprätta listor över säkra ursprungsländer regleras det i det EU-gemensamma asylprocedurdirektivet. Av direktivet framgår att det ska ske en individuell prövning av asylansökningar. Europeiska unionens råd har under sommaren antagit slutsatser som rör säkra ursprungsländer. Slutsatserna understryker vikten av en enhetlig och koordinerad hantering i EU. Sverige har hittills valt att inte införa ett system med listor utan har satsat på att få till en snabbare asylprocess.

Anf. 68 JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret. Det finns en bunt interpellationer liggande sedan före sommaren där de ohyggliga fasor som nu drabbar vår omvärld beskrivs på ett förtjänstfullt sätt och vilja följer de har. Söktrycket till Sverige nu är väldigt omfattande.

Vi kan också se att det finns omfattande problem i vårt mottagnings-system med långa handläggningstider och med en stor brist på bostäder samtidigt som kostnaderna skjuter i höjden. Från 2014 till 2019 kommer kostnaderna öka med närmare 15 miljarder kronor, om man summerar migration och integration.

Jag vill göra en sak tydlig i den här diskussionen, och det är att Sverige ska fortsätta att ta ett stort ansvar för att hjälpa människor på flykt. Det gör vi i dag, och det ska vi också fortsätta att göra. Vi ska värna asylrätten.

Men man måste också komma ihåg att det är långt ifrån alla som söker asyl i Sverige i dag som har skyddsskäl. För mig som moderat är det viktigt att Sverige har en generös men reglerad invandring. Vi ska ge skydd till dem som flyr från krig och alla ofattbara grymheter. Men de som saknar skyddsskäl ska inte ges uppehållstillstånd och bör därför lämna landet.

Det innebär inte alltid att livet är enkelt för den som får återvända till sitt hemland, tvärtom. Men för att kunna upprätthålla ett generöst system måste vi alltid vara konsekventa med att den som saknar skyddsskäl ska återvända till hemlandet.

Under 2014 var Georgien, Kosovo, Serbien och Albanien bland topp 10 i Sverige när det gällde antalet asylsökande. Prognosen för 2015 är att det kommer att vara 7 000 sökande från dessa länder. Under nästa år förväntas antalet stiga till 9 000. Förra årets ansökningar kan delas upp i två delar. Den ena gruppen bedömdes som uppenbart ogrundade ansökningar med relativt kort handläggningstid, 33 dagar. I den andra gruppen var handläggningstiden drygt tre månader.

Personer från Kosovo fick uppehållstillstånd i 3 procent av fallen, personer från Albanien fick uppehållstillstånd i 3 procent av fallen, personer från Serbien fick uppehållstillstånd i 1 procent av fallen, personer från Bosnien fick uppehållstillstånd i 1 procent av fallen och personer från Makedonien fick uppehållstillstånd i 1 procent av fallen.

I dag finns det ett snabbspår, och det gäller uppenbart ogrundade ansökningar, men det rör sig om knappt hälften av fallen. När det gäller flera av dessa länder var det förra året 30–40 procent av ansökningarna som var uppenbart ogrundade. I andra fall tar det betydligt längre tid, eftersom det kan följa ett antal överklaganden. Man måste också räkna med tiden för verkställighet.

Många andra länder har ett system med säkra länder. Det innebär i korthet att man prioriterar sökande från länder där beviljandegraden är låg och att dessa fall ska påskyndas och betas av så fort som möjligt.

Nu har den här diskussionen tagit fart i EU-kretsen; det har nog ingen missat. Jag föreslog det här för några veckor sedan, och då uttalade Miljöpartiets migrationspolitiska talesperson att detta var ”ett oseriöst förslag”. Vederbörande sa också hon talade för hela regeringen.

Nu är det här kanske inte så mycket att hetsa upp sig över, men det råkar faktiskt vara så att Miljöpartiet är ett regeringsparti, och hållningen är rakt motsatt mot det som nu sker i stora länder som Tyskland och Frankrike, där socialdemokrater dessutom är med och styr.

Jag undrar därför om detta är hela regeringens hållning. Jag undrar också ifall regeringen framöver är beredd att införa ett system med säkra länder i Sverige.

Anf. 69 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Det är jag som företräder regeringen i dessa frågor, ingen annan.

Min grundhållning är precis densamma som Johan Forssell ger uttryck för. Den som har asylskäl får stanna, den som inte har asylskäl får inte stanna. Fattigdom i sig är ett helsike, men det är inte grund för uppehållstillstånd, utan då krävs det någonting mer. Så är det.

Det är inte längre krig på Balkan som det var för 20 år sedan, då vi hade den förra stora ökningen av asylsökande till Sverige. Nästan 90 000 asylsökande kom då till Sverige under ett år, 1992. Förra året kom det 81 000 asylsökande till Sverige. Siffran är alltså ungefär densamma.

Det är inte krig på Balkan. Ändå kommer det många asylsökande därifrån. Men det kommer inte så särskilt många till just Sverige. Förra året var det 7 procent av alla asylsökande som kom från västra Balkan. Det är alltså inte den stora migrationspolitiska frågan för svenskt vidkommande. Men i Tyskland pratar man om att av dem som kommer dit är 40 procent från västra Balkan, så den här diskussionen är mycket större där än vad den är här. Tyskland har ett system med säkra länder, men det verkar ju inte ha hjälpt. Förmodligen måste man använda sig av andra metoder i Tyskland.

Andelen som under förra året kom från västra Balkan till Sverige var 7 procent. Av allt att döma kommer antalet att ligga under 10 procent i år. Som Johan Forssell var inne på är det bara 1–3 procent av dem som ansöker som får uppehållstillstånd. Så det är inte det största problemet vi har att hantera i dag, men det är ändå ett problem, och det måste vi försöka att åtgärda. Därför skrev vi in i Migrationsverkets regleringsbrev för i år att handläggningstiderna och de genomsnittliga vistelsetiderna måste kortas för dem som söker asyl från den här gruppen av länder.

Det har faktiskt skett en ganska snabb och positiv förändring. År 2014 var det 47 procent av dessa ärenden som handlades i snabbspåret. I år är det 77 procent. 2014 var det 53 procent som handlades i normalprocessen. Nu är det 23 procent. Det är alltså betydligt fler ärenden som rör västra Balkan som handläggs i snabbprocessen i år än vad som var fallet tidigare.

Samma sak gäller när man tittar på vistelsetiderna. Den genomsnittliga vistelsetiden 2014 från det att man kom hit till dess att man var ute ur landet uppgick till 190 dagar. Nu har tiden minskat till 120 dagar. Det är en minskning med över 30 procent. Det är bra, men vi måste naturligtvis fortsätta att pressa ned tiderna ytterligare.

Till följd av Migrationsverkets arbete handläggs betydligt fler i snabbspåret, och vi ska fortsätta på den linjen.

Ska vi införa en lista med säkra länder? Jag ser det mer som en symbolfråga. Det är en annan teknisk lösning för att försöka uppnå samma sak som vi vill uppnå.

Jag kan bara konstatera att hittills har vårt system varit mer lyckosamt än det tyska systemet.

Anf. 70 JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Migrationsministern säger återkommande att det här inte är den stora frågan. Så kanske det är, men samtidigt tror jag att just för att vi nu har den situation vi har måste vi kunna göra flera saker samtidigt. Det finns inga enkla lösningar. Det finns ingen knapp att trycka på för att korta handläggningstiderna. Det handlar om ett gnetande överallt för att få systemet att fungera.

Det är bra att handläggningstiderna har kortats, men det tar fortfarande alltför lång tid. Dessutom ser vi hur gruppen med antalet asylsökande förväntas öka under nästa år från 7 000 till 9 000, detta utöver den reella flyktingkatastrof vi ser, människor som flyr och som verkligen har skyddsskäl.

Jag betvivlar inte att många människor från dessa länder väljer att lämna landet för att de har problem, men Sverige som ett litet land med begränsade resurser måste inrikta resurserna på de människor som faktiskt har skyddsskäl. Därför menar jag att det är viktigt att ta tag i detta. Vi ser att det bidrar till att förlänga handläggningstiderna. Det handlar om kostnader och det handlar om bostäder. Det är viktigt att ta tag i det, inte minst för de människors skull som flyr från krig och förtryck.

Nu sker diskussionen på EU-nivå. Den kommer säkerligen att accelerera, för utmaningarna är stora i Europa. Inte minst gäller det Tyskland, som migrationsministern nämner. Även om handläggningstiderna i Sverige har kortats tidigare år hoppas jag att vi kan vara ense om att det inte fungerar tillräckligt bra. Det tar fortfarande 130 dagar till första beslut, och sedan har man tid för överklagande och verkställighet. Det blir ganska många månader.

Jag vill upprepa det som jag sa i mitt första anförande. Andelen människor från dessa länder som får asyl är nere på 1 procent i flera fall. Det innebär att 99 procent inte har skyddsskäl. Om frågan trots allt dyker upp på EU-toppmötet vill jag fråga migrationsministern: Vilken linje anser migrationsministern att Sverige bör driva i de sammanhangen?

Anf. 71 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag brukar beskriva skillnaden mellan vårt system med uppenbart ogrundade ansökningar och systemet med säkra länder mer som en symbolfråga, mer av teknisk karaktär. Vi får väl se vad EU-kommissionen kommer fram till i form av konkreta förslag, och så får vi utifrån det

bedöma om det är något som vi ska gå in i. Frågan är lite väl tidigt väckt eftersom vi ännu inte har sett något förslag från EU-kommissionen. Samtidigt vet jag att de diskussionerna förs inom EU-kretsen, inte minst mot bakgrund av att Tyskland har en så stor andel av sina asylsökande från västra Balkan.

Jag skulle inte bli överraskad om det kommer ett sådant förslag, men då tar vi den frågan när den kommer. Den lär komma redan nästa vecka, för om vi ska ha ett RIF-möte den 14 september lär frågan komma upp på EU-nämnden. Var sak har sin tid, tycker jag.

Återigen och i sak: Tänk på att detta berör mindre än 10 procent av våra asylsökande. Det var 7 procent förra året. Det blir kanske 8–9 procent i år. Vi har redan kortat tiderna för dem som kommer med 30 procent. Det innebär att det vi sa till Migrationsverket förra året nu har genomförts på ett mycket bra sätt. Det är viktigt att det sker, för vi behöver alla tillgängliga resurser till dem som verkligen är flyktingar. Vi behöver alla asylboendeplatser, vi behöver alla platser i våra skolor, vi behöver vika allting till dem som verkligen är flyktingar.

Här har vi en bifallsgrad på endast 1–3 procent. Samtidigt är det viktigt att säga att även om vi inför ett system med säkra länder måste vi ändå titta på alla ansökningar individuellt. Vi kan inte avföra dem i klump, för då bryter vi mot våra konventioner på området. Även om vi har en sådan lista måste vi alltså titta på varje fall för sig. Säkra länder är en annan teknisk lösning för att uppnå det som vi vill, men det är inget trollspö som man kan svinga och tro att man därmed får omedelbar effekt.

Anf. 72 JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Migrationsministern hade vänligheten att be mig vara förberedd inför den här debatten. Jag tror att det även gäller för migrationsministern om frågan kommer upp på EU-toppmötet nästa vecka. Det kan vara bra att vara förberedd och inte bara ta det då, eller hur det nu var statsrådet uttryckte sig. Det kanske är bra att fundera igenom vad den svenska regeringens hållning egentligen är. Om man vill vara med och påverka förslagen från kommissionen kanske det är bra att skaffa sig en idé.

Handläggningstiderna har kortats, det är bra, men de är fortfarande för långa. Det tar 130 dagar, och vi ser hur antalet asylansökningar från dessa länder ökar. Man kan fundera på hur spridd kunskapen är i de länderna beträffande vad som krävs för att få asyl. Nu informerar man om det på ett mycket tydligt sätt över parti- och blockgränserna i till exempel Tyskland. Man vet att det ofta finns förutfattade meningar om vad som faktiskt krävs för att få asyl och vad som inte är tillräckliga skäl. Uppenbarligen finns det en brist på kunskap eftersom 99 procent i Sverige inte bedöms ha asylskäl.

I det mycket ansträngda läge vi nu har tror jag att vi måste vrida på alla rattar, trycka på alla knappar, göra allt vi kan för att få systemet att fungera. Vi ska såklart inte slarva. Vi ska vara noggranna. Vi ska göra rätt saker. Det här är ett mycket konkret förslag. Jag tror att det skulle vara verkningfullt. Både borgerliga och socialdemokratiska regeringar runt om i Europa gör liknande bedömningar. Jag tycker att det är värt att titta på, och jag hoppas att regeringen inte slår sig till ro med hur utvecklingen har varit utan fortsätter att driva frågorna om hur vi kan korta

handläggningstiderna, till gagn inte minst för de människor som faktiskt har asylskäl, de som flyr från krig och förtryck.

Anf. 73 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! När vi får förslaget i dess helhet kan vi ta ställning och också analysera vilka effekter det skulle ha på svensk lagstiftning. Som jag sa är det inget trollspö man bara kan svinga och tro att det omedelbart kommer att lösa problemet. Det vi ägnat tiden åt är att enträget gå igenom och se om det finns möjligheter att påverka rutinerna på ett sådant sätt att vi kan pressa tiderna. Det har vi gjort. Vi har minskat vistelsetiden med 30 procent under det här året, vilket jag tycker är ganska bra.

Jag kan konstatera att för några år sedan, när vi hade en annan regering, var andelen flyktingar som kom från västra Balkan högre än de 7 eller 8 procent som vi nu talar om, men då gick inte den regeringen fram med några listor över säkra länder utan höll fast vid den ordning som vi har. Det är alltså en omsvängning som Moderaterna gjort på sistone.

Vi kommer att fortsätta jobbet med att försöka korta handläggningstiderna. Vi kommer att tillsammans med övriga länder i Europa försöka hitta ännu fler konkreta och konstruktiva lösningar till det som nu sker. Det är angeläget för oss att kunna koncentrera resurserna på dem som verkligen är flyktingar och inte på dem som inte är det. Det är vår linje.

Som jag sagt vid ett annat tillfälle är den här typen av frågor sådana där jag tycker att vi bör hitta en dialog över blockgränsen. Därför samverkar vi gärna med de borgerliga partierna i de här frågorna framdeles.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2014/15:734 om den drastiska ökningen av antalet ensamkommande flyktingbarn

Anf. 74 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Markus Wiechel har ställt följande frågor till mig: Anser jag att det stora antalet ensamkommande barn som kommer till Sverige är ett problem, och kan jag tänka mig att arbeta för att minska trycket? Vad avser jag och regeringen att göra för att minska kostnaderna för mottagandet? Kan jag tänka mig att verka för införandet av ett tak för vad boenden får kosta eller behovsprövning för placering på så kallade HVB-hem? Och slutligen: Avser jag att verka för införandet av åldersbedömningar eller andra identifieringskrav?

Antalet asylsökande har de senaste åren ökat generellt, inte bara i Sverige utan även i Europa och resten av världen. Antalet ensamkommande barn som befinner sig på flykt och söker sig till Europa har ökat kraftigt under 2014 och 2015. Sverige värnar om och ger skydd åt de allra mest utsatta. Vi tar ett stort ansvar för att ge stöd och skydd åt ensamkommande barn och ska fortsätta att göra det. Det innebär emellertid

inte att jag är omedveten om den utmaning som ökningen av antalet ensamkommande barn medför, särskilt när det gäller mottagande i kommunerna.

Det är viktigt att verka för att samtliga medlemsstater i EU tar ett solidariskt ansvar och följer det regelverk som finns på området men även att se över vad som kan göras på nationell nivå.

Ensamkommande barn är en utsatt grupp och behöver ett särskilt mottagande när det gäller boende, omsorg, god man med mera. Det är kommunernas socialtjänst som bedömer vilken omsorg barnet behöver. Utgångspunkten är att ensamkommande barn ska behandlas på samma sätt som svenska barn i utsatthet.

Att samhällets kostnader för att ta emot dessa barn ökar när antalet skyddsbehövande barn stiger är självklart. Lika självklart är det att de statliga ersättningarna till kommunerna också ökar. Samtidigt är det viktigt att skattemedlen används ansvarsfullt och ändamålsenligt. I budgetpropositionen för 2015 aviserade regeringen att det finns behov av att göra en översyn av den statliga ersättningen för kommunernas boendekostnader vid mottagandet av ensamkommande barn. Inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att förenkla regelverket och minska den administrativa bördan för kommunerna.

Regeringen planerar att i höst återkomma med förslag om en ny placeringsform för barn och unga, så kallat stödboende. Stödboende ska ses som ett komplement till hem för vård eller boende – HVB – och familjehem, som är dagens placeringsformer för barn och unga. Stödboende är bland annat tänkt att kunna vara en lämplig placeringsform för de ensamkommande barn och unga som inte har ett vård- och behandlingsbehov som motiverar en placering i familjehem eller HVB.

När det gäller åldersbedömningar och krav på identifiering kan slutligen följande sägas. En person som söker asyl i Sverige ska göra sin identitet, och i förekommande fall ålder, sannolik. Om det saknas handlingar kan, förutom den sökandes berättelse, slagningar i olika databaser göras för att få tillgång till tidigare registreringar. När det gäller ensamkommande barn kan även uppgifter inhämtas från andra, till exempel socialtjänsten. En medicinsk åldersbedömning kan erbjudas om det fortfarande råder tvivel om den uppgivna åldern. Resultatet värderas tillsammans med all övrig bevisning och utredning i ärendet. Det krävs samtycke från den som ska genomgå en medicinsk åldersbedömning. Att införa någon form av krav på att genomgå denna typ av undersökning är varken lämpligt eller i överensstämmelse med gällande rätt på området.

Anf. 75 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Vi har i dag fått höra flera replikskiften där migrationsministern har fått svara på frågor från olika ledamöter om just ensamkommande flyktingbarn. För dem som lyssnar kan jag tänka mig att det låter lite tjatigt, men faktum är att det är väldigt viktiga frågor som vi debatterar.

Det är just därför som jag inte kommer att ge mig. Jag kommer att fortsätta tjata tills ministern kommer med tydliga svar på hur situationen kan lösas, hur mottagningen kan förbättras och hur han avser att fortsätta med ett generöst och öppet mottagande som Sverige har i dag samtidigt som vi har andra åtaganden i samhället.

Som det ser ut nu säger ministern ofta i intervjuer att det är upp till Migrationsverket att lösa detta. Det verkar som om han inte själv tar något ansvar för den politik man för från regeringens sida. Ansvaret kastar han ifrån sig samtidigt som han konsekvent, även i svaret på min interpellation, vägrar erkänna att antalet människor som kommer till Sverige också är ett problem. Han använder begreppet ”utmaning” men medger samtidigt att han inte avser att arbeta för att minska trycket på Sverige. Det är i sig ganska skrämmande, kan jag tycka, att ansvarig minister inte tycks förstå vilka konsekvenser de här volymerna och den här enorma anstormningen får för vårt land.

I tidning efter tidning kan vi läsa om det hårda trycket. För några veckor sedan kunde vi läsa i Sydsvenska Dagbladet att 40 ensamkommande barn kommer till Malmö varje dag. I våras var det 40 personer varje vecka. I Dagens Juridik kunde vi läsa att det kommer 600 ensamkommande barn till Sverige per vecka. Detta med ett system som är byggt för att klara av 400 ensamkommande per år.

För cirka tio år sedan kom runt 400 ensamkommande barn per år till Sverige, det vill säga det som dagens system är uppbyggt för. Förra året kom strax över 7 000, och Migrationsverkets prognos pekar på att runt 12 000 kan komma i år. Statsbudgetkostnaden för detta har flerdubblats och kan uppgå till runt 10 miljarder kronor. Migrationsverkets prognoser visar att om bara ett fåtal år kan de här kostnaderna svara för nästan halva det belopp som är avsatt för migrationsutgifter.

Det här slår naturligtvis hårt mot hela vårt samhälle. Varningar om brist på bostäder, lärare, tolkar, kuratorer – you name it – tycks inte vara intressanta att lyssna på från ministrers sida. För honom är det viktigare att fortsätta som nu. Trots resursbrist ska kommuner och statliga myndigheter på något sätt punga ut med resurserna som behövs. Då vet vi att det är någon annanstans man får ta dem ifrån. Det kan vem som helst förstå.

Så, ministern, hur långt ska det här behöva gå? Kan vi ta emot hur många ensamkommande flyktingbarn som helst? Ska vi behöva börja stänga dagis, skolor och äldreboenden för att ha råd att ha det här mottagandet? Ska vi behöva ta mer av välfärden för att ministern och de övriga i regeringen ska framstå som godhjärtade, samtidigt som ni faktiskt gör hundratusentals människor en riktig björntjänst?

Anf. 76 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Det som nu händer i Mellanöstern, Syrien och Irak är den värsta humanitära krisen i vår tid. Jag besökte själv Jordanien och Libanon så sent som i våras, och det är vad FN-personalen där säger. 12 miljoner människor är på flykt. 8 miljoner är kvar i landet i Syrien. 4 miljoner har lyckats ta sig ut. Bara i Libanon talar vi om snart nästan 2 miljoner flyktingar. I Jordanien är det säkert 600 000–700 000. Det är en katastrof – en mänsklig, humanitär katastrof – av enorma mått. 250 000 människor är döda.

Vi känner alla till den bilden. Vi känner till hotet från Isis, terrorsekten, och vad den håller på med i de här områdena. Vi känner till Bashar al-Asads bombningar av det egna folket. Han bombar sönder de egna städerna. De ligger i ruiner. Men det känner både Markus Wiechel och jag till.

Det som skiljer oss åt är att när människor kommer från dessa platser, när de flyr från dessa platser, då vill jag hjälpa dem. Jag vill ge dem skydd och stöd – här i Sverige. Vad vill Sverigedemokraterna? Vad jag förstår av den sverigedemokratiska retoriken vill de kasta tillbaka dem ut i kriget igen. Vad vill Sverigedemokraterna annars? Det är precis det detta handlar om: tusentals – tiotusentals, hundratusentals – människor som kommer till Europa och därmed också till Sverige och som söker asyl och skydd. Vi prövar då deras asylskäl.

Mellan 2011 och 2015 räknar vi med att ungefär 100 000 människor från Syrien har beretts skydd i Sverige. Jag är fantastiskt stolt över det som vi har gjort. Vi har i så fall räddat livet på över 100 000 människor. Det är det som är Sverige: solidariteten och ansvarstagandet. Vi vänder inte ryggen åt världen, utan vi ser vad som händer i världen och försöker hjälpa till efter bästa förmåga.

Just nu kommer det utöver vuxna och familjer också många ensamkommande barn. Det är helt korrekt. Så är det. Jag var själv i Malmö och besökte ankomstboenden för ensamkommande barn i förra veckan. Jag vet precis hur det ser ut. Jag vet siffrorna också.

Då ägnar sig en del, som jag var inne på i tidigare inlägg, rasistiska bloggar och inlägg åt att försöka misstänkliggöra de här barnen. ”Det är inga riktiga barn. Det är egentligen bara vuxna män.” 20 procent av dem är flickor. Enligt den statistik vi har från Migrationsverket är 10 procent av dem under tolv år. Jag tror att de sa på ankomstboendet att det yngsta ensamkommande barnet, som de hade hittat på Malmö central, var fem år. Bilden man försöker få ut, att detta egentligen inte är några barn, att detta är vuxna, är alltså fullständigt felaktig. Det är ljug. Det är lögn.

Det är klart att det här innebär ett stort åtagande för Sverige och en stor utmaning för Sverige som vi måste hantera. Självklart är det så. Det handlar om att få fram tillräckligt många platser men också om att få fram tillräckligt många utbildningsplatser, om att bygga skolor och bostäder och om allt annat som vi nu håller på att göra.

Det första som vi tar oss an när det gäller de ensamkommande barnen är att vi inrättar en ny form av boende, stödboende, som komplement till HVB-hemmen. Det gör att vi kan få fram fler platser. Bara Statens institutionsstyrelse kommer att få i uppdrag att ta fram 1 000 sådana platser i statens regi till att börja med när vi har den nya lagen på plats. Vi behöver naturligtvis göra mycket mer. Det kan aldrig vara ett alternativ att vända ryggen åt dessa barn.

Anf. 77 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Det råder inga tvivel om att migrationsministern vill göra väldigt mycket. Han vill ta emot fler människor i Sverige och vill att fler ska kunna få trygghet i Sverige. Problemet är att det inte bara är vilja och visioner som krävs; man måste ha lösningar också.

Man kan fråga sig om det inte är lite märkligt att det enligt ministern bara är Sverige som ska ta ansvar och inte övriga världen. Som det är nu framstår det som att det bara är Sverige, och eventuellt också Tyskland i en del fall, som tar ansvar. Men det är inte riktigt så det ser ut. Eftersom närapå hälften av de ensamkommande barn som kommer till Europa söker sig till Sverige är det något som är lite märkligt.

Vad är det som får ministern att tro att dessa, som enligt egen utsago är minderåriga barn och i många fall också är det, helt på eget bevåg färdas ca 7 000 kilometer genom nio eller tio länder för att till slut hamna i Sverige? Vad är det som gör att det är värt för dem att i vissa fall betala flyktingsmugglare 20 000 euro för att komma till Sverige, i många fall på vägar som är livsfarliga att resa på?

Ministern talar som sagt ofta om att Sverige ska ta ansvar. Naturligtvis ska vi vara ett land som stöttar utsatta. Jag har i flera debatter och inlägg tidigare tydliggjort att vi vill stötta dem som behöver vårt stöd, men det ska ske på ett effektivt sätt.

Man kan fråga sig hur man bäst gör detta. Varför är det så många som aktivt söker sig hit? Varför kom det runt 7 000 ensamkommande barn till Sverige förra året samtidigt som det kom 838 till Danmark, 1 204 till Norge och bara 196 till Finland? Varför denna skeva fördelning?

De barn vi talar om är, som ministern sa, till 80–85 procent pojkar, och fler än hälften säger sig vara 16–17 år gamla. För några år sedan visade det sig att 72 procent av de asylsökande ensamkommande barnen i Norge i själva verket var vuxna. Detta konstaterades efter medicinska provningar – något som man i Sverige inte får göra utan medgivande. I Danmark var siffran ännu högre. Där låg den på 75 procent förra året. Jag skulle inte bli förvånad om dessa som bedöms som vuxna i våra grannländer till slut söker sig till Sverige för att försöka här.

Herr talman! Varför skulle situationen i Sverige vara annorlunda än i våra grannländer? Svenska Dagbladets skribent Merit Wager avslöjade för inte så länge sedan att personal vid Migrationsverket och på HVB-hem rapporterat att det bland de många asylsökande i Sverige som sa sig vara minderåriga fanns mängder av betydligt äldre personer. En person som arbetat som modersmåls lärare för asylsökande ensamkommande barn hade sagt att det kändes märkligt att han som är 32 år gammal skulle undervisa barn som är lika gamla som han själv.

Varför ska vi vara rädda för de medicinska åldersbedömningarna i Sverige när vi vet vad detta kostar samhället, vilka konsekvenser det får och hur det ser ut i våra grannländer?

Anf. 78 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag tycker att Markus Wiechel borde pröva på att nå något slags medmänsklig känsla här. Han fortsätter att försöka misstänkliggöra de barn som kommer. Det är inga riktiga barn, menar han. De är nog vuxna. Och så tar han till anonyma källor och drar till med statistik.

Som sagt, 10 procent av dem som kommer är yngre än tolv år. Jag kan skilja på en tolvåring, en 20-åring och en 30-åring. Jag vet inte om Markus Wiechel kan göra det, men jag kan göra det.

Enligt den statistik vi har är ungefär två tredjedelar i åldersgruppen 14–16 år. Det kan hända att det finns någon som är 17, 18 eller 19, men att det skulle vara någon som är 30 har jag svårt att tro.

Jag besökte som sagt ankomstboendet i Malmö i förra veckan. Jag träffade säkert ett femtiotal barn. Det snurrar runt en massa myter på nätet som inte minst Sverigedemokraterna försöker vidmakthålla. Man kallar dem för ”skäggbarn” och säger att de inte är riktiga barn utan vuxna män. Men så är det inte. Det är barn vi pratar om.

Den yngsta man hade tagit hand om i Malmö var fem år. Den här frågeställningen får mig att tänka på min egen dotter som är sex år. Det är detta man faktiskt måste försöka bota i när man har hand om de här frågorna.

Det kunde ha varit du, Markus Wiechel, eller jag som var i den situationen, om vi inte hade haft turen att födas i Sverige, som ju har byggts upp med en socialdemokratisk välfärdsolitik under decennier. Då hade det mycket väl kunnat vara du eller jag som hade suttit på ankomstboendet och sökt en hjälpande hand. Och det är det som Sverige ska vara.

Är det då bara Sverige som kan klara detta, undrar Markus Wiechel. Nej, det har varken jag eller någon annan påstått. Det är inte hälften av alla ensamkommande barn som kommer till Sverige. Siffran ligger på mellan 25 och 30 procent. Det är en hög siffra, men det är inte hälften. Andelen har heller inte ökat.

Min bild, som jag berörde i ett tidigare inlägg, är att det som gör att många barn söker sig till Sverige är att det världen över finns en väldigt positiv bild av Sverige. Vi har väldigt gott rykte. Vi är förmodligen det land som är världens bästa för barn att växa upp i. Det vet vi, och det vet man på många andra håll i världen – i Asien, Afrika och Latinamerika. Om man befinner sig i den situationen att man är som mest utsatt är det kanske detta kalla land i Norden, som man bara har läst eller hört talas om, som hägrar framför en. Man tänker: Där kan jag vara trygg och säker. Där behandlas barn på ett bra sätt. Jag tror att det är detta som det i grunden handlar om.

Vi stänger inga dagis eller äldreboenden för att ge plats åt detta. Det gör vi inte. Vad vi gör är att försöka lösa de problem som finns utifrån de resurser som växer fram i ekonomin varje år. Behöver vi bygga bostäder för att ta hand om en större befolkning, ja, då bygger vi bostäder. Behöver vi satsa på skolgång för de barn som kommer, ja, då lägger vi extrapengar till det. I måndags gick vi ut med en stor satsning där vi höjer skolschablonen för asylsökande barn med 50 procent. Det är en affär på 400 miljoner kronor. Vi riktar helt enkelt resurser av vår ekonomi för att lösa dessa praktiska problem.

Anf. 79 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Jag vill inte misstänkliggöra några barn. Men det finns något som migrationsministern själv borde fundera över. Statistiskt sett i våra grannländer är det så att 70–75 procent av dem som säger sig vara minderåriga inte är det. Borde det vara annorlunda i Sverige, eller kanske det kan vara så här också?

Om man kommer hit och har rätt till asyl ska man självklart ha det, oavsett ålder. Det spelar liksom ingen roll. Men faktum är att många av dem som kommer till Sverige mycket väl kan vara över 18 år. Det har vi sett i våra grannländer. Det är ganska uppenbart.

Det är faktiskt Sverige som för en märklig och i sammanhanget extrem politik på det här området, inte de andra länderna i Europa.

Det är samma sak när vi talar om att stötta utsatta här. Jag förstår att migrationsministern vill hjälpa så många det går här. Det har vi gått igenom flera gånger tidigare. Men han har fortfarande inte sagt varifrån pengarna ska tas. Han har fortfarande inte presenterat några lösningar på hur man ska bekosta mottagandet, för det är väldigt dyrt. Det finns boenden i dag som kan kosta mellan 2 000 och 16 000 kronor per dygn för ett ensamkommande barn. Det står skattebetalarna här för.

Varifrån ska de pengarna tas? Ska ni fortsätta att höja skatterna med 60 miljarder nästa år? Javisst, men vad är det då som ni *inte* ska lägga pengar på? All politik handlar som sagt om prioriteringar. Här har migrationsministern tyvärr inte redogjort för hur regeringen ska finansiera detta.

Anf. 80 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Vi rullar ut våra budgetpresentationer under de här veckorna. Efter hand kommer man att se hela bilden av de satsningar som vi gör.

Vi satsar på den generella välfärdspolitiken. Vi säger inte bara att vi ska rikta stöd till just en speciell grupp, utan vi försöker se till att lösa själva grundproblemet. Behöver vi mer pengar i skolan, till exempel, anslår vi pengar just till skolan. Vi gick i måndags ut med en satsning på nästan 5 miljarder på den punkten. Behöver vi bygga bostäder ser vi till att dra igång den största bostadspolitiska satsning som har gjorts på över tio år. Det gör vi från och med den 1 januari; det är en satsning på över 6 miljarder kronor. Behöver vi förstärka vuxenutbildningen för att en del av dem som nu kommer behöver förstärka sina utbildningsmöjligheter går vi fram med en satsning där.

Var tar vi pengarna ifrån? En del skatter höjer vi, ja, men det är också så att det varje år växer fram ett reformutrymme. Det är bra använda pengar att använda det reformutrymmet till exempel till bostäder, skolor, vuxenutbildning eller andra åtgärder som stärker Sverige. Det ska man också komma ihåg.

Låt oss säga att de barn som nu kommer är i 14-, 15-, 16-årsåldern. Om några år kommer de att vara i arbetsför ålder. Vi behöver fler människor i arbetsför ålder i Sverige. De barn som vi nu tar emot kan mycket väl vara de som kommer att ta hand om dig och mig, Markus Wiechel, när vi blir gamla och ligger på äldreboenden. Så kan det mycket väl vara. Om vi inte löser den demografiska situationen kommer vi att ha ett bekymmer med arbetskraftsbrist så småningom. Om vi sköter våra kort rätt stärker detta Sverige framöver.

Jag har fortfarande inte fått svar. Jag ställde frågan i början av debatten. Vi får väl ta någon annan debatt om detta sedan. Men vad är Sverigedemokraternas alternativ till detta? Vi har en jättestor flyktingkris. Det räcker med att se bilden i Expressen i dag för att förstå vad det handlar om. Ska vi kasta ut dessa barn i kriget igen?

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2014/15:744 om vice statsminister

Anf. 81 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Hans Wallmark har frågat klimat- och miljöministern Åsa Romson med vilket formellt stöd som Åsa Romson beskriver sig som vice statsminister och om denna utnämning på något sätt är dokumenterad.

Hans Wallmark har vidare frågat vilka arbetsuppgifter som utförs som vice statsminister och om dessa arbetsuppgifter på något sätt är reglerade. Slutligen har Hans Wallmark frågat om det med stöd av 7 kap. 5 § andra meningen regeringsformen har fattats några beslut som innebär att Åsa Romson är föredragande i några regeringsärenden i egenskap av vice statsminister och inte i egenskap av chef för Miljö- och energidepartementet.

Interpellationen har överlämnats till mig.

Titeln "vice statsminister" är varken reglerad i regeringsformen eller i annan författning. I konsekvens med det saknas också en reglering av vilka eventuella arbetsuppgifter som en vice statsminister ska utföra. Statsministern har valt att låta Åsa Romson, vid sidan av honom, utföra representativa uppgifter i rollen som vice statsminister. Att Åsa Romson är vice statsminister kom till uttryck i regeringsförklaringen.

Enligt 6 kap. 10 § regeringsformen kan statsministern bland de övriga statsråden utse en ställföreträdare som vid förhinder för statsministern ska fullgöra hans eller hennes uppgifter. Har någon ställföreträdare inte utsetts eller har också ställföreträdaren förhinder fullgörs statsministerns uppgifter i stället av den som har varit statsråd längst tid. Om två eller flera har varit statsråd lika länge har den äldste av dem företräde. Det finns således en möjlighet men ingen skyldighet för statsministern att utse en ställföreträdare. Statsministern har valt att inte utse någon ställföreträdare, vilket innebär att det är det statsråd som har varit statsråd längst tid som fullgör statsministerns uppgifter om han har förhinder.

Vice statsminister är således inte detsamma som statsministerns ställföreträdare. Det är därmed inte heller så att Åsa Romson som en följd av att hon innehar titeln vice statsminister träder in som föredragande i statsministerns ställe vid hans förhinder. Enligt 7 kap. 5 § regeringsformen kan statsministern förordna att vissa ärenden i stället för att föredras av departementschefen ska föredras av annat statsråd. Statsministern har inte meddelat något sådant förordnande som innebär att Åsa Romson ska kunna föredra ärenden i någon annan egenskap än den som klimat- och miljöminister.

Anf. 82 HANS WALLMARK (M):

Herr talman! Statsrådet! I somras gick det en susning genom Sverige när det kom att visa sig att vice statsminister Åsa Romson inte var ställföreträdande, utan hon var något annat. Det har väckt vissa frågor, inte bara hos alliansoppositionen utan även långt in i regeringspartierna. Det har också väckts en fråga i en KU-anmälan kring detta – den kan vi lämna därhän.

Jag gör fyra reflektioner med anledning av Morgan Johanssons svar, herr talman.

Den första är att Åsa Romson själv inte besvarar interpellationen, som är ställd till henne. Om ett statsråd inte har ansvar för ett område brukar man i interpellationssvaret säga: Ansvaret inom regeringen är så fördelat att jag besvarar interpellationen. I det här fallet sägs det i Morgan Johanssons svar mer lakoniskt: Interpellationen har överlämnats till mig. Det är en intressant fråga varför Morgan Johansson tar sig an denna fråga, som är ställd till Åsa Romson, och inte vice statsminister Romson själv.

Herr talman! Vi har i politiken vice talmän. Vi har vice gruppledare. Vi har vice partiledare. Vi har vice kommunstyrelseordförande. Vi har vice utskottsordförande. Vi har vice nämndordförande. Vi har i näringslivet vice verkställande direktörer, och vi har vice styrelseordförande.

Herr talman! I allmän svensk praxis går de här vice ordförandena in i ordförandenas frånvaro, men det gör inte Sveriges vice statsminister. Då måste man ställa sig frågan: Vad är det när det inte är en vice ordförande-post så som kutymen bjuder, att man går in i ordförandens ställe? Det här är något annat, en hittepåpost.

Om det är så som Morgan Johansson anför i sitt svar, att det här inte har någon större betydelse och att det inte är en vice statsminister-post i den egenskap som alla andra vice ordförande-poster är, undrar jag: Varför har detta inte förmedlats? Varför berättade man inte det i samband med utnämningen eller tillkännagivandet om att Åsa Romson var vice statsminister?

Herr talman! Jag tror att statsrådet Johansson är på rätt väg: Det är nog inte fel rent legalt. Men det finns nog en hel del personer i svenska folket och i den här kammaren och ett antal miljöpartister som känner sig en smula förda bakom ljuset. Den person som är utnämnd till vice statsminister är inte den som är ställföreträdande statsminister.

Det leder till nästa reflektion. Jag såg en bild från sommarregeringen. Det var det då äldsta tjänstgörande statsrådet, som av en händelse råkade vara försvarsministern, som ledde regeringens sammanträde. Han var omgiven av två kvinnor på vardera sidan, varav en var Åsa Romson. Är det så man vill signalera den feministiska regeringen, att den som är vice statsminister sitter vid sidan av den som fungerar som statsministerns ställföreträdare?

Avslutningsvis, fru talman! Om den här vice statsminister-posten är en hittepåpost undrar jag: Är det någonting mer som inte är det som det synes vara i det regeringen säger och gör som Morgan Johansson vill berätta för svenska folket?

Anf. 83 ANDREAS NORLÉN (M):

Fru talman! Justitieministern! Som konstitutionsutskottets ordförande vill jag först säga att jag inte har tagit ställning i de frågor som föreligger i den här debatten eftersom det finns en KU-anmälan som rör vice statsminister-titeln, och den kommer vi att behandla på sedvanligt sätt i vår. Men eftersom justitieministern ändå är i kammaren och svarar på frågor vill jag testa ett par resonemang på justitieministern och höra hur han ser på dem.

Det är precis som justitieministern säger i svaret. Titeln ”vice statsminister” är inte reglerad i regeringsformen eller i någon annan författning, det vill säga den är inte reglerad i någon skriven författning.

Då är också, enligt rättskälleläran, praxis en rättskälla. Praxis kan vara rättsfall men också konstitutionell praxis.

Justitieministern och jag hade en debatt här i kammaren för några månader sedan som handlade om riksdagens tillkännagivanden och deras konstitutionella innebörd. Då tror jag att vi var ense om att det finns en fast, konstitutionell praxis som reglerar innebörden av tillkännagivanden, till exempel att regeringen i normalfallet ska följa riksdagens

tillkännagivanden eftersom konstitutionsutskottet har sagt det vid ett antal tillfällen.

Däremot finns det ingen skriven lag som reglerar tillkännagivanden. Men det finns alltså en fast, konstitutionell praxis som jag uppfattade att vi då var överens om.

Då är det så att ingen av de ministertitlar vi normalt använder i vanligt språkbruk är reglerade i regeringsformen. Vice statsminister är det inte, miljöminister är det inte och justitieminister är det inte. Den enda ministertitel som, såvitt jag vet, nämns i regeringsformen är statsminister, och där finns det ju ett tydligt regelverk. Men i övrigt finns det inga regler i regeringsformen eller i någon annan skriven författning om vad en miljöminister eller en försvarsminister gör.

Min fundering är denna: Skulle man ändå inte kunna säga att innebörden av de olika ministertitlarna regleras genom fast, konstitutionell praxis? Att vi kallar en person miljöminister betyder att den personen handlägger ärenden inom Miljödepartementets ansvarsområde som har med miljöpolitik att göra, och försvarsministern handlägger ärenden inom Försvarsdepartementets ansvarsområde som har med försvarspolitiken att göra.

Om det är så skulle man också kunna hävda att titeln vice statsminister har ett innehåll som finns i praxis. I både socialdemokratiska och borgerliga regeringar genom årtionden bakåt har ju vice statsministern varit statsministerns ställföreträdare. Det här är det första kända exemplet på att den person som kallas vice statsminister *inte* är statsministerns ställföreträdare.

Jag skulle därför vilja fråga Morgan Johansson om han håller med om att ministertitlarna generellt får sitt innehåll genom konstitutionell praxis och om han då också delar min uppfattning att hittills har denna praxis vad gäller titeln vice statsminister varit att vice statsministern är statsministerns ställföreträdare.

Om han delar min uppfattning i de här båda frågorna undrar jag också varför praxis i så fall ändrades av den nuvarande regeringen. Är det så att justitieministern inte delar den här synen vore det naturligtvis intressant att höra hur han resonerar kring de olika ministertitlarnas innebörd och hur respektive innebörd fastställs.

Anf. 84 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Först till Hans Wallmark och hans första fråga om varför det är jag som besvarar interpellationen: Jag har grundlagsfrågorna som justitieminister, och därför är det naturligt att det är jag som gör det.

När det gäller Andreas Norléns frågeställning kring praxis skulle jag avråda från att driva på en sådan praxisutveckling, för i grunden handlar detta faktiskt som två olika frågor.

Vi har titeln vice statsminister. Statsministern förfogar själv över titlarna. Det är han som avgör den frågan. När det gäller titeln vice statsminister är jobbet för vice statsministern att vid vissa tillfällen kunna avlasta statsministern, till exempel genom att utföra representativa uppgifter å statsministerns vägnar, vilket Åsa Romson har gjort vid flera tillfällen. Det är ett jobb i vardagen för regeringen. Vice statsministern kan avlasta statsministern i vissa situationer.

Detta är inte bundet i regeringsformen som vi ju vet. Det har det heller aldrig varit, utan det har varit oregerat. Så tycker jag att det ska förbli. Det var den ena frågan.

Den andra frågan är just ställföreträdarskapet. Det är en annan sak. Den som är ställföreträdare för statsministern ska gå in i en situation när statsministern inte kan fullgöra sina uppgifter. Det regleras i regeringsformen 6 kap. 10 §. Då övertar ställföreträdaren *samtliga* statsministerns uppgifter om han är ur stånd att fullgöra dem.

Som vi har diskuterat är ställföreträdaren i praktiken det statsråd som har längst regeringstid eller, om man har samma regeringstid, det statsråd som är äldst – om inte statsministern har utsett någon annan. Så är upplägget.

Min poäng är att det här är två olika typer av arbetsuppgifter. Vice statsministern kan avlasta statsministern i vardagen. Ställföreträdaren träder in endast när statsministern inte längre kan fullgöra sina uppgifter.

Vad kan det då vara för typ av situation? Man kan nog utgå från att en sådan situation mycket väl kan vara en krissituation. Det kan vara en situation där statsministern är utslagen av olika skäl. Han kanske till och med är dödad. Han kanske är skadad på ett sådant sätt att han inte kan fullgöra sin uppgift att leda regeringen, till exempel till följd av ett terrordåd.

Då är frågan: Vem ska leda regeringen i en sådan krissituation? Jag tycker att vår nuvarande statsminister Stefan Löfven har resonerat väldigt klokt: Vi har en vice statsminister som avlastar mig i vardagen, men i en krissituation vill jag att det statsråd som är mest erfaret när det gäller regeringsarbete tar över.

I det här fallet är det Margot Wallström som har den längsta regeringstiden.

Fredrik Reinfeldt, den förra statsministern, verkar inte alls ha sett det på det sättet. Trots att han 2006 hade andra och mer erfarna statsråd till sitt förfogande, till exempel Mats Odell, Beatrice Ask och Carl Bildt, så förbigick han dem av partipolitiska skäl och utsåg Maud Olofsson till sin ställföreträdare.

Jag tror att det där är två olika sätt att se på saker och ting. Vår statsminister Stefan Löfven har sett det så här: I vilken situation behöver en ställföreträdare träda in? Det kan vara i en krissituation, och då vill jag att det är det mest erfarna statsrådet som gör det.

Fredrik Reinfeldt hade inga sådana betänkligheter. För honom var det bara partipolitik. Centern var det andra största allianspartiet, alltså skulle det vara Maud Olofsson 2006 och Folkpartiets Jan Björklund 2010.

Jag tycker att vår statsminister har hanterat det bättre.

Anf. 85 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Jag tycker kanske inte att svaren är fullgoda, men jag tycker ändå att det är lite intressant och ger lite knorr på debatten att statsrådet Johansson menar att av alla kompetenta ministrar som jag utgår från att han tycker finns i regeringen så är i alla fall inte Åsa Romson den mest kompetenta att vara ställföreträdare. Det är ett mycket intressant budskap som jag ska komma in på om en liten stund.

Först till besvarandet. Morgan Johansson hävdade här att såsom minister med ansvar för grundlagsfrågor är han den som borde ta interpellationen. Samtidigt säger han i nästa andetag att det här inte är konstitutio-

nellt reglerat. Då kunde det ju ha varit fullt möjligt för Åsa Romson att själv komma hit och beskriva och berätta om hur hon uppfattar rollen som vice statsminister, när jag nu väckte interpellationen till henne.

Fru talman! Precis som jag sa blev det ju en intressant diskussion i somras när det plötsligt visade sig att vice statsministern inte var ställföreträdande statsminister. Morgan Johansson säger att det är ju klokt, för man ska veta vem som leder landet i en krissituation.

Ja, tack vare det som skedde i somras vet vi nu att det inte är vice statsministern utan en annan person. Det var en väsentlig information som regeringen och statsministern hade kunnat ge i ett annat sammanhang, till exempel med ett tillkännagivande av att vice statsminister skulle bli Åsa Romson men att hon inte skulle vara ställföreträdare.

Återigen, och det är en rätt central punkt, fru talman, är det så att i somras blev rätt många bland svenska folket, av riksdagens ledamöter och säkert ett antal miljöpartister uppriktigt förvånade över att det var på det här sättet. Det hade man väldigt enkelt kunnat hantera genom att infoga en liten asterisk i regeringsförklaringen och säga att Åsa Romson blir vice statsminister, men det har egentligen inget med saken att göra.

Fru talman! Jag vill ändå betona en sak, och det är att jag inte är alldeles säker på att mest kompetens i en krissituation sitter i antalet regeringsår eller hos den som är äldst, om inte ställföreträdaren är en utpekad person i regeringen. Det *kan* vara den personen, men det är inte nödvändigtvis så.

Jag, fru talman, är rätt trygg och tillfreds med att under de åtta år som Fredrik Reinfeldt var statsminister utsåg han kompetenta vice statsministrar som hade kunnat hantera landet i händelse av kris.

Det intressanta är att vi nu har en regering som säger att det finns en vice statsminister som inte har kompetensen och kraften att leda landet i en krissituation. Därför är ställföreträdaren Margot Wallström. Där har uppenbarligen någonting hänt sedan de åtta åren av alliansregering, där det fanns ett klart samband med att om man var vice statsminister var man ställföreträdare, var man justitieminister hade man ansvar för justitiefrågor, var man klimatminister hade man ansvar för klimatfrågor, och efter valet 2014 med den nya regeringen på plats med en vice statsminister som inte är det folk tror att hon är, nämligen ställföreträdare, utan är något helt annat.

Där kanske statsrådet med viss ödmjukhet och självkritik skulle kunna erkänna att detta hade kunnat hanteras skickligare och bättre från regeringens sida, nämligen genom att berätta hur det egentligen förhåller sig. Jag hade för min del varit intresserad av att få höra Åsa Romsons syn på sin egen roll som vice statsminister men inte som ställföreträdare, men det hoppas jag få göra i ett annat sammanhang.

Anf. 86 ANDREAS NORLÉN (M):

Fru talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaren på mina frågor. Låt mig få delvis upprepa och delvis komplettera frågorna. Jag vill vara tydlig med den fråga jag utvecklade i mitt förra inlägg. Anser justitieministern att det finns en konstitutionell praxis som bestämmer innebörden av de olika ministertitlarna, eller anser justitieministern att det inte finns en sådan praxis?

Det faktum att miljöministern kallas miljöminister beror på att han eller hon utför uppgifter på miljöpolitikens område, att försvarsministern kallas

så beror på han eller hon utför uppgifter på försvarspolitikens område, inte för att det står i regeringsformen att försvarsministern har en viss uppgift utan på grund av praxis. På samma sätt kan man hävda att vice statsminister i praxis har ansetts innebära att man är statsministerns ställföreträdare.

Första gången under den nya regeringsformen som man utsåg en ställföreträdare till statsministern var 1976. Den personen hade då titeln vice statsminister. Därefter har det från tid till annan i olika typer av regeringar funnits en person som heter vice statsminister och som är statsministerns ställföreträdare.

Morgan Johansson säger att det handlar om olika arbetsuppgifter för vice statsministern respektive statsministerns ställföreträdare. Vice statsministern kan avlasta statsministern i vardagen. På vilken grund hävdar Morgan Johansson detta när han samtidigt säger att vicestatsministerbegreppet är oreglerat? Hur kan han då hävda att begreppet har en innebörd att utföra vissa arbetsuppgifter?

Anf. 87 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Låt mig besvara den sista frågan. Det är sådana avgöranden som görs i vardagen i regeringen varenda dag. När statsministern har en uppgift att till exempel företräda Sverige utomlands, men inte kan göra det av olika skäl, kan han uppdra åt vice statsministern att göra det i stället. Sådant sker hela tiden.

Andreas Norlén frågar om det finns en konstitutionell praxis som bestämmer titlarnas innebörd. Det är en bredare fråga som egentligen handlar om vad vi mellan partierna kommer överens om. Jag skulle ändå avråda från att försöka skapa en sådan konstitutionell praxis. Jag tycker att statsministern måste vara fri att skapa titlar åt sina statsråd som bäst passar portföljerna. De ska inte bindas mer konstitutionellt. Det är min uppfattning, men man kan ha andra uppfattningar.

Jag poängterar hela tiden att vice statsminister och ställföreträdare är två olika uppdrag. Ett uppdrag är att i vardagen avlasta statsministern. Ställföreträdaren går in i mycket exceptionella situationer – i en krissituation. Statsministern har tänkt igenom detta och gjort bedömningen att i en situation där kanske delar av regeringen är utslagen och inte längre fungerar – vi har ju faktiskt varit med om den typen av händelse – är det den som är äldst i tjänst som ska träda in.

Då kan man lite slängigt undra – som Hans Wallmark gör – om Åsa Romson inte är kompetent nog att leda regeringen vid det tillfället. Jag ska säga att jag inte är kompetent nog att leda regeringen vid det tillfället. Det är ytterst få människor som är kompetenta nog att leda regeringen i en krissituation. Det måste man tänka igenom noga. Margot Wallström är en sådan person med den erfarenhet hon har. Därför har statsministern löst situationen på det sättet.

Jag konstaterar att före statsministern gjorde på ett annat sätt. För honom handlade det om vilket parti som blev tvåa efter Moderaterna. Då skulle det vara Maud Olofsson vid första tillfället, och vid andra tillfället, 2010, var det Jan Björklund. Då har man inte tänkt igenom den situation man kan hamna i. Vi kan spekulera i varför han inte utsåg Carl Bildt, Beatrice Ask eller Mats Odell, som alla tre hade längre statsrådserfarenhet.

Jag tror att det var Mats Odell som var äldst. Varför förbigick han dem? Varför tog han av partipolitiska skäl Maud Olofsson eller Jan Björklund?

Det är diskussionen, och det är två olika sätt att se på ledarskap. Jag tycker att i det avseendet har den nuvarande statsministern visat prov på mycket gott omdöme.

Anf. 88 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Med all respekt men det här är ingen bra dag på jobbet för justitieministern.

Låt mig gå tillbaka till de åtta åren med alliansregeringen. Vi hade vice statsministrar. Det var Maud Olofsson och Jan Björklund. Jag är helt övertygad om att det är personer som i en krissituation utan att darra på manschetten hade klarat av uppgiften.

Däremot är det mycket talande att justitieministern ser på Åsa Romson som en partipolitisk företrädare för något annat parti. Under de åtta åren med alliansregeringen betraktade jag alla som satt i regeringen som en helhet – kompetenser för en och samma regering – inte som företrädare för olika partier i den bemärkelsen.

Justitieminister Morgan Johansson säger att statsministern är fri att skapa titlar. Må så vara. Men då ska han erkänna att vicesstatsminister-skapet har skapat förvirring och förvåning när det inte finns ett rakt samband, som det gjorde i de tidigare regeringarna, mellan att den som är vice statsminister också har ansvarsuppgifter så som man utgår från att en vice statsminister har – på samma sätt som en vice ordförande går in för en ordförande, en vice talman går in för en talman och en vice partiledare går in för en partiledare.

För alla de poster jag känner till i samhället där man är vice till någonting utgår jag från att den personen i ordförandens frånvaro är den som går in. Den här regeringen har konstruerat nyspråket med en vice statsminister som *inte* är ställföreträdare. Det kan man möjligtvis göra. Justitieminister Morgan Johansson har försökt att utveckla detta. Jag tycker att det har gått så där. Jag tycker ändå att man åtminstone med en viss ödmjukhet kan erkänna att det kunde ha blivit bättre och tydligare om man fortare hade förklarat att vice statsministern inte går in för statsministern.

På en punkt delar jag statsministerns bedömning. Det är möjligtvis så att i en krissituation i Sverige är det inte den nuvarande vice statsministern som ska leda det arbetet.

Anf. 89 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är tråkigt att Hans Wallmark är missnöjd med min argumentation, men han får nog leva med att vi inte har samma uppfattning i grundfrågan. Jag har pekat på att det är fråga om två olika typer av arbeten. Vice statsministern avlastar statsministern i vardagen. Ställföreträdaren går in när statsministern av olika skäl inte kan fullgöra sina uppgifter. Det kan mycket väl vara i en krissituation.

Jag tror inte att vi kommer mycket längre i den diskussionen. Hans Wallmark frågade om vi inte kunde ha kommunicerat detta på ett bättre sätt. Men då handlar det inte längre om konstitutionella frågor utan om vad vi kommunicerar och inte kommunicerar.

Nu har vi haft denna interpellationsdebatt, så nu står nog grunderna för varför vi har löst det på detta sätt klara för alla.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2014/15:736 om den så kallade satsningen på vårdpersonal inom äldreomsorgen

Anf. 90 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Lotta Finstorp har frågat mig följande: Avser statsrådet, det vill säga jag, att tillföra ytterligare medel eller genomföra andra åtgärder för att i tillräcklig utsträckning förbättra äldreomsorgen? Hur avser statsrådet att fördela den utlovade miljarden rättvist över landet? Kommer privata aktörer inom vård och omsorg att kunna ta del av miljarden?

I vårändringsbudgeten avsatte regeringen 1 miljard för en stärkt bemanning inom äldreomsorgen. Regeringen har också aviserat att den har för avsikt att avsätta 2 miljarder kronor per år för stärkt bemanning inom äldreomsorgen under perioden 2016–2018 i syfte att skapa ökad trygghet och kvalitet för den enskilda äldre.

En utökad bemanning kan skapa utrymme för personalen att tillbringa mer tid med den enskilde men också ge större möjligheter för personalen att gemensamt utveckla verksamheten. Att utöka bemanningen kan även förväntas förbättra arbetsmiljön och därigenom öka attraktionskraften för yrken inom äldreomsorgen.

För kommunalt anställda skiljer sig arbetsförhållandena åt beroende på om det är en kvinno- eller mansdominerad verksamhet, och det är genomgående till kvinnodominerade sektorer nackdel på arbetsmarknaden. Kvinnor tar ofta ett större ansvar för att vårda anhöriga, och många går ned i arbetstid för att göra detta. En förbättrad kvalitet i äldreomsorgen kan öka möjligheterna för kvinnor liksom för män att förvärvsarbeta mer. Skillnaderna i bedömning av kvinnors och mäns behov av hjälp behöver analyseras.

Varje kommun får i egenskap av huvudman för sin och enskilda utförare verksamhet rekvirera medel enligt den av regeringen beslutade fördelningsnyckeln. Medlen är fördelade kommunvis enligt en befolkningsrelaterad fördelningsnyckel. Det är därför viktigt att kommunerna informerar enskilda utförare om möjligheten att ta del av stimulansmedlen. Både hemtjänst och särskilt boende kan omfattas.

Kommunen avgör hur medlen ska disponeras mellan verksamheterna. Kommunerna har ett ansvar för att se till att alla äldre som behöver hjälp får sina behov tillgodosedda, oavsett vem som utför vården och omsorgen.

Anf. 91 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Det är naturligtvis lovvärt att regeringen avser att stärka äldreomsorgen, men frågorna och oklarheterna är många. Jag har därför lite följdfrågor.

Svaret från ministern ger mig några ytterligare frågor. Där sägs bland annat att för kommunalt anställda skiljer sig arbetsförhållandena åt beroende på om det är en kvinno- eller mansdominerad verksamhet, och det är genomgående till kvinnors nackdel.

Man skulle kunna tolka detta som att ministern fastslår att privata arbetsgivare är bättre på arbetsförhållanden och jämställdhet mellan män och kvinnor på arbetsplatsen än den offentliga sektorn. Det vore bra om ministern kunde vidareutveckla det senare.

När det gäller kvinnodominerade yrken, till exempel inom vård och omsorg, finns det en osäkerhet som den S-ledda regeringen har skapat genom att försämra villkoren för välfärdsföretag. Många av dessa företag är skapade av kvinnor som tidigare arbetat inom den kommunala sektorn.

Nyligen presenterade Entreprenörskapsforum en studie på temat ”Drivkrafter att starta företag: ett genusperspektiv”. Studien visar att kvinnors företagande har gått ned sedan slutet av 2013. Däremot såg man en rejäl uppgång som påbörjades 2006.

Frågan om att stärka äldreomsorgen har mycket att göra med arbetsmiljöfrågan. Det handlar också om offentliga arbetsgivare men även om vilka signaler regeringen sänder till de privata utförarna.

Utifrån den studie som Entreprenörskapsforum har gjort rapporterade medierna om att nedgången med största sannolikhet beror på att kvinnor inte vågar starta och driva företag på grund av ”hoten” från den rödgröna regeringen om att försämra villkoren för deras företag. Det är väldigt olyckligt, för som jag sa tidigare kommer många av kvinnorna från den kommunala sektorn, brinner för sitt yrke och vill skapa egna verksamheter där man vill ge lite guldkant som man har sett saknas inom den kommunala sektorn.

Det är olyckligt om den satsning som regeringen säger sig vilja göra inom äldreomsorgen inte tillfaller både de kommunala och de privata utförarna på lika villkor.

Det finns en fråga som jag vill att ministern förtydligar ytterligare. I svaret sägs: ”Medlen är fördelade kommunvis enligt en befolkningsrelaterad fördelningsnyckel. Det är därför viktigt att kommunerna informerar enskilda utförare om möjligheten att ta del av stimulansmedlen.”

Jag tänkte att kommunerna ska informera om att detta finns, men sedan bryter väl kommunerna ned regelverket från regeringen så att det blir anpassat till kommunal nivå. Där finns en stor del. Om man ideologiskt inte vill se privata utförare kan man lägga sådana faktorer på ansökan om stimulansmedel att det nästan blir omöjligt att söka.

Då händer en annan sak, nämligen att alla brukare inte får ta del av medlen eftersom dessa i större utsträckning förmodligen bara kommer att tillfalla dem som har kommunal hjälp eller som finns på ett kommunalt särskilt boende eller inom den kommunala hemtjänsten.

Jag stannar där och hoppas på att få svar på mina frågor så här långt.

Anf. 92 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Tack, Lotta Finstorp!

I den rubrik som Lotta Finstorp valt för sin interpellation pratar hon om den så kallade bemanningssatsningen. Till att börja med kan jag hålla med om att 1 miljard i år är för lite och att det var för sent att vi kunde

betala ut medlen först den 1 juli. Skälet till att det blev så var att Lotta Finstorp och hennes kollegor röstade emot regeringens budget.

Vi hade 2 miljarder för 2015, och vi kommer att anslå 2 miljarder per år under mandatperioden. Om ni inte hade röstat emot vår budget tillsammans med Sverigedemokraterna, Lotta Finstorp, hade Sveriges äldre haft 2 miljarder redan i år, och pengarna hade kunnat betalas ut tidigare.

Dessa medel ska följas upp när det gäller både kvalitet och kvantitet. Det är viktigt att medlen blir så att säga extra och inte i stället för. Regeringen är, precis som Lotta Finstorp säkert är, för kvalitet inom äldreomsorgen.

Privata eller offentliga utförare som bedriver ett seriöst kvalitetsarbete har ingenting att oroa sig för. Satsningen ska, precis som andra medel till äldreomsorgen, kunna användas av privata och offentliga utförare. Däremot är vi måna om att alla utförare är seriösa.

Vi har valt att lägga vår satsning på bemanning, till exempel 1 miljard i år och 2 miljarder kommande år. År 2016 är vår satsning 1,2 miljarder större än den som Alliansen hade i sitt förslag, åtminstone tidigare. Det är alltså en kraftigt utökad reform. Den kommer att främja jämställdheten därför att detta är en kvinnodominerad sektor, alldeles oavsett om det är privata eller offentliga utförare.

Man kan inte se någon större skillnad i arbetsvillkor mellan privata och offentliga utförare inom äldreomsorgen. Däremot kan man i verksamhet som kommuner har ansvar för se att mansdominerade sektorer ofta har högre löner och bättre villkor på olika sätt.

Det går dock inte att säga generellt sett att det privata inträdet på marknaden kraftigt har förbättrat villkoren för personer i äldreomsorgen. Däremot är det många som gör ett seriöst omsorgsarbete.

Anf. 93 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Först vill jag göra ett förtydligande angående budgeten, nämligen att vi ju har en egen budget vi förespråkar och röstar på. Däremot är vi helt överens om att det är av största vikt att utförarna är seriösa och att det är hög kvalitet i den omsorg som utförs. Som politiker ligger det i allas vår natur att verkligen sträva mot att det är seriösa företag och att kvaliteten är hög.

Det jag undrar lite över är att det låter som att det är personalsatsning. Det jag vänder mig emot, även om ministern inte har uttryckt sig precis så, är detta med fler händer i vården. Det handlar ju också om att det inte är kvantitet som gäller, utan det är kvalitet. De händer som kommer in i vården ska ha bra utbildning, hög kompetens samt älska sitt yrke och de gamla de ska ta hand om.

Jag vet att det står om jämställdhetsperspektivet i den uppföljning ministern talar om, och det talar ministern om även här. Men det finns ingenting som säger något om hur de äldre uppfattar den här satsningen. Det är väl viktigt att man följer upp det även bland de äldre. Hur önskar ministern, och hur avser ministern att se till, att de här pengarna ska göra att de äldres inflytande ökas? Finns det utifrån att sätta individen i centrum tankar om hur det ska gå till?

Jag tror nämligen att detta är viktigt i medskicket med pengarna, alltså att man har en inriktning som handlar om att individen ska vara i centrum.

Precis som ungdomar inte är en homogen grupp är äldre verkligen inte heller det, och därför är det viktigt att kvaliteten ökas så att den enskildes behov får fullt fokus hela tiden.

Det fattas platser på särskilda boenden i hälften av landets kommuner. Hur avser ministern att agera för att de ska bli fler? Fler händer och fler människor som börjar arbeta inom äldreomsorgen hjälper nämligen inte om inte platserna finns.

Att vara äldre och i behov av att ta del av välfärdstjänster kostar pengar från den enskildes plånbok. Om taket för hemtjänsten höjs med 220 kronor per månad betyder det att det kommer att finnas äldre som oavsett kvalitetshöjande medel – vilka om jag förstår det rätt även ska gå till hemtjänsten – inte har råd att få hemtjänst trots att de har behov av det. Det skulle jag också vilja att ministern utvecklade.

Anf. 94 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Jag tycker att det först och främst är viktigt att understryka följande: För att vi ska få en äldreomsorg som är bra för dem som behöver den, vilket måste vara i centrum, är de allra flesta överens om att det måste finnas personer där som klarar av sitt uppdrag. De ska vara tillräckligt många för att göra ett bra jobb och även ha en bra bakgrund och en bra utbildning för att kunna göra det.

Det gläder mig att Lotta Finstorp är så angelägen om kvaliteten, men jag förstår faktiskt inte varför hennes parti har så mycket mindre medel. Det är ett faktum att vi har betydligt större medel i vår budget än vad Moderaterna hade under sin tid i regeringen. Jag skulle vilja fråga Lotta Finstorp varför hennes parti inte satsar på detta när hon är så uppenbart angelägen om det.

När det gäller uppdraget ska det kunna följas upp att pengarna leder till kvalitet, just som Lotta Finstorp påpekar. Det är mycket viktigt, och det finns olika sätt att mäta det. Att fler personer finns där kommer sannolikt att öka kvaliteten för de äldre – man har mer tid att se till varje persons behov, hjälpa till med måltider, förebygga fallolyckor och så vidare. Detta ska vi mäta och följa upp, vilket jag är väldigt angelägen om.

Vi gör dock inte bara detta. Så sent som i dag presenterade Vänsterpartiet det faktum att vi inför budgeten har kommit överens om 200 miljoner till kompetensutveckling för den här sektorn. Vi har före sommaren tillsatt en kvalitetskommission som ska titta just på många av de frågor Lotta Finstorp tar upp, som äldreboenden, enklare biståndsbedömningar, teknik-användning och andra framtidsfrågor på området. På arbetsmarknadsministrerns område har vi även traineeplatser och extra tjänster som ytterligare kan förstärka äldreomsorgen.

När det gäller äldreboenden är det ju så att ganska många lades ned under Moderaternas tid vid makten. Vi kommer att satsa på nybyggnation för 3,2 miljarder, och en del av de pengarna kommer att gå till äldreboenden. Jag måste säga att jag är ganska glad över den här satsningen – och över den blandning av insatser som jag tror behövs för att skapa en bra äldreomsorg som är individanpassad.

Anf. 95 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Ett av de första besluten regeringen tog i höstas, alltså efter valet 2014, var att lägga ned Äldreutredningen. Den syftade till att främja

äldres hälsa, trygghet och självbestämmande, och man hade kommit halvvägs i sitt arbete. Det är väldigt synd att den lades ned, för det gjorde att viktiga kvalitetsreformer sköts på framtiden.

Sedan lovade äldreministern att en nationell kommission skulle komma i stället. Det var för ett halvår sedan, men mig veterligen har den inte tillsatts – om det inte är den som avses nu när ministern talar om vad som görs. Det vore bra, för det är många där ute som undrar och väntar på att få veta vad som händer kring detta.

Jag skulle också vilja ställa en annan fråga. Vi talar om kvalitet – ministern och jag har haft den här debatten tidigare – och om traineeplatser. Det finns mycket kritik i kommunerna mot att arbetslösa ungdomar ska beredas plats inom just äldreomsorgen. Den är ju utpekad, eftersom vi vet att de demografiska utmaningarna snart kommer i fatt oss och att det behövs fler människor som arbetar inom äldreomsorgen.

Arbetslösa ungdomar ses alltså som en homogen grupp som ska gå in i äldreomsorgen, där de ska utbildas och så vidare, men på vilket sätt kan man stärka och säkerställa kvaliteten när de kommer in i kommunal verksamhet? Dessutom finns det ett stort motstånd ute i äldreomsorgen mot att vara handledare i en redan ganska pressad situation.

I går kom regeringen med ett besked om olika skattehöjningar; bland annat införs den särskilda löneskatten. Det kan ju leda till lägre pensioner för alla om färre seniorer arbetar vidare, och det blir mindre pengar i plånboken för de gamla.

Anf. 96 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Som jag sa är jag nöjd med den blandning av åtgärder vi har satt igång. Jag är också glad över den stora satsning vi gör. Det finns mycket att jobba med, och det tänker jag göra. Därför är jag glad över Lotta Finstorps intresse för detta.

Jag träffar naturligtvis Kommunal och pensionärsorganisationerna, och de är positiva till alla dessa åtgärder – även traineeplatserna. De ser inget problem med att unga människor får möjlighet att se om det är någonting för dem och om det är en framtidsbransch. Det är inte mycket vi vet om framtiden, men vi vet att äldreomsorg kommer att vara en framtida arbetsmarknad.

Något jag gärna vill jobba med när det gäller detta och när det gäller jämställdhet är att se till att män inte missar chansen att konkurrera om dessa jobb, eftersom vi vet att det kommer att vara en efterfrågad sektor. Det kommer jag att vilja arbeta med framöver.

Jag känner mig alltså ganska trygg med att vi har satt igång det som behövs. Den utredning Lotta Finstorp efterlyser tillsattes en vecka efter midsommar. Kanske var hon och övriga på semester då, men den är tillsatt. Den började jobba den 1 september, och utredaren heter Susanne Rolfner Suvanto. Hon vill helt säkert ha kontakt med andra partier och organisationer och med olika aktörer på området för att kunna jobba bra med kvalitet i äldreomsorgen.

Det finns alltså många möjligheter att under hösten och våren jobba tillsammans för en bättre äldreomsorg.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2014/15:746 om frihet att själv välja partner

Anf. 97 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Mikael Eskilandersson har frågat mig på vilket sätt jag löpande följer upp utvecklingen vad gäller unga som inte känner att de själva har rätt att välja vem de vill gifta sig med och vad jag planerar att göra för att förbättra deras situation.

Det finns ingenting som kan försvara att unga blir gifta mot sin vilja med någon som föräldrarna eller någon annan har bestämt. Rätten att välja sin partner finns också tydligt angiven i flertalet internationella instrument för mänskliga rättigheter. Det är också glädjande att det finns ett starkt stöd på global nivå mot dessa kränkningar av barns och flickors rättigheter, vilket tydliggjordes då FN:s råd för mänskliga rättigheter nyligen antog en resolution mot barn- och tvångsäktenskap. Sverige har sedan många år bidragit i kampen mot tvångsäktenskap och barnäktenskap.

Den straffrättsliga och civilrättsliga lagstiftningen mot tvångsäktenskap och barnäktenskap stärktes i juli 2014. Ett förslag om att komplettera den nya strafflagstiftningen genom att kriminalisera äktenskapstvång redan på stämplingsstadiet har remitterats och bereds nu inom Regeringskansliet.

Utöver den nya lagstiftningen har en rad åtgärder vidtagits för att förhindra hedersrelaterat våld och förtryck samt tvångsäktenskap och barnäktenskap. Insatserna har involverat ett flertal myndigheter, och fokus har varit på kompetenshöjande insatser och åtgärder för att stärka myndigheternas insatser till målgruppen. Länsstyrelserna har sedan 2003 i uppdrag att stödja samordningen i länen för att motverka mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Länsstyrelserna i storstadslänen har även i uppdrag att lämna stöd till utveckling av skyddat boende för utsatta grupper, exempelvis unga utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har sedan tio år tillbaka ett nationellt uppdrag att genomföra insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck, som senare även kommit att omfatta insatser för att förebygga att unga blir gifta mot sin vilja. Detta arbete har innefattat ett stort antal utbildningsinsatser för att höja kunskapen om dessa former av våld hos yrkesverksamma inom skola, polis, socialtjänst och olika delar av rättsväsendet över hela landet. Länsstyrelsen har också haft olika informationssatsningar för att informera unga om deras rättigheter och inte minst om det rättsliga skyddet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap.

Regeringen har också gett Länsstyrelsen i Östergötlands län i uppgift att utveckla ett nationellt kompetensteam och en nationell stömlinje dit yrkesverksamma och ideella organisationer kan vända sig för att få vägledning i enskilda ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck.

Före sommaren gav regeringen även nämnda länsstyrelse i uppdrag att fortsätta sprida den vägledning man tagit fram till landets alla kommuner för att utveckla ett effektivt och sammanhållet stöd till unga som är utsatta för hedersrelaterat våld och äktenskap mot den egna viljan. Vägledningen syftar till att stärka kommunernas förmåga att upptäcka de barn som lever med denna form av våldsutsatthet och att höja kvaliteten i de

riskbedömningar och insatser som görs för att skydda dessa barn. Syftet är också att skapa ett långsiktigt och hållbart lokalt förebyggande arbete.

De kommuner som hittills prövat vägledningen har enligt Länsstyrelsen i Östergötlands län blivit bättre på att upptäcka barn och unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck eller som riskerar att bli eller blivit gifta mot sin vilja. De har också blivit bättre på att utforma långsiktiga och säkra insatser för målgruppen. Vägledningen har även bidragit till att öka samarbetet mellan yrkesverksamma som kommer i kontakt med våldsutsatta barn såsom polis, socialtjänst, elevhälsa och skola, vilket ökat kvaliteten och rättssäkerheten i de gemensamma insatserna.

Avslutningsvis vill jag också nämna att regeringen gett Länsstyrelsen i Östergötlands län i uppdrag att kartlägga förebyggande insatser i form av universellt och riktat föräldrastöd som syftar till att motverka hedersrelaterat våld och förtryck samt barnäktenskap, tvångsäktenskap och kvinnlig könsstympning.

Anf. 98 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Tack, Åsa Regnér, för svaret! Den här interpellationen tillkom givetvis på grund av att det för lite mer än ett år sedan ändrades i lagen. Inför det fanns en ganska stark diskussion eller debatt i medier och runt om om att nu skulle man ta i med krafttag och verkligen få stopp på tvångsäktenskapen som faktiskt förekommer även bland personer födda i Sverige.

Tyvärr är det så att när man börjar titta på vad som hände sedan ser man att det finns 19 nedlagda förundersökningar och inte en enda fällande dom. Jag tänker inte ens fråga Åsa Regnér om hon är nöjd med utfallet, för det förutsätter jag att hon inte är.

Det talas om att 70 000 unga i Sverige 2009 upplevde att de inte själva kunde välja partner. Jag har inte hittat någon undersökning som kan ge några färskare siffror än den siffra som är från 2009. Givetvis skulle det väl i de bästa av världar betyda att det problemet inte finns längre, att i dag blir ingen tvingad till äktenskap i Sverige. Men jag tror tyvärr inte att så är fallet. Det är därför som jag har efterfrågat nya siffror. Jag har efterfrågat någon nyare utredning, någonting att utgå från. Det finns egentligen ingenting, ingen löpande utveckling, ingenting om vad som har hänt sedan 2009.

En del av det som Åsa Regnér här tar upp påbörjades redan för tio år sedan eller mer. Det anser i alla fall jag vara ganska otillräckligt och har gett en ytterst dålig utdelning. Hur dålig eller hur bra går inte att se eftersom det inte finns någon uppföljning.

Det saknas kontinuitet i uppföljningarna. Hur bra blir då de insatser som görs? Hur vet vi att de insatser som görs är de som verkligen hjälper? Om det var 7 procent av tjejerna 2009, hur ser det ut i dag? Är det fortfarande 7 procent av tjejerna i dag, eller är det 8 eller 10 procent?

I vissa områden var det så mycket som 27 procent, det som angavs som utsatta områden. Hur ser det ut i de utsatta områdena i dag? Varför finns det ingen som kan svara på detta? Är det så att man medvetet inte vill ta reda på det? I så fall är det riktigt illa. Ibland får jag känslan att man inte vill visa upp de här siffrorna därför att det skulle kunna gynna fel krafter i samhället eller skulle kunna visa på att det jämställdhetsarbete som man

så stolt påstår går framåt kanske inte går framåt överallt. Regeringen påstår ju i olika sammanhang och även Åsa Regnér har tidigare påstått att jämställdheten har ökat i Sverige. Den har kanske ökat om man mäter i bolagsstyrelser. Men hur ser det ut i våra förorter? Ökar jämställdheten där eller inte?

Det som skrämmer mig mest är det enorma ointresse som verkar finnas för frågan. Att här hänvisa till diverse småsaker som har gjorts för länge sedan då Åsa Regnér inte var ansvarig tycker jag egentligen är att ducka för problemet. Jag tycker att frågan borde tas på betydligt större allvar än så.

Anf. 99 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Tack, Mikael Eskilandersson! Jag kan försäkra Mikael Eskilandersson att jag jobbade hårt med de här frågorna även för tio år sedan. Det har jag gjort i kanske 30 år. Jag har också ganska nyligen varit chef inom FN och jobbat med kvinnors och flickors utsatthet, och frågan om våld och förtryck i hederns namn är dessvärre närvarande i de flesta länder i världen.

Jag delar oron för att flickor och kvinnor i Sverige lever under förtryck som gör att de inte får bestämma över sina egna liv. Vi har ganska nyligen haft en debatt om så kallad radikalisering i förorter och det faktum att flickor och kvinnor där ibland rapporterar att deras liv inskränks både i hemmen och utanför hemmen. Det tycker jag är allvarligt. Jämställdhet måste gälla alla, och det är väldigt viktigt att markera att det är så.

När det gäller uppföljning av den här lagstiftningen är den som sagt ett år gammal, och jag och andra kommer att verka för att den följs upp. Men det är för tidigt att kunna fastställa några orsakssamband ännu. Det är för tidigt att göra en sådan uppföljning helt enkelt.

Jag tycker dock att de åtgärder som jag redogjort för visar att vi har fokus på den här frågan. Man kan göra mer, och jag har därför mottagit en utredning som handlar om en strategi mot våld mot kvinnor och som också innehåller många förslag när det gäller våld och förtryck i hederns namn. Den är på remiss nu, och jag kommer att få tillbaka den under hösten för att gå vidare med den.

När det gäller jämställdheten som du är så bekymrad över, Mikael Eskilandersson, är det reformer som särbeskattning, fri abort, kvinnors arbetskraftsdeltagande som är nästan lika högt som mäns, barnomsorg och så vidare som har lett fram till den grad av jämställdhet som vi har. Ditt parti, Sverigedemokraterna, vill införa sambeskattning, ni vill begränsa aborträtten, ni vill ha vårdnadsbidrag, ni vill inte ha Diskrimineringsombudsmannen och ni vill inte ha en kvoterad föräldraförsäkring, som ni kallar det för, trots att man vet att den har ökat ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen och en mer jämställd fördelning av obetalt och betalt arbete.

Jag skulle gärna vilja höra om ditt engagemang i jämställdhetsfrågan enbart gäller på det här området som du ställer interpellationen om eller hur det hänger ihop.

Anf. 100 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Mycket av mitt engagemang kanske härrör från det faktum att jag har barn och ser ett samhälle som jag på många sätt inte vill att mina

barn ska behöva leva i. Jag ser mycket som sker som jag inte tycker går i rätt riktning. Att alla mina tre barn dessutom är döttrar kanske gör att jag engagerar mig extra för just flickors och kvinnors rätt.

Jag tycker inte att det är något konstigt att min dotter själv ska få bestämma hur många dagar hon vill ta föräldraledigt tillsammans med sin blivande man när de så småningom blir vuxna och skaffar barn. Att det skulle vara ett jämställdhetsproblem har jag svårt att se. Däremot tycker jag att det kanske inte är direkt jämställdhet utan snarare direkt förtryck när jag ser på min dotters kompisar som inte får lov att umgås med vem de vill och som inte får lov att bada ihop med de andra. Jag tror att de kan ligga i en viss riskzon för att bli styrda när det gäller vem de får gifta sig med. Jag har kanske den förutfattade meningen att det är de barnen som också upplever själva att de inte kan välja partner helt fritt.

Eftersom det finns så dåliga underlag och undersökningar är det svårt att säga vilka barn det är som har svårt att få välja själva. Det vi vet är att i utsatta områden är det betydligt fler unga som uppger att de inte själva kan välja partner. När det gäller om det är en jämställdhetsfråga att inte få välja partner finns det även män som inte får välja partner, alltså unga pojkar som inte känner att de själva kan välja partner. Föräldrar och andra i omgivningen sätter press på dem att partnern måste ha samma kulturella bakgrund, samma religion eller liknande som de själva. Då vet jag inte om det är jämställdhet vi pratar om längre eller om det snarare än en form av förtryck.

Å andra sidan står jag gärna upp för ett jämställt samhälle. Då ska det vara jämställt utifrån allas lika möjligheter och allas rättighet att välja sitt eget liv. Att tvinga folk att vara hemma halva tiden var med barn ser jag inte som en jämställdhetsfråga. Detsamma gäller sambeskattning. Det där är egentligen en rent teknisk sak som gör att den familj som väljer att den ena parten jobbar mycket medan den andra parten går hemma ska tjäna på detta. Det behöver inte innebära att det är kvinnan som går hemma. Det kan lika gärna vara en man som går hemma med en lite lägre lön och en kvinna som arbetar betydligt mer. Jag kan se exempel här uppe i riksdagen på kvinnor som jobbar väldigt mycket och som har män som tjänar betydligt mindre. Det finns även exempel i näringslivet på kvinnor som jobbar hårt och ibland har män som går hemma med barnen och tjänar mindre. Att det skulle vara ojämnt att införa en sambeskattning har jag svårt att se.

Jag märker att Åsa Regnér gärna lämnar ämnet. Det är inte så intressant att diskutera hur vi ska förändra de här siffrorna. Åsa Regnér har inte redogjort för några slående nya lagförslag. Vi har föreslagit och föreslår varje år att vi ska införa 24-årsregeln enligt dansk modell, som alla större partier i Danmark har ställt sig bakom, så även Socialdemokraterna i Danmark. Regeln innebär att om man är under 24 år och gifter sig med någon utanför EU får man antingen vänta med att flytta ihop tills båda är över 24 år eller flytta ihop i ett annat land än Danmark. Den har lett till att betydligt fler danska ungdomar utbildar sig längre. Åtminstone har den gjort det enligt de siffror som Socialdemokraterna i Danmark redovisar.

Anf. 101 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Jag tycker att frågan om hedersrelaterat våld och förtryck är viktig, och därför jobbar vi också mycket med den. Jag ser fram emot

de remissvar som jag kommer att få från den utredning som handlar om en strategi för våld mot kvinnor och där de här frågorna ingår. Att vi har jobbat med det här området i minst tio år tycker jag är en styrka. Det gäller att bygga upp kunskap och att ha erfarenheter som är relevanta så att man verkligen stöder och när det behövs skyddar flickor och kvinnor – och pojkar och män som i vissa fall också drabbas av det här.

När det kommer till frågan om jämställdheten, som Mikael Eskilandersson faktiskt sa i det första inlägget var ett mål för honom, är jag fortfarande förbryllad. Här tycker Mikael Eskilandersson alla möjliga saker, och det har man ju rätt att göra, men om man vill uppnå jämställdhet säger all forskning och erfarenhet att vissa frågor är otroligt viktiga, till exempel särbeskattning. Det finns nästan ingen annan reform som har ökat kvinnors inkomster så mycket som den gjorde, därför att när man gör som du just beskrev, Mikael Eskilandersson, och lägger den mindre inkomsten ovanpå den större är det dessvärre fortfarande nästan alltid kvinnors inkomst, och det gör att kvinnor avstår från förvärvsarbete eller förvärvsarbetar mycket mindre. Det gör dem beroende av män. Du har ju just sagt att de inte ska vara beroende av någon, så jag förstår inte riktigt hur det där går ihop.

En annan sak som jag inte förstår är att du säger att du tycker att det är viktigt att flickor och kvinnor får bestämma över sina liv – det tycker jag också – men varför ska de inte få bestämma över sina graviditeter på det sätt som den svenska abortlagstiftningen föreskriver? Alla andra riksdagspartier står bakom den abortlagstiftning som vi har, men det gör inte du och ditt parti.

När det gäller vårdnadsbidraget har det följts upp och utvärderats ett antal gånger. Där vet vi allt. Vi vet att det är kvinnor med låginkomstyrken, inte sällan med utländsk bakgrund, som från början har svag anknytning till arbetsmarknaden som utnyttjar vårdnadsbidraget. Det är inte någon större valfrihet i det. Till exempel Folkpartiet, som ändå var med och införde det, säger att det inte var någon bra reform. Men ni vill höja vårdnadsbidraget och tycker att det är en toppenidé. Jag förstår bara inte på vilket sätt det här stärker det som du kallar jämställdhet i Sverige som vi har i dag.

Jag undrar hur du vill uppnå jämställdhet om du inte står bakom alla de reformer som bevisligen har nått den grad av jämställdhet som vi har i Sverige och framför allt kvinnors och flickors frihet och utrymme som många gånger skiljer den svenska och nordiska situationen från andra länder och där det ofta handlar om just flickor och kvinnor. Det kan också röra pojkar och män som ibland har lägre inkomster och så vidare, men absolut oftast handlar de här reformerna om kvinnors och flickors frihet.

Anf. 102 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Om man nu är så engagerad i just den här frågan och tycker att det är viktigt att vi verkligen följer upp utvecklingen undrar jag varför det inte finns några utredningar som visar vad som hänt efter 2009. Vi har inte någon utredning över huvud taget som visar om det har gått upp eller ned. Det finns alltså ingen undersökning eller någonting. Jag efterfrågade dessutom siffror i min interpellation och fick inga alls eftersom det inte finns några siffror.

Med den här interpellationen vill jag sätta fingret på hur lite det egentligen görs och hur lite som regeringen verkar bry sig om vad som händer ute i våra förorter.

Tvångsäktenskap är tyvärr bara en liten del av utanförskapet i Sverige. Vi saknar mer och mer samhörighet i det svenska samhället, och samhörigheten blir inte större av att det införs separata badtider och andra speciella regler som delar upp människor.

I stället vill man skjuta budbäraren, misstänkliggöra mig som person eller mitt parti och hävda att vi inte riktigt skulle stå bakom det här eller att vi skulle ha andra anledningar till att lyfta fram frågan. Att ta upp att vi vill ändra sista abortveckan från vecka 18 till vecka 12 som ett argument för att vi skulle vara för ett mer ojämnt samhälle tycker jag egentligen bara blir tramsigt.

Sverigedemokraterna har, som jag tog upp tidigare, föreslagit att vi ska titta på våra grannländer och hur de har hanterat frågan om tvångsäktenskap. 24-årsregeln har fungerat bra, enligt Socialdemokraterna i Danmark. Varför skulle den inte kunna fungera bra enligt Socialdemokraterna i Sverige? Det förstår jag faktiskt inte alls.

Framför allt behövs det mer uppföljning. Varför ser vi aldrig det?

Anf. 103 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Jag har ingenting emot att följa upp den här lagstiftningen när vi haft den något längre, så att man har mer att jämföra med och också kan se orsakssamband. Det kommer vi att göra, och det ska man göra med lagstiftning. Jag är väldigt mån om de här kvinnornas och flickornas utrymme i sina egna liv och deras möjlighet att forma dem.

Du säger att jag misstänkliggör dig, Mikael Eskilandersson, för att jag frågar hur du ser på jämställdhet i största allmänhet. I ditt första inlägg sa du att du brann för det och att det var därför du ställde de här frågorna. Sedan tycker du att det är småpotatis att prata om abortlagstiftningen och sam- och särbeskattning. Särbeskattningen är den reform i Sverige som haft absolut störst betydelse för jämställdheten. När det gäller abortlagstiftningen kanske jag kan berätta att de väldigt få sena aborter som görs i Sverige görs på de mest utsatta flickorna och kvinnorna, som verkligen behöver stöd och är i behov av att man står på deras sida.

Jag arbetar hårt och kommer att fortsätta att engagera mig mot våld mot kvinnor i allmänhet samt våld mot kvinnor och flickor i hederns namn och det dagliga förtryck som inte ens behöver vara våld. Men jag kommer också att jobba med hela jämställdhetsagendan, som är baserad på den breda erfarenhet som vi har i Sverige och som är oerhört viktig att försvara. Det gör inte du, Mikael Eskilandersson.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2014/15:666 om kapaciteten att kunna åtala återvändande terrorister

Anf. 104 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Robert Hannah har frågat mig om Åklagarmyndighetens riksenhet för säkerhetsmål har tillräckliga resurser för att kunna åtala samtliga återvändande terrorister. Han har också frågat mig om jag kommer att agera för att enheten ska tilldelas tillräckliga resurser och för att Åklagarmyndigheten ska prioritera lagföring av återvändande terrorister.

Arbetet mot terrorism är en central fråga för regeringen.

En utredare har på regeringens uppdrag nyligen analyserat behovet av lagändringar för att Sverige ska leva upp till de krav på straffrättslig reglering för att förhindra och bekämpa terrorism som ställs i FN:s säkerhetsråds resolution 2178. I ett delbetänkande som överlämnades i juni föreslog utredaren straffbestämmelser om bland annat resor i avsikt att begå eller förbereda terroristbrott. Betänkandet remitteras för närvarande. Utredaren har nu i uppdrag att analysera behovet av ytterligare kriminalisering för att förebygga och förhindra att personer deltar i väpnad konflikt utomlands inom ramen för en terrororganisation. Utredaren ska också ta ställning till Sveriges möjligheter att utreda och döma för sådana brott. Uppdraget ska slutredovisas den 23 juni 2016.

Terrorbrottslighet är generellt svår att utreda. Tvångsmedel kan inte användas i utlandet. Konfliktzoner saknar ofta en fungerande statsapparat, varför det inte är möjligt att begära rättslig hjälp från dessa stater. Det är i regel komplicerat att få tag på bevis. Förundersökningar om terroristbrott leds av specialiserade åklagare vid Åklagarmyndighetens riksenhet för säkerhetsmål. Förundersökningar om folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser leds däremot av specialiserade åklagare vid myndighetens internationella åklagarkammare. Åklagarmyndigheten har de senaste åren fått ökade anslag och en god ekonomi. Det är myndigheten själv som ansvarar för hur anslaget fördelas internt. Jag har fullt förtroende för det sätt på vilket myndigheten sköter sitt uppdrag att lagföra brott.

Regeringen har nyligen överlämnat en ny nationell strategi mot terrorism till riksdagen. Strategin ska utgöra plattformen för Sveriges långsiktiga arbete med terrorismbekämpning, såväl i nationella som i internationella sammanhang. Strategin kommer att kompletteras med uppdrag och andra styrande åtgärder till myndigheter, så att ambitionerna i strategin blir en tydlig del av deras verksamhet.

Anf. 105 ROBERT HANNAH (FP):

Fru talman! Jag tackar inrikesministern för hans svar.

Vi i Folkpartiet välkomnar självklart utredningen och att ni i Socialdemokraterna och regeringen nu kommer att gå in med den terroristlagstiftning som ni föreslagit, bland annat i DN Debatt nyligen. Vi kommer självklart helhjärtat att rösta ja till de förslagen. Vi tycker att det är viktigt att regeringen agerar i frågan.

Jag var i våras i Irak och besökte många flyktingläger. Där träffade jag bland annat en kvinna som hette Aida. Hennes dotter Kristina hade kidnappats av Isis. När jag står där och pratar med mina svenska medföljande säger hon till mig: Han som kidnappade min dotter pratade

på ett språk som låter som ert! Det är alltså någon person som kommer från västerlandet som har kidnappat hennes dotter. För mig slog det ett stenhårt slag i hjärtat att vi faktiskt har svenska medborgare som begår de här extremt hemska brotten mot oskyldiga människor i andra länder. Det är vårt ansvar att se till att de här människorna kommer till åtal.

Jag är uppvuxen i en Göteborgsförort som heter Tynnered. Jag har, om jag ska vara uppriktig, tidigare klasskompisar som strider för Isis i dag och är med och våldtar, dödar och mördar andra i någon typ av radikaliserad vilja att förstöra människors liv. Detta har gett mig insikter kring hur de här mekanismerna fungerar och varför vi har ett ansvar att åtala dessa människor när de återvänder.

Jag är jätteglad att regeringen har de här insatserna. Jag är glad att inrikesministern gör den här satsningen, och jag litar på att det blir ett bra slutresultat.

Men vi måste också ha kapacitet att åtala de här personerna. För mig är det A och O. Vi kan inte å ena sidan stifta lagar som är välbehövliga men å andra sidan inte se till att stärka Åklagarmyndighetens riksenhet för säkerhetsmål, så att de har möjlighet att åtala dessa personer.

Efter att ha fått ett litet internt tips från någon som arbetar med de här frågorna beställde jag ett RUT-uppdrag om att se över hur många åklagare som arbetar med dem. Jag fick svaret från RUT att det är tre åklagare som är specialister på de här frågorna vid Riksenheten för säkerhetsmål och att de har kapaciteten att ha ungefär två mål i gång samtidigt. Det kan vara flera personer som åtalas, men ungefär två mål. När jag jämför det med antalet personer som strider för Isis, vilket är uppe i 300 personer, ställer jag väldigt mig frågande till om man kommer att kunna åtala de här personerna. Kommer man att kunna ta tag i de här målen på ett viktigt sätt?

Precis som inrikesministern säger är de här målen extremt svåra att utreda. Det är komplicerat att få tag på bevis. Det finns inget land som man kan få hjälp av. Man måste ha specialiserade åklagare. När då åklagare säger att man kan låna in personal från höger och vänster tycker jag inte att det är tillräckligt. Jag tycker att det behövs en permanent förstärkning av den här enheten, så att man från statens sida kan visa på att vi måste våga åtala alla de här personerna och göra vårt yttersta för att deras offer ska få upprättelse.

Folkpartiet kommer i budgeten att föreslå en permanent riktad insats till just den här enheten på 5 miljoner per år de kommande åren. Jag önskar att inrikesministern kunde tänka sig att göra detsamma, eller i varje fall undersöka saken.

Anser inrikesministern att det finns en kapacitet hos enheten att kunna åtala de här personerna för de brott de begått? Kan inrikesministern överväga att se över resurserna och punktmarkera resurser till den här enheten? Jag förstår att inrikesministern litar på åklagarkammaren, men ibland behövs det också en politisk verkan. Vi som folkvalda har ett ansvar för det som händer, medan de som jobbar på åklagarkammaren inte har ansvar för det som händer och vad de här människorna gör.

Anf. 106 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag är glad över Robert Hannahs engagemang. Det är ärligt, äkta och uppriktigt. Och jag är glad över att vi delar samma utgångspunkter. De som ger sig i väg och begår någon av de fruktansvärda

handlingarna ska vara säkra på att de kommer att utredas och kan ställas till svars för och straffas för sina handlingar när de kommer tillbaka till Sverige. Det ska vara det solklara beskedet.

Det är bakgrunden till att vi nu skärper lagstiftningen. Det har tyvärr funnits ganska allvarliga brister i den svenska lagstiftningen. Vi behöver inte gå in närmare på skälet till det. Men det är ändå en vattendelare.

Jag har ett litet förtydligande. Vi har hittills haft ca 150 bekräftade resenärer från Sverige. Den andra, högre, siffran som Robert Hannah använder och som finns i pressen är obekräftad. Den ska man vara lite försiktig med, av flera olika skäl. Det kan vi också gå in på vid ett annat tillfälle.

Av de ca 150 bekräftade som vi har i dag har ett fyrtiotal dödats i eller i anslutning till strid. En kvalificerad gissning är nog att i slutändan kommer inte mer än hälften av de som ger sig i väg för att strida för Isis eller motsvarande att komma tillbaka levande. Det är i den poolen som vi sedan ska ha koll på dem och lagföra dem när de kommer tillbaka.

Med det sagt vill jag poängtera att åklagarna organiserar sitt arbete själva och fördelar medel mellan de olika kamrarna. Som jag sa i mitt svar har jag fullt förtroende för hur åklagarna gör det. De har en budget på 1 400 miljoner kronor. Under de senaste åren har åklagarnas budget förstärkts med 130 miljoner kronor. I det sammanhanget tror jag inte att budgetförstärkningar i häradet som Folkpartiet talar om, 5 miljoner kronor, kommer att göra särskilt stor skillnad, även om jag välkomnar den vilja som finns i Folkpartiet för att satsa på verksamheten.

Jag har försäkrat mig om att åklagarna har tillräckliga medel för att göra de nödvändiga utredningarna. Jag har också försäkrat mig om att det ifall pengarna, resurserna eller personalen inte skulle räcka finns kapacitet för att omfördela resurser inom Åklagarmyndigheten. Då talar vi inte om att låna hit eller dit. De som ska kunna leda utredningarna måste vara högt specialiserad personal, och det finns sådan personal att tillgå.

Jag är övertygad om att det i termer av åklagarkapacitet finns tillräckliga resurser för att kunna ställa dem som åker och begår de fruktansvärda handlingarna inför rätta.

Anf. 107 ROBERT HANNAH (FP):

Fru talman! 150 bekräftade fall – även det är ett stort antal personer, och de måste åtalas.

Jag träffade nyligen en bekant från Rannebergen i Angered. Han har grannar som är flyktingar från Syrien, som har kommit till Sverige bland annat på grund av Isis förtryck. Han har också grannar som har kommit tillbaka till Sverige på semester efter att ha stridit för Isis.

Vi har alltså en makaber situation i Sverige där Isis offer och Isis förövare delar våra gator, i min egen hemstad Göteborg. Jag tror att om vi politiker inte agerar tillräckligt starkt i de här frågorna, om vi inte markerar avskyvärdheten som finns, kommer det att försämma rättskänslan, särskilt bland människor som bor på de orterna. Hur ska de känna säkerhet i sin vardag när de ser sina grannar som strider för Isis gå på våra gator? Hur ska jag agera när jag ser gamla klasskompisar eller människor som gick i min skola och som fritt kan komma tillbaka till Sverige utan att åtalas på något sätt? Det handlar inte bara om att man ska göra rätt för sig. Det är också en markering mot det avskyvärda som pågår.

Jag litar till 100 procent på att inrikesministern delar mitt engagemang i frågan och att han kommer att driva på så hårt som möjligt. Men det är också viktigt att vi politiker ibland gör kraftfulla markeringar för att visa på vilka hemskheter som pågår.

Just på grund av att det är svårt att utreda de här frågorna måste man vända på myntet och titta på vilka specialister åklagarkammarna har som arbetar med åtalen. Vilka befogenheter har de? Jag tror inte att enheten har tillräckliga resurser, i varje fall inte utifrån den vilja som jag har som politiker, nämligen att alla de personerna ska åtalas och att man ska göra sitt yttersta för att prioritera just de brotten.

Det behövs en politisk markering. Även om det bara är en satsning på 5 extra miljoner behövs det en markering för att visa på vilka hemskheter det är som pågår.

Jag litar som sagt fullkomligt på inrikesministern i fråga om viljan att åtala de personerna. Men vi politiker har ett större ansvar än åklagarna på åklagarkammaren för att se till att det blir rätt.

Jag önskar ändå att inrikesministern tar med sig den här hemläxan, att han pratar med Åklagarmyndigheten och frågar: Har ni tillräckligt med resurser? Kommer ni att kunna åtala alla personerna? Och vad kan vi politiker göra för att det ska bli verklighet?

Jag hoppas att man kan landa i att de får permanent förstärkning.

Anf. 108 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Vi har gjort ett antal kraftfulla markeringar. Och den kraftfullaste markeringen är att vi täpper till de luckor i lagen som tyvärr har funnits. Vi kriminaliserar rekrytering, organisering, finansiering, utbildning och träning för terrorkrigsaktiviteter. Det är ganska pinsamt att det inte har varit olagligt i Sverige att åka på terrorträningläger med Isil. Det är otillständigt. Vi täpper till den luckan nu. Och jag är glad över att ha Robert Hannahs stöd i det arbetet.

Jag har försäkrat mig om att åklagarna har de resurser som krävs. Senast det uttrycktes offentligt var, mig veterligen, när vi hade det stora terrorseminariet i Almedalen i början av sommaren. Då sa chefen för åklagarna att det inte är resurser som är problemet, utan det är utredningssvårigheterna.

Hur besjälade vi än är när det gäller att se till att ställa de skyldiga till de hemska händelserna inför rätta kan vi inte tänka bort de faktiska svårigheter som finns. Syrien, Irak och Afghanistan är inga rättsstater. Det finns ingen att begära rättshjälp från. De hemliga tvångsmedlen har inte räckvidd. Vi är beroende av signalspaning när det gäller händelserna som sådana, vi är beroende av utbyte av information med andra länders underrättelsetjänster och vi är beroende av vittnesuppgifter. Med dem kan vi sedan ställa personerna inför rätta.

Det har vi också gjort. Vi har haft ett antal gripanden. Jag tror att vi kommer att få se domstolsförhandlingar inom en ganska snar framtid.

Med den nya lagen öppnas dock helt andra möjligheter för att hindra människor från att åka ned och också för att ställa dem inför rätta när de kommer tillbaka. Själva resan i sig för att delta i terrorkrigsbrott kriminaliseras. Träningen kriminaliseras. Finansieringen, även om pengarna inte går till terrorverksamhet, kriminaliseras, så även organiseringen. Vi kan slå mot de strukturer som finns och som rekryterar

till den här fasansfulla verksamheten. Då är det ett brott, en verksamhet, som begås i Sverige och där de rättsliga medel som vi har till vårt förfogande kan användas.

Jag kan gå Robert Hannah så långt till mötes och säga att han har en viktig poäng. Åklagarnas resurser är viktiga. Det räcker inte bara med polisiära resurser. Vi får väl se till att gemensamt följa utvecklingen så att åklagarna har tillräckliga resurser och tillräcklig personal till sitt förfogande och så att de gör de nödvändiga omprioriteringarna, om de krävs.

Anf. 109 ROBERT HANNAH (FP):

Fru talman! Det är bra att vi överens om så pass mycket. Det är sant att det fanns extrema luckor i lagstiftningen. Jag är glad över att Socialdemokraterna nu tar tag i dem och täcker dem.

Resurser och utredningsmöjligheter hör ihop, vilket inrikesministern också säger. Det är viktigt. Så är det egentligen inom alla myndigheter. Det är klart att Lantmäteriet eller Migrationsverket kan göra snabbare utredningar om man ger dem mer pengar.

Jag har ett stort personligt engagemang i det som händer eftersom jag har mitt ursprung i ett av de folk som utsätts för folkmord. Jag önskar såklart mer resurser för att de som begår krigsbrott ska åtalas och för att deras offer ska få upprättelse.

Vi ser en extrem flyktingkatastrof med människor som kommer till Europa. Det beror i mångt och mycket på – ursäkt uttrycket – idioterna som agerar i Mellanöstern.

Det är självklart att man måste se över resurserna. Jag är glad över att inrikesministern har förståelse för det. Det är klädsamt.

Jag ser fram emot att samarbeta i de frågorna. Och eftersom inrikesministern har högt uppsatta mål tänker jag också arbeta efter de målen. Jag tänker också utreda och följa utvecklingen noga när det gäller resurser och utredningssvårigheter. Jag tror nämligen att mycket av det hänger ihop.

Personligen är jag väldigt rädd för att extrema krafter inom politiken i Sverige kommer att gynnas av att vi inte agerar tillräckligt kraftfullt, och det är det sista jag vill se. På det sättet är det alltså ömsesidigt.

Tack så jättemycket, inrikesministern.

Anf. 110 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Det är bara att notera att vi har gemensamma mål. Vi är överens om de flesta åtgärderna, fast Robert Hannah känner lite större oro än jag för medelstillelningen till åklagarna. Men vi ska gemensamt följa upp att de har de resurser som krävs.

Med de orden tackar jag för en bra interpellationsdebatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 20 Svar på interpellation 2014/15:719 om alkoholsmuggling

Anf. 111 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Johan Hedin har frågat mig vad jag avser att göra för att få stopp på att stora mängder alkohol tas in i Sverige varje vecka.

Tullverket har i uppdrag att övervaka och kontrollera trafiken till och från utlandet så att bestämmelser om in- och utförsel följs. Myndigheten genomför varje år ett stort antal transportkontroller för att kontrollera om smuglings- eller punktskattebrott har förekommit. Även Polismyndigheten spelar en viktig roll i bekämpningen av illegal införsel av och handel med alkohol. För att nå framgång i arbetet jobbar dessa myndigheter underrättelsebaserat och i samverkan med andra myndigheter.

Problemet med organiserad alkoholsmuggling i bussar har på vissa håll angripits genom metoden Bus Stop, vilken innebär att Polismyndigheten får information av Tullverket om en misstänkt busslast. Därefter genomför polisen grundliga kontroller av bussen och dess förare, passagerare och last. Kontrollerna kan också kombineras med spanings- och ingripandeinsatser mot illegal vidareförsäljning av alkohol. Metoden bygger på samverkan mellan ett flertal myndigheter och har initierats av myndigheterna själva.

Regeringen ser allvarligt på att alkohol förs in illegalt i landet. Arbetet mot den organiserade brottsligheten är prioriterat. Det är positivt att myndigheterna själva har tagit initiativ på området där bland annat Polismyndigheten och Tullverket har samverkat för att gemensamt arbeta mot den illegala införseln. Det kan också bli aktuellt för regeringen att överväga ytterligare åtgärder för att se till att berörda myndigheter agerar gemensamt för att stoppa den illegala införseln, till exempel att ge myndigheterna ett gemensamt uppdrag att se över hur de ytterligare kan utveckla samarbetet mot sådan brottslighet.

Anf. 112 JOHAN HEDIN (C):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret.

Den illegala handeln med alkohol omsätter enorma belopp, och den är lika lukrativ som smuggling av droger – det är kanske något som man inte tänker på.

Tullen beräknar att 500 ton alkohol förs in i Sverige olagligen med buss varje vecka. Det är just bussar med passagerare som målvakter som har blivit det nya sättet att föra in stora mängder illegal alkohol, och många aktörer över hela landet använder sig av det nya tillvägagångssättet. Det är bara en del. Sedan finns det också många bilar med släpkärror som passerar till exempel över Öresundsbron.

Svaret leder till några kompletterande frågor. För det första: Vad är alkoholpolitiken värd, om vi satsar jättemycket på de sociala aspekterna av att ha en alkoholpolitik med reglerad försäljning, om det är så pass mycket alkohol som passerar vid sidan av?

För det andra: Vilket genomslag har våra ansträngningar för att skydda folkhälsan?

Branschens villkor missgynnas också, och det tänker man kanske inte på. Det finns en snedvridningseffekt där de riktigt stora bryggerierna ändå

får sälja eftersom det transporteras en massa öl på lastbil och sedan tas in i Sverige.

Det sker en fantastisk kvalitetsutveckling i Sverige med mikrobryggerier. Det är kanske inte alla som vet det, men ett litet bryggeri i Örebro toppade länge listan på världens bästa öl, Kaggen stormaktsporter. Sverige är inte bara en humanitär stormakt utan även en bryggeristormakt, och det ska vi ta vara på och försöka utveckla, inte bara för att det är väldigt gott med öl utan för att det också ger arbetstillfällen, vilket utvecklar hela landet.

Det innebär också en vansinnigt onödig miljöbelastning att man först skeppar öl till ett annat land och sedan åker svenskar dit och fraktar hem det för att sälja det irreguljärt.

Vi måste också erkänna att nivån på alkoholskatterna och framför allt skillnaden mellan nivåer i olika länder har effekter för smugglarnas lönsamhet. Det påverkar antagligen också omfattningen.

Det behöver göras en hel del på det här området. Man måste kanske spänna bågen lite mer kraftfullt än vad inrikesministern ger uttryck för i sitt svar.

Anf. 113 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag är i stort sett överens med Johan Hedin, förutom att jag inte har smakat portern, så jag kan inte vidimera att den är i världsklass.

Självklart är olaglig införsel ett hot mot ett framsynt folkhälsoarbete, mot bryggerinäringen och mot den seriösa restaurangnäringen. Det förekommer ju att en hel del av den här alkoholen dyker upp i vidareförsäljningen.

Jag delar uppfattningen att ju högre skattenivåskillnaden blir gentemot våra grannländer, desto mer lukrativ blir den här verksamheten. Jag vill dock påminna om att Johan Hedin var med och höjde skatten så sent som vid årsskiftet.

Problemet är att det inte finns någon vilja inom Europeiska unionen att höja miniminivån. Det hade varit den naturliga åtgärden. Man får intrycket av att det sker ett visst kattrakande mellan länderna för att upprätthålla gränshandeln snarare än att det finns en gemensam vilja att ta tag i problemen.

Det blir lätt en eländesbeskrivning i en sådan här debatt. Låt mig ändå nämna någonting om Operation Bacchus i Västra Götaland, som har bedrivits under det första halvåret i år: 23 personer har frihetsberövats, polisen har beslagtagit 14 000 liter öl, 700 liter vin och 1 300 liter starksprit. Polisen, Tullverket, Skatteverket, Länsstyrelsen och Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan och Kronofogden har här bedrivit ett gemensamt arbete. Det visar på att det finns funktionella modeller som de rättsvårdande myndigheterna kan använda för att om inte sätta stopp för verksamheten så i alla fall allvarligt försvaga och försvåra den.

Min förhoppning är att vi ska kunna arbeta vidare med den och andra liknande modeller för att sätta käppar i hjulet för dem som bedriver den här verksamheten.

Anf. 114 JOHAN HEDIN (C):

Fru talman! Det låter bra, och jag erkänner att ingen är oskyldig när det gäller att höja skatterna, tyvärr. Jag önskar att vi hade varit mycket bättre på att sänka skatter över hela det politiska spektrumet.

Operation Bacchus har fungerat väldigt bra. Jag tror att vi behöver se mer av sådant. Där är det viktigt att fundera på om tullen har de medel som man behöver. Det kan vara fråga om resurser, men har tullen de verktyg som behövs? Kan olika myndigheter samverka på ett mer effektivt sätt?

För några månader var jag värd för ett seminarium här i riksdagen som handlade just om alkoholsmuggling. Bland annat branschen, Tullverket och det danska tullverket var inbjudna. Ett typfall som det berättades om var ett par i Örebro som varje vecka reste och tog hem stora mängder öl och vin som sedan såldes i deras garage. Paret har inte bara gjort sig skyldigt till smuggling och brott mot alkohollagen, utan man har också gjort sig skyldig till skattebrott. Dessutom var det så att båda uppbar sjukersättning.

Det finns alltså ett antal olika myndigheter som borde kopplas in och samverka. Någoting annat som lyftes fram av Skatteverket på seminariet var att man där upplever att man har problem med kunskapsdelning mellan myndigheter och till och med inom Skatteverket. Man har nämligen belagts med vissa sekretesshinder, och dessa har antagligen kommit till med de allra bästa avsikter. Men vore det inte rimligt att se över dem för att utreda vilka regler som har ett reellt integritetsskyddande syfte och svarar mot det behovet? Vilka uppgifter skulle kunna delas och vid vilka tillfällen?

Jag var jätteglad när jag konstaterade att de rödgröna hade föreslagit en sådan översyn. Det var statsrådets kollega, justitieminister Morgan Johansson, som i publikationen webfinansier.com den 28 augusti förra året uttalade:

”Naturligtvis måste en utredning tillsättas efter valet i september. Jag har själv nyligen besökt tullen i Malmö och med egna ögon bevittnat problematiken tullpersonalen vid gränsen står inför.”

Det framgick visserligen inte vilket val som avsågs, men man får väl anta att det var det senaste.

Jag skulle vilja fråga statsrådet: Hur går det med den utredningen? Är det någonting på gång?

Anf. 115 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Vi har inte för avsikt att nu tillsätta en utredning, inte såvitt jag vet i alla fall. Jag vill vara tydlig på den punkten. Däremot tror jag att jag kan glädja interpellanten med att vi ska återkomma när det gäller åtgärder för att lätta på sekretessen mellan myndigheter.

Jag vill passa på att berömma den tidigare regeringen, som införde en regel om att man kan lätta på sekretessen när det gäller den organiserade brottsligheten. Det kan vara så som Johan Hedin säger, att den inte går tillräckligt långt utan att det fortfarande finns problem med sekretesshinder. Jag är alls inte främmande för att gå vidare och ha som huvudregel att man, då det gäller den organiserade brottsligheten, ska dela med sig av information. Det kan vi återkomma till.

Det löser emellertid inte problemet när man inom myndigheter inte delar den information som egentligen inte är sekretessbelagd. Det är mer

en kulturell fråga. Där är exemplet med Operation Bacchus ganska bra eftersom man kunde jobba över gränserna. Om det finns sekretessproblem som kan undanröjas ska de också undanröjas.

Anf. 116 JOHAN HEDIN (C):

Fru talman! Det är ett svar som jag inte är till hundra procent nöjd med. Jag tycker att det här är viktiga frågor som förtjänar att utredas ordentligt. De synpunkter som kom fram, och de inspel som de deltagande myndigheterna gjorde vid det nämnda seminariet, handlade om att man efterlyste bättre möjligheter att jobba med dessa frågor. De känner en viss frustration över att så mycket alkohol olagligt passerar över gränserna.

Jag tycker att regeringen verkligen borde prioritera detta angelägna ämne och tillsätta en utredning.

Anf. 117 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Vi kan absolut vara överens om att det är ett angeläget problem och att det behöver vidtas ytterligare åtgärder för att komma till rätta med det. Problemet är betydligt större än vad det borde vara. Jag ska inte helt stänga dörren för en utredning, men jag är inte säker på att det är mer utredning som behövs i det här fallet. Det finns ett antal konkreta åtgärder som skulle kunna vidtas. Man skulle kunna ge myndigheterna i uppdrag att, i enlighet med det som gjordes i Västsverige, jobba tillsammans så att de fick krav på sig att återrapportera arbetet till regeringen och därmed också göra det offentligt. Vi skulle kunna vidta nödvändiga åtgärder för att bryta sekretessen myndigheter emellan så att vi kunde slå hårdare mot den organiserade brottsligheten.

Kanske ska vi trots allt pröva att göra dessa förbättringar innan vi sätter oss ned och utreder. Där ligger bollen just nu. Sedan ska jag inte helt stänga dörren för att kanske utreda vidare om det behövs ytterligare åtgärder.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 21 Svar på interpellation 2014/15:728 om autonoma fordon på svenska vägar

Anf. 118 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Erik Ottoson har frågat mig hur jag och regeringen ställer oss till att tillåta autonoma fordon på svenska vägar, vad regeringen har gjort och vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att skapa en modernare trafiklagstiftning och modernare trafikförordningar, som möjliggör för autonoma fordon att färdas på svenska vägar, vilka kontakter med kollegor i och företrädare för Europeiska unionen jag har haft i frågan om autonoma fordon samt vilka åtgärder inom ramen för det europeiska samarbetet jag avser att vidta för att möjliggöra för autonoma fordon att färdas på våra vägar.

Utvecklingen av förarstödande teknik och självkörande fordon går snabbt. Redan finns det automatiska system för avancerat förarstöd, till exempel för parkering och automatisk inbromsning. Jag har stora förhoppningar om att smartare och mer uppkopplade fordon snart ska

kunna ge ytterligare fördelar i form av högre trafiksäkerhet, lägre emissioner från trafiken och ett bättre kapacitetsutnyttjande av infrastrukturen. Sverige verkar aktivt för att möjliggöra detta. Jag följer också med intresse den internationella utvecklingen när det gäller uppkopplade och självkörande fordon.

Transportstyrelsen har i en förstudie om automatisk körning konstaterat att fordon med avancerat förarstöd redan kan framföras utan några förändringar av regelverket. När det gäller att introducera självkörande, förarlösa fordon måste vi däremot få till stånd ändringar av regelverken. Både de övergripande reglerna inom FN och EU och svenska bestämmelser utgår från att det finns en fysisk förare som ansvarar för körningen.

Ju mer utvecklad tekniken blir, desto fler frågor uppstår kring regleringen av fordonsteknik, behörigheter och trafik. Sverige arbetar därför inom FN:s arbetsgrupper och inom EU för att det ska tas fram regelverk som möjliggör autonom körning och avancerad förarstödjande teknik. I dessa frågor har vi ett nära informationsutbyte och samarbete med likasinnade länder inom EU.

Kommissionen startade förra året en plattform för C-ITS. Sverige är, i samarbete med svensk industri, mycket aktivt i arbetet, där även kopplingen mellan autonoma fordon och samverkande ITS ingår som en del.

Anf. 119 ERIK OTTOSON (M):

Fru talman! Frågan om autonoma fordon är mycket intressant och något som jag tror börjar intressera fler och fler, framför allt eftersom det med tiden blir en alltmer påtaglig möjlighet också för vanligt folk, alltså när dessa fordon lämnar experimentstadiet.

Jag vill tacka statsrådet för hennes svar. Det gläder mig självfallet att det bedrivs ett internationellt arbete och att Sverige är aktivt för att komma vidare även på lagstiftnings- och regelsidan. Det jag dock saknar i statsrådets svar och i beskrivningen av hennes ambitioner är vad vi redan nu kan göra i Sverige och hur vi redan nu kan vara ett föregångsland på det här området.

Vi har i Sverige en lång tradition vad gäller fordonsindustri och utveckling. Om jag inte minns helt fel var det svenska bilföretag som kom på vindrutetorkarna och säkerhetsbältet. Jag tror att vi kan vara ledande även på det här området om vi verkligen vill. Men då krävs det att vi som nation, som stat, bestämmer oss för att ligga i framkant vad gäller regeländringar, sådant som vi kan göra på nationell nivå.

Min följdfråga till statsrådet blir därför: Vad kan vi göra och vad avser hon att göra innan de internationella processerna är klara, så att vi är först på bollen?

Anf. 120 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det pågår ett intensivt arbete där bland annat Transportstyrelsen och Trafikverket är involverade. Det gäller arbetsgrupper på EU-nivå men också andra internationella sammanhang. I våra bilaterala kontakter, till exempel vid främjanderesor, lär vi oss om ny teknik men talar naturligtvis också om att Sverige ligger i framkant på det här området.

Det finns flera delar i det här. Först och främst har vi själva teknikutvecklingen. Där pågår ganska mycket forskning och produktutveckling, och där ligger ett svenskt företag, Volvo, verkligen i framkant. Det finns även andra företag i världen som är långt framme. Redan år 2017 kommer vi inom försöksprojektet Drive Me att ha självkörande fordon på det allmänna vägnätet, visserligen som ett avgränsat försöksprojekt men dock. Transportstyrelsen och Trafikverket medverkar aktivt i det arbetet för att kunna få fram ett regelverk som gör att försöksverksamheten kan genomföras inom de regler och lagar som finns.

Parallellt pågår andra saker. Man tittar på vilka regeländringar som skulle behövas i det svenska systemet, men här behövs även en växelverkan för att få ett internationellt regelverk på plats samtidigt som vi i Sverige behöver vara beredda på att ligga långt framme och snabbt kunna justera de regler som behöver justeras här.

Sammantaget vill jag säga att vi ligger långt framme. Det finns från statens sida ett mycket aktivt understödande av utvecklingen både i form av myndigheter som aktivt bidrar i regelutformningen och följer den tekniska utvecklingen och i form av att exempelvis Vinnova stöder projektet Drive Sweden, som är ett forsknings- och innovationsprogram och handlar om just autonoma fordon och det som kallas intelligent infrastruktur.

Det finns helt självstyrande fordon men också det som kallas vehicle-to-vehicle, det vill säga där fordon talar med varandra, och vehicle-to-infrastructure, där fordon talar med infrastrukturen. På alla dessa områden pågår ett intensivt arbete som vi försöker understödja både genom att ta fram den nya tekniken och genom att se till att regelverket hänger med.

Anf. 121 ERIK OTTOSON (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för det uppföljande svaret.

Det har tidigare förts diskussioner om hur vi ska utforma vårt regelverk för hur man får och inte får framföra fordon i Sverige. Bland annat har det förts en debatt mellan mitt parti å ena sidan och statsrådets parti å andra sidan om vilka regler vi ska ha för förbud mot körning med mobiltelefon och allt vad det nu kan vara.

Ska jag tolka statsrådets svar som att Socialdemokraterna och regeringen nu släpper den linje man tidigare har haft i fråga om regelverket för att göra andra saker vid ratten än explicit att köra bil? Köper man nu den linje som mitt parti har fört fram – att vi ska ha en teknikneutral lagstiftning som reglerar förmågan att framföra fordonet utifrån de förutsättningar som ges i stället för att förbjuda folk att prata i mobiltelefon när bilen ändå kör sig själv?

Anf. 122 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag skulle vilja säga att det är en väsentlig skillnad mellan å ena sidan att framföra ett fordon där det är föraren som ska ha ansvar för att ha full kontroll över hur fordonet framdrivs samt vilka regler som ska styra hur man ska agera som förare och å andra sidan ett system där föraren i praktiken inte har möjlighet att ingripa eller åtminstone inte behöver göra det, utan där fordonet på egen hand justerar hastighet, bromsar för

fotgängare och andra hinder och så vidare. Det är två helt olika frågeställningar.

Jag tycker att det är givet att så länge man inte har en bil som kör själva ska man ha full koncentration på att framföra fordonet. När vi däremot har bilar som inte längre kräver detta behöver vi ett helt nytt regelverk. Då handlar det om sådana saker som ansvarsfrågan. Om en olycka inträffar, vem är ansvarig? Det är ju svårt att ställa ett fordon till svars. Är det tillverkaren, är det ägaren eller är det trots allt föraren? Den typen av frågor behöver redas ut.

Man behöver också se till att den lagstiftning och de regelverk som tas fram är teknikneutrala, det vill säga att de tar sikte på fenomen snarare än på enskilda tekniska lösningar. Det kommer att krävas ett ganska ordentligt arbete för att komma fram till lagstiftning och regelverk som säkrar att vi kan hålla någon ansvarig om det inträffar saker och hur det ska se ut.

Till detta finns det kopplat frågor som inte staten direkt ansvarar för. Det handlar till exempel om försäkringsfrågor, där detta att kunna fastställa vem som är vållande till en händelse är i allra högsta grad väsentligt. Hela försäkringssystemet, hela försäkringsbranschen, jobbar parallellt med att fundera på hur man kommer att hantera den här typen av frågor framöver.

Man kan ändå konstatera att det här är en otroligt spännande utveckling. Det finns en enorm potential i att kunna använda vägar och gatumiljöer mer effektivt eftersom man kan ha kortare avstånd mellan bilar, smalare vägrenar och så vidare med autonoma fordon, i att kunna minska utsläpp eftersom de här fordonen kör ekosmart alldeles av sig själva och inte minst i trafiksäkerhetskänseende. Men då bör vi veta att den teknik som finns också fungerar i praktiken. Det finns en hel del som handlar om att säkerställa att man inte får intrång i de datorer som kommer att vara involverade i att styra trafiken.

Även om tekniken har kommit långt är vi alltså fortfarande i början av en spännande utveckling. Jag tror att det är viktigt att vi ser till att ligga långt fram men också att vi agerar på ett sådant sätt att vi inte undergräver förtroendet för den nya tekniken utan ser till att vi har regelverk som gör att människor känner sig trygga med det nya.

Anf. 123 ERIK OTTOSON (M):

Fru talman! Tack, statsrådet! I diskussionen om ansvar och vem som ska avkrävas ansvar håller jag helt och hållet med statsrådet om att det är en viktig fråga. Vi får inte hamna i samma situation som i Vatikanen när en mask hade ätit sig in i påvens stolsben så att stolen föll och man ställde masken inför rätta för detta eftersom påven självfallet inte kan ligga på golvet. Jag tror inte att vi ska behöva hamna där. Det blir liksom en absurd situation.

Jag tror att vi kommer att kunna hitta vägar framåt i detta. Då måste Sverige ligga i framkant. Det är lite grann därför jag ställer den tillspetsade frågan till statsrådet om det här med att tala i mobiltelefon. Vi har hela tiden försökt vara tidiga på bollen för att se till att vi har ett regelverk som så tidigt som möjligt kan hantera de innovationer som kommer så att vi inte är tvåa på bollen och hela tiden reaktiva gentemot den utveckling som vi ser.

Jag minns inte vem det var, men någon intelligent person sa att detta att hålla på med politik handlar mycket om konsten att se runt hörn. Det är det vi måste ägna oss åt här. Då duger det inte riktigt att bara invänta internationellt tillsatta utredningar eller att bara förlita sig på att andra driver utvecklingen framåt, utan vi måste vara först på bollen. Vi måste hela tiden vara de mest progressiva på detta om vår svenska bilindustri men också vår svenska marknad ska vara den som är mest mogen för den utveckling som nu kommer.

Jag tycker att vi lämnar den vatikanska lagstiftningsfrågeställningen därhän och hoppas att vi tillsammans, oavsett vilket parti vi tillhör, kan sikta på att se till så att Sveriges lagstiftning är den mest moderna på området.

Anf. 124 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Till all lycka är det ju inte så att vi sitter med armarna i kors och inväntar att andra ska göra någonting. Tvärtom är Sverige och svensk industri oerhört aktiva i att driva på regelförändringar och att framhålla vikten av att regelverk, lagstiftning och konventioner av olika slag hänger med i utvecklingen. Där är vi pådrivande i internationella sammanhang. Vi är ytterst aktiva genom våra myndigheter och andra aktörer i de arbetsgrupper som finns, så det är inte alls så att vi sitter här hemma på kammaren och väntar på att någon annan ska göra det – tvärtom.

Vi har också i framför allt Volvo en aktör som ligger oerhört långt fram i den tekniska utvecklingen, och vi understöder det genom att aktivt medverka i de försöksprojekt som nu rullas ut. Där ligger vi långt fram.

Jag har varit i såväl Japan och Sydkorea som Indien och berättat om det här och att vi faktiskt ska ha självkörande fordon på det allmänna vägnätet i Sverige 2017. Det väcker ett enormt intresse, för det är vi först med i världen. Det är jättespännande. Vi ska naturligtvis se till att vi drar nytta av att vi ligger så långt framme och att vi inte i onödan bromsar utvecklingen. Samtidigt måste vi säkerställa trafiksäkerhet, att ansvarsfrågor är utredda och att det finns en trygghet med att det nya fungerar på riktigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 22 Svar på interpellation 2014/15:732 om regeringens cykelstrategi och politik för att främja cykeln som transportmedel

Anf. 125 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jessica Rosencrantz har frågat mig när regeringen kommer att överlämna den nationella cykelstrategin till riksdagen, om jag kan redogöra för vad den nationella cykelstrategin kommer att innehålla samt vilka initiativ i form av lagändringar som jag är beredd att vidta för att främja cykeltrafik i städer i enlighet med riksdagens tillkännagivande.

Cykling är, precis som Jessica Rosencrantz anför, en viktig del av vårt samlade transportsystem. Men cykelpolitiken är inte ett eget budgetområde, och den förra regeringen tog inget sådant initiativ. Budgetmässigt återfinns medel till cykling i anslaget 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur respektive anslaget 1:2 Vidmakthållande av statens trans-

portinfrastruktur. För investeringar finns medel till cykling i två anslagsposter. Den ena är *Väginvesteringar*, och då handlar det om cykelvägar längs det nationella stamvägnät som riksdagen pekat ut och särskilda insatser som exempelvis trafiksäkerhetsåtgärder. Den andra anslagsposten är *Investeringar i regional plan*, och där har regeringen delegerat beslutsfattandet till den regionala nivån, som kan prioritera cykelvägar längs övriga statliga vägar men även ge statliga bidrag till kommunernas åtgärder för trafiksäkerhet och miljö. Sammantaget handlar det om investeringar för drygt 4 miljarder kronor under planperioden 2014–2025.

Regeringen arbetar på olika sätt för att åstadkomma ökad och säker cykling. Ett led i arbetet är framtagandet av en nationell cykelstrategi. Riksdagens tillkännagivande om att främja cykeltrafik i städer och pröva möjligheten till regeländringar bereds inom ramen för detta arbete.

Regeringen avser att inom en snar framtid återkomma i frågor rörande främjande av cykling och hur regeringen avser att arbeta vidare med att ta fram en nationell cykelstrategi.

Anf. 126 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Vi verkar vara rörande överens om att cykeln har stor potential i fråga om att avlasta vårt transportsystem och förbättra luftkvalitet och miljö i våra städer men också säkerställa att människor får bättre hälsa genom att kunna motionera på väg till jobbet.

Alliansregeringen tog ett antal viktiga steg för att främja cyklingen i Sverige. Det handlade om att uppvärdera cykeln som en del i det samlade transportsystemet, att tillsätta en cykelutredning, som gav ett antal skarpa förslag på hur man kan underlätta för cyklingen i vårt land, och också om flera insatser i vår nationella transportplan, där det faktiskt finns totalt 40 mil cykelväg och 4,8 miljarder kronor. Det är avsevärt mer än tidigare planperioder.

Men det behövs mer. Cykelns roll i transportsystemet måste uppvärderas. Den 5 mars tog riksdagen beslut om att rikta ett tillkännagivande till regeringen om att vi vill se en nationell cykelstrategi. Därigenom ville riksdagen att cykeln tydligare än i dag ska betraktas som ett eget trafikslag. Strategin ska ge förslag på hur vi kan få en sammanhängande och säker infrastruktur för cyklister. Det behövs också regelförändringar för att öka cyklingen i våra städer, och cykelpendling behöver underlättas.

Från Alliansens och Moderaternas sida vill vi se en proaktiv cykelpolitik. När vi bjöd in statsrådet till utskottet under behandlingen av cykelfrågorna i våras, för att höra hur regeringens arbete med cykelfrågorna går, stod det klart att regeringen då satt med ett tomt papper. Inget arbete hade påbörjats, och det fanns inga konkreta förslag. Detta är ändå en förvånande brist på idéer när man konstaterar att åtminstone ett av regeringspartierna gärna gör en stor sak av att man är cyklisternas bästa vän. Utskottet ville alltså mer, därav tillkännagivandet till regeringen.

Det har nu gått ett antal månader sedan den 5 mars. För oss i Alliansen är det angeläget att få på plats en nationell cykelstrategi väldigt snart. Cykelpolitiken är i huvudsak ett lokalt och regionalt ansvar, men vi behöver också gemensamma standarder och regler från nationellt håll. Och det brådskar, fru talman, för vissa rapporter menar att vi inte är på väg att nå den andel cykling som vi vill uppnå, inte minst i våra städer.

Därför kan jag beklaga att vi inte kan få något konkret besked om när strategin kommer. Tyvärr låter det lite i svaret som att arbetet kanske inte ens är påbörjat. Låt mig då fråga statsrådet: Är arbetet på en nationell cykelstrategi påbörjat? Kan statsrådet ge någon fingervisning om ungefär när vi kan förvänta oss en strategi – blir det under hösten eller under mandatperioden? Kan statsrådet säga något mer om när regeringen ämnar lägga fram en sådan här strategi?

I detta anförande instämde Erik Ottoson (M).

Anf. 127 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Arbetet är påbörjat. Det tillkännagivande som kom skedde egentligen efter att vi redan hade påbörjat ett arbete inom Regeringskansliet med att förbereda för en cykelstrategi. När jag var i utskottet var det också från min sida en inbjudan till utskottets ledamöter från alla partier. Jag tror inte att det finns så stora politiska skillnader när det gäller att det är viktigt med cykling och att ge rätt förutsättningar. Därför vill jag redan tidigt i processen öppna för inspel och goda idéer och också kunna ta med de viktiga frågor som utskottsledamöter från andra partier skulle kunna skicka in.

Tyvärr fick jag ingenting med mig när jag träffade utskottet. När Jessica Rosencrantz nu säger att allianspartierna har väldigt många goda förslag skulle jag uppskatta att få ta del av dem. Det hade varit fantastiskt bra om vi kunde arbeta in dem i en cykelstrategi som också skulle ha brett politiskt stöd i riksdagen, vilket jag tror skulle vara en stor fördel.

Jag tror också att det är viktigt att vi samverkar med andra. Precis som Jessica Rosencrantz säger och vi framhåller i interpellationssvaret och på andra sätt är inte cykel frågan i första hand ett statligt ansvar, utan det är framför allt regioner och kommuner som vet var cykelstråk är lämpliga och har bäst möjlighet att prioritera de lokala trafiklösningarna. Därför behöver vi vara i nära samarbete med SKL och Sveriges kommuner om vilka åtgärder som behövs och eventuellt ha gemensamma riktlinjer eller målsättningar för cyklingen.

Det andra är att det finns en hel del intresseorganisationer som tycker att cykling är väldigt viktigt. Regeringen vill bjuda in dem under arbetet och framtagandet av strategin. Det är ganska lätt att sätta sig på sin egen kammare och skriva ihop ett antal mer eller mindre begåvade förslag, men på samma sätt som vi har arbetat med andra strategier har vi för avsikt att bedriva den här typen av arbete i väldigt stor öppenhet och involvera så många intressenter som möjligt för att slutprodukten ska ha så brett stöd som möjligt och vara så genomförbar som möjligt.

Det finns också ett pågående arbete som Trafikverket leder och som handlar just om cykling. Vi vill vara noga med att inte spela över det utan se till att det arbetet också inlemmas i det arbete som pågår med cykelstrategin.

Avslutningsvis vill jag bara påpeka att i princip alla de förslag som Cykelutredningen lade fram är genomförda. Det finns egentligen bara ett förslag av större vikt som inte är genomfört, och det beror på att remissinstanserna var väldigt splittrade i sin syn. Detta har vi för avsikt att titta på en gång till under framtagandet av strategin. Men jag välkomnar ett aktivt deltagande också av Jessica Rosencrantz i det här arbetet.

Anf. 128 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för den utsträckt handen! Den tar vi gärna, naturligtvis. Jag tycker liksom statsrådet att det är väldigt bra med en dialog och att vi kan hjälpas åt i de här frågorna. Där tror jag kanske inte att de stora konflikterna ligger. Så är det.

När det gäller mötet i utskottet hade vi kanske lite olika förväntningar. Vi i utskottet upplevde nog att vi kallade ministern för att hon skulle redogöra för regeringens arbete och inte att det skulle bli en allmän frågestund eller så. Men jag välkomnar att vi kan samarbeta.

För min del har jag ett antal ingångsvärden. Det handlar om att det måste bli enklare, säkrare och tydligare regler för cyklisterna. Det måste bli enklare på så sätt att vi behöver fler cykelbanor och sammanhållna cykelstråk, även över kommungränser. Vi måste underhålla våra cykelvägar även på vintern, så att människor kan etablera en vana som kan hållas över hela året oavsett årstid.

Det ska bli säkrare genom tydligare separerade cykelbanor. Det är nödvändigt inte minst för att vi ska nå målet om noll dödsfall i trafiken. I de olika trafiksäkerhetsanalyser som görs ser vi att mycket går åt rätt håll, men det går tyvärr åt fel håll just när det gäller cyklingen. Där ser vi snarare en ökande tendens som på det stora hela påverkar utfallet i vårt trafiksäkerhetsarbete. Det är olyckligt.

Det ska bli tydligare så till vida att vi måste få tydliga och logiska regler på plats. På många håll ser vi att trafikreglerna är anpassade efter bilister. Inte minst i våra städer blir det ibland väldigt konstigt: Trafiksignaler är anpassade till hur lång tid det tar för en bil att röra sig en viss sträcka, och sedan har vi frågan om att cyklisterna ska kunna svänga höger vid rödlys, till exempel. En del sådana regler kan jag skicka med statsrådet att man bör se över.

Man ska inte minst titta på många lokala goda exempel. Den förra alliansledningen i Stockholms stad satsade en miljard på att utveckla cykelinfrastrukturen i den här staden. Men också en ökad samverkan är viktig, liksom också mer uppföljning och statistik, för att bara nämna några exempel.

Nåväl, det är en lång väg kvar innan Stockholm eller Sverige blir som Amsterdam eller Köpenhamn när det gäller cykling, men nog måste vi göra en del omprioriteringar i våra städer. Där välkomnar jag som sagt en fortsatt diskussion.

Jag får fortfarande inget konkret datum eller ens en fingervisning om när vi kan vänta oss detta. Jag vill bara skicka med att jag tror att det brådskar. Även om det är viktigt att inkludera många fantastiska organisationer som Nya svensk cykling och andra som är engagerade i de här frågorna tror jag att även de upplever att det faktiskt brådskar om vi både vill nå klimatmål och vill se till att cyklingen i våra städer ökar.

Jag hoppas att regeringen prioriterar detta högt på dagordningen och att vi snart kan se en cykelstrategi.

Anf. 129 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Ja, det hoppas jag också, Jessica Rosencrantz! Jag tycker dock att det är viktigare att det blir en bra, välförankrad och väl avvägd cykelstrategi där man också bibehåller de ansvarsgränser som finns i dag. Det är väldigt lätt för Jessica Rosencrantz och mig att stå här i riksdagen

och säga vad vi skulle vilja åstadkomma. Men vi måste också vara medvetna om att det krävs ett aktivt deltagande från många fler för att dessa önskemål och mål ska bli uppfyllda. Därför tror jag att det är av helt avgörande betydelse att både kommuner och berörda organisationer får möjlighet att aktivt delta, så att vi också får en acceptans och ett engagemang för att gå vidare i frågorna.

Jag tror att vi, när vi tar fram cykelstrategin, också behöver ta in att det ser väldigt olika ut i Sverige. Det finns områden i Sverige där cykling är väldigt utmanande, där man får vansinnigt mycket motion när man cyklar, och det finns andra områden i Sverige som lämpar sig väldigt väl för omfattande cykling, inte bara för atleter utan också för andra. Jag tror också att man ska ta in frågor som rör ny teknik, till exempel hur man ska kunna införliva elcyklar i trafiken på ett bra och säkert sätt.

Men jag vill verkligen instämma i den synpunkt som handlar om detta: Vi ser med stor oro på att de oskyddade trafikanterna är mer utsatta för olyckor och att cyklister sticker ut som en grupp som omfattas av fler och svårare skador i trafiken, vilket naturligtvis rimmar väldigt illa med nollvisionen. Jag tror att det är oerhört väsentligt att fokusera på cyklister och andra oskyddade trafikanter i det fortsatta trafiksäkerhetsarbetet.

Man behöver inte invänta en cykelstrategi. Trafikverket har uppdraget att arbeta med trafiksäkerhetshöjande åtgärder och där pågår ett arbete. Cykling är en del av Trafikverkets uppdrag.

Det är naturligtvis bra att det går fort, men det är ännu bättre om det också blir bra.

Anf. 130 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Jag kan konstatera att det är väldigt roligt att vi över huvud taget står här och diskuterar cykel, för jag vet inte om det hade varit självklart för bara ett antal år sedan. Det visar kanske också att cykeln har fått en uppvärderad roll i transportsystemet. Det tycker jag är väldigt roligt.

Precis som statsrådet säger skiljer sig förutsättningarna väldigt mycket åt mellan olika delar av Sverige. Det finns anledning att se över några av de konkreta regeländringar jag nämnde, inte minst i stadsmiljöer. Men det handlar naturligtvis också om att möjliggöra snabbcykelvägar och annat för att underlätta för en effektiv arbetspendling.

Jag kan samtidigt konstatera att jag har haft ganska många träffar med Svensk Cykling och andra cykelorganisationer. Nog för att det behövs diskussion, men jag vet att de redan nu har väldigt många konkreta förslag eftersom de har jobbat med frågorna länge. Mycket av detta finns alltså redan på plats.

Jag är verkligen för en gedigen och bra analys av detta. Men låt det inte ta för lång tid, som sagt. Vi ser nämligen att cyklingen fortfarande behandlas ganska styvmoderligt på många håll i landet. En del städer och en del kommuner inser verkligen vikten av att främja cyklingen, men på många håll är det fortfarande bilismens regler som styr. Vi måste, tror jag, utveckla transportsystem där alla trafikslag kan leva tillsammans och där

cyklingen är säker. Jag tror att det är det som hindrar många från att cykla i dag: Man upplever inte att man vågar.

Jag får tacka statsrådet för svaret. Det var måhända inte ett konkret besked om när, men jag ser fram emot ett fortsatt bra samarbete för att underlätta för cykling i Sverige.

Anf. 131 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag ser också fram emot att genomföra det här arbetet. Precis som Jessica Rosencrantz pekar på ser det väldigt olika ut i kommunerna. En del tar det här på stort allvar och har mycket stort engagemang, medan det har en mer undanskymd placering i andra kommuner. Det talar för att det är av stor vikt att kommunerna blir involverade.

Vi har ju inga tvångsmedel i dag för att säga hur kommunerna ska prioritera sina kommunala medel. Jag tror egentligen inte att någon av oss vill ha ett eget budgetanslag för cykling, för det skulle innebära att vi skulle försvåra för kommuner och regioner att göra kloka och väl avvägda prioriteringar i sin trafikplanering. Därför är det av stor vikt att de som förväntas göra jobbet i stor utsträckning är involverade och känner ett engagemang i frågan.

Jag har också träffat cykelorganisationer och vet att det finns många goda idéer, men de behöver vägas av mot andra aspekter och andra prioriteringar så att vi får en strategi som är användbar och inte bara blir en pappersprodukt och som kan bidra till mer cykling, säkrare cykling och bättre folkhälsa.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 23 Svar på interpellation 2014/15:733 om vinsterna med en östlig förbindelse i Stockholm

Anf. 132 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jessica Rosencrantz har frågat mig om jag tänker verka för att alliansregeringens utredning av en östlig förbindelse ska fortlöpa i sin nuvarande form samt om jag tänker verka för att regeringen ska lämna förslag om att bygga Östlig förbindelse och därmed slutföra ringleden runt Stockholm.

Den utredning som den förra regeringen tillsatte om utbyggnad av nya stambanor och åtgärder för bostäder och ökad tillgänglighet i storstäderna, den så kallade Sverigeförhandlingen, har enligt sitt direktiv bland annat till uppgift att analysera och pröva möjliga finansieringslösningar för en östlig förbindelse i Stockholm. Utredningen om en östlig förbindelse fortlöper utifrån beslutade direktiv.

Jag ser positivt på att utredningen kommer att förhandla om bland annat åtgärder för förbättrad tillgänglighet och ökat bostadsbyggande i storstadsregionerna.

Regeringen avser att avvakta utredningens arbete innan ytterligare åtgärder vidtas. Besked om infrastrukturinvesteringar kommer att lämnas under den planprocess som vi har framför oss. Första steget är det uppdrag som regeringen den 21 maj i år gav Trafikverket, att ta fram inriktningsunderlag för infrastrukturplaneringen inför planperioden 2018–2029. Regeringens syfte med uppdraget är att hämta in underlag för en proposition med förslag till inriktning för infrastrukturplaneringen och förslag till ekonomiska ramar för planperioden. Jag kan inte föregripa det pågående arbetet med proposition och efterföljande åtgärdsplanering.

Anf. 133 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Trafikleden Östlig förbindelse är ingen ny fråga, utan det har egentligen planerats för den sedan decennier tillbaka. Den är tänkt att sträcka sig från Ropsten i norr till Nacka i söder. Vägsträckan och förbindelsen skulle förbättra både miljö och trafiksäkerhet samt bidra till fler jobb och en ökad tillväxt.

En östlig förbindelse är den sista delen i att fullborda en ringled runt Stockholm. Vi har just haft en debatt om cykelns roll i samhället. Vill vi skapa utrymme för ökad cykling och ökad kollektivtrafik i våra städer samtidigt som vi ser att bilen har en naturlig roll att spela i vårt transportsystem måste vi säkerställa att biltrafiken kan ledas runt våra städer. Det hela hänger nämligen ihop.

I dag ser vi att Stockholms innerstad är hårt drabbad av ett stort trafiktryck och att miljökvalitetsnormer här och var överskrids. Den täta trafiken innebär att bussar ibland har svårt att ta sig fram.

Herr talman! Stockholm är Sveriges tillväxtmotor på många sätt. Om inte huvudstadens ekonomi funkar så funkar inte heller övriga Sverige. Det är viktigt att vi säkerställer att Stockholm inte drabbas av en trafikpropp.

Vi kan konstatera att flera undersökningar har gjorts kring vinsterna med en östlig förbindelse, en ringled runt Stockholm. Undersökningar från handelskammaren visar att vi kan minska trafiken i Stockholms innerstad med 11 procent. Vad det skulle göra för livsmiljö, stadsmiljö och luftkvalitet säger sig självt. Undersökningar visar också att sju av tio stockholmare är positiva till en östlig förbindelse.

Jag noterar att statsrådet glider en aning i frågan. Jag förstår att det finns en del aspekter. Man vill avvakta i planeringsarbetet. Men jag efterlyser ändå en viljeinriktning. Vi kan nämligen konstatera att Stockholm numera i princip är den enda huvudstad i Europa som inte har en fungerande ringled. Och eftersom vi har diskuterat det här sedan 1990-talet kanske det kan vara dags att åtminstone ge en fingervisning om vart man vill någonstans.

Jag kan väl fråga statsrådet om hon utan att utlova någon exakt investeringsplan kan säga något. Ser statsrådet ett behov av en ringled runt Stockholm? Eller är det någonting som man inte ser att huvudstadsregionen behöver? Är det rimligt att Sverige ska fortsätta vara det enda landet i Europa utan en fungerande ringled runt sin huvudstad? Vad är inriktningen? Vad är statsrådets vision?

I detta anförande instämde Erik Ottoson (M).

Anf. 134 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Låt mig börja med att konstatera att det fattades beslut om den senaste nationella planen så sent som förra året på våren, i maj 2014. Såvitt jag vet beslutades den av den dåvarande regeringen med Jessica Rosencrantz Moderaterna som största parti. I den nationella planen finns det inte några pengar avsatta för att genomföra en östlig förbindelse. Det som finns är ett uppdrag till Sverigeförhandlingen att utreda finansieringsmöjligheter för en sådan förbindelse. Där finns det ingen annan uppfattning hos den nuvarande regeringen, utan det uppdraget ligger kvar.

Att peka ut behov på infrastrukturområdet, i synnerhet efter åtta år av borgerligt regeringsinnehav, är inte alls svårt.

Jag har varit runt ganska mycket i Sverige under de senaste månaderna och kommer att fortsätta att resa runt mycket i Sverige. Det är nästan löjligt enkelt att hitta massvis av behov av ny infrastruktur. I stort sett överallt dit jag kommer pekar näringslivet – både enskilda företag och handelskammare – och den lokala och regionala politiken på vikten av fungerande transportinfrastruktur för att kunna öka arbetsmarknadsregioner och därmed öka antalet arbetstillfällen, minska arbetslösheten och få igång tillväxten men också för enskilda företag att kunna få ut sina varor och få in de råvaror de behöver för att framställa saker.

Det är förvisso sant att Stockholm är Sveriges tillväxtmotor, men det finns andra motorer i Sverige som också behöver fungera. Utan vår basindustri och de exportinkomster som den genererar står sig Sverige väldigt slätt. Detta innebär att det inte är svårt att prioritera infrastrukturprojekt, utan det som kommer att bli väldigt svårt är att prioritera bort.

Vi måste börja i den andra ändan. Vi kan inte börja med att peka ut enskilda objekt och sedan försöka lägga hela pusslet. Det vi har gjort nu är att be Trafikverket ta fram ett underlag där de pekar ut hur behoven ser ut, vad vi behöver göra totalt sett som nation för att de pengar som vi lägger på att utveckla transportinfrastrukturen i så hög grad som möjligt också bidrar till ekonomisk utveckling och minskad klimatpåverkan.

Därefter får vi peka ut de allra mest prioriterade objekten så att vi vet att vi gör rätt saker med pengarna, och därför är det alldeles för tidigt att peka ut ett enskilt objekt som prioriterat.

Anf. 135 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Det är sant att en östlig förbindelse inte ingick i den nuvarande nationella transportplanen. Däremot i den så kallade Sverigeförhandlingen, eller Sverigebygget, som alliansregeringen tillsatte är just första steget en utredning av hur vi går vidare med en östlig förbindelse. Där har Trafikverket redan lämnat en delrapport, så nog kan

jag konstatera att alliansregeringen åtminstone tryckte på startknappen för projektet.

Man kan ställa sig frågan varför jag tar upp ett enskilt vägprojekt. Varför litar jag inte på att regeringen någonstans ska landa i en rimlig ordning även kring en ringled runt Stockholm?

Herr talman! Det är inte så konstigt givet de debatter vi har haft här i kammaren under det senaste året. Det är inte så konstigt om man beaktar att Anna Johansson och hennes parti ju samarbetar i regeringen med ett annat parti som har ett fundamentalt vägmotstånd i allt man gör. Det har naturligtvis kommit till uttryck i stoppet av Förbifart Stockholm. Det kan man skratta åt så här i efterhand, men där och då var det inte speciellt roligt att ser hur vallöften från Socialdemokraterna bröts och hur stoppet kostade skattebetalarna 170 miljoner kronor.

Statsrådet nämnde att det finns andra viktiga områden i Sverige, och det håller jag verkligen med om. Men det är också så att om man frågar många företagare runt om i hela Sverige, vilket jag har gjort från tid till annan, vilka som är de viktigaste infrastrukturprojekten som de ser behövs är det många som nämner just Förbifart Stockholm, en östlig förbindelse och en ringled runt huvudstaden eftersom det påverkar så många i vårt land som ska ta sig förbi Stockholm.

Jag kan också konstatera att i den senaste budgetmotionen från Miljöpartiet i det här huset, innan man formellt sett blev regeringsunderlag, ville man flytta 10 miljarder från vägar. Om dessa 10 miljarder i väginvesteringar flyttas till järnväg skulle det i praktiken innebära att man inte kan påbörja särskilt många nya vägprojekt över huvud taget. Och det här var bara exklusive de medel som skulle gå till Förbifarten.

Jag har alltså en viss oro, herr talman, för att man inte kan peka ut en ringled runt Stockholm som en viktig infrastrukturinvestering. Om Socialdemokraterna till och med kunde bryta vallöften om Förbifarten, vad kan då inte hända i frågan om en östlig förbindelse?

Sist men inte minst och bara för att belysa varför den här oron finns kan jag konstatera att Åsa Romson, som ju är språkrör för Miljöpartiet och vice statsminister, har motionerat i den här kammaren om att avbryta all planering av en östlig förbindelse – i princip en form av tankeförbud.

Därför vill jag ställa en fråga till statsrådet. Kommer det väldigt tydliga motståndet från ett av de två regeringspartierna mot vägar i allmänhet och ringleden och en östlig förbindelse i synnerhet att spela någon roll i regeringens beslut om en östlig förbindelse?

I detta anförande instämde Erik Ottoson (M).

Anf. 136 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag tror nog vid det här laget att det är ganska väl utrett och att även Jessica Rosencrantz har ganska bra koll på att det som diskussionen kring Förbifarten handlade om inte alls var huruvida vägen skulle byggas, utan det var att ge de inblandade parterna i det projektet en

möjlighet att omförhandla finansieringen. Det utrymmet gav regeringen. Det visade sig dock att det inte fanns någon vilja från en av parterna att komma fram till en ny uppgörelse, och därför ligger den gamla fast och bygget återupptogs.

Det finns naturligtvis olika uppfattningar både inom partier och mellan partier om var tyngdpunkten ska ligga och vad man ska prioritera. Det är heller inte så att Miljöpartiet i dag utgör en del av ett regeringsunderlag. Miljöpartiet utgör en del av regeringen, och regeringen har bland annat till uppgift att styra myndigheter och ge utredningsuppdrag. Det utredningsuppdrag som föreligger innehåller fortfarande ett uppdrag att utreda finansiering av en östlig förbindelse. Det är det som den tidigare regeringen har gjort och inte mer. Om man nu tyckte att det här var så viktigt och hade pengar till det hade man faktiskt kunnat välja att prioritera det i nationell plan när man ändå fattade det beslutet i maj 2014. Det gjorde man inte.

Jag tror att det kommer att bli en väldigt intressant och väldigt utmanande och svår process att så småningom identifiera vilka av alla de angelägna och viktiga objekt runt om i landet, med sinsemellan helt olika funktion men i den lokala eller regionala kontexten oerhört viktiga infrastrukturprojekt, som vi ska prioritera så småningom.

Jag tycker att det är viktigt att vi ser till helheten i första hand, att vi identifierar de objekt som man kan se bidrar till att vi får effektiva transportsystem, att vi utnyttjar skattepengarna maximalt effektivt och att vi ser till att transportsektorn minskar sin andel av miljö- och klimatpåverkan.

För att kunna göra den bedömningen tror jag att vi först får ha ett underlag som visar hur helheten ser ut. Sedan kan vi diskutera enskilda objekt.

Anf. 137 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Nu handlar ju den här debatten inte om Förbifarten, men eftersom vi är inne på den kan jag ändå konstatera att det var väldigt tydligt från Stockholms läns landsting redan från början i den här processen att man inte var intresserade av att omförhandla något avtal, utan man såg tvärtom att Stockholm behövde Förbifarten. Därmed kan man alltså konstatera att de 170 miljoner kronorna på skattebetalarnas nota var helt i onödan.

Jag ska dock inte grotta ned mig i detta, herr talman. Jag är väldigt glad för att Förbifarten nu byggs, och därmed kan jag också konstatera att det logiska steget närmast förstås är att fullborda ringleden runt Stockholm så att vi inte har byggt Förbifarten i onödan, om man säger så, utan faktiskt kan tillgodogöra oss hela den potential som finns i att kunna leda trafiken runt Stockholm i alla delar så att vi slipper köer, dålig luftkvalitet, miljökvalitetsnormer som överskrids med mera.

Jag är glad att tanke- och utredningsförbudet som Åsa Romson motiverade om inte längre finns utan att alliansregeringens utredning kring en östlig förbindelse fortgår. Jag hoppas naturligtvis att den tas vidare också

av en regering som delvis består av ett parti som tycks vara notoriska motståndare till vägar i allmänhet.

Jag hoppas att vi kan se en ringled kring Stockholm, för jag tror och hoppas att också statsrådet delar bilden att trafiksituationen på många sätt är ohållbar i vår huvudstadsregion i dag och att vi har allt att tjäna på att faktiskt möjliggöra både för en ökad cykling och en ökad kollektivtrafik i Stockholms innerstad genom att flytta ut biltrafiken så att den inte längre får puttra ut avgaser i långa köer. Bilarna kan då på ett effektivt sätt komma fram i tid, och vi kan möjliggöra en bättre stadsmiljö.

Jag hoppas därför att utredningen blir mer än en pappersprodukt och att den leder till konkreta investeringar.

Anf. 138 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Att främja en god stadsmiljö och god framkomlighet är oerhört viktigt. Den här regeringen prioriterar jobben och miljön som två av våra riktigt stora huvuduppgifter. I den kontexten har naturligtvis transportinfrastruktur och trafik väldigt viktiga roller att spela.

Vi har skjutit till 250 miljoner kronor per år till stadsmiljöavtal som syftar till ökat bostadsbyggande, inte bara små friggebodar, förlåt Attefallshus, utan faktiskt riktiga hyreslägenheter som studenter och andra kan flytta in i – kopplat till hållbara transportsystem i våra städer.

I den förbifart som Jessica Rosencrantz berömmar fanns det inte egentligen någon anpassning för framkomlighet för kollektivtrafik. Det är klart att man kan tänka sig att förbättra för biltrafiken steg för steg, men det finns mycket som pekar på att för varje gång man bygger ut vägsystemet ökar också biltrafiken. Vi behöver ställa om trafiken framför allt i våra större städer, där det finns andra alternativ, till att bli mindre klimat- och miljöpåverkande så att människor, miljö och utrymme sparas.

Det är möjligt att man ändå kommer att komma fram till att till exempel Östlig förbindelse eller andra vägprojekt behövs. Men vi måste tänka helt annorlunda i smartare, hälsosammare och friskare transportsystem i framtiden – inte minst i våra städer.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 24 Svar på interpellation 2014/15:741 om lagar och regler kring drönare

Anf. 139 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Penilla Gunther har frågat mig vad i lagar och regler om drönare kan förnyas redan nu innan EU:s lagstiftning förändras, och hur snabbt detta kan göras så inte säkerheten minskar för flyg och människor.

Precis som Penilla Gunther beskriver har användningen av drönare ökat explosionsartat de senaste åren. I Sverige har vi sedan 2009 föreskrifter som reglerar bland annat konstruktion och verksamhet med obemannade luftfartyg under 150 kilo. Över 150 kilo regleras de på EU-

nivå. Dessutom är luftfartslagen tillämplig på alla slags luftfartyg, även på så kallade drönare. Regler finns alltså redan. I många fall handlar det om att kännedomen om gällande regler inte är tillräcklig.

Men jag kan också konstatera att den tekniska utvecklingen, tillsammans med den ökade användningen och de incidenter Penilla Gunther ger exempel på, gör att det finns anledning att se över regelverken. Att vi dessutom har olika nationella regler inom EU är inte önskvärt vare sig ur brukar- eller tillverkarperspektiv. Jag ser därför positivt på förslag från EU-kommissionen om EU-gemensamma regler för drönare både över och under 150 kilo, som väntas i slutet av året.

Både regeringen och berörda svenska myndigheter deltar aktivt i de diskussioner som pågår om reglering av drönare på EU-nivå och internationell nivå. Sedan jag senast svarade på en interpellation om drönare i juni, där jag berättade om ett antal av de pågående aktiviteterna, har det exempelvis blivit klart att Sverige nästa vår ska stå värd för ett internationellt symposium om drönare och fjärrstyrd flygtrafikledning. Transportstyrelsen har beslutat om en strategi för sitt arbete med regelverket för drönare. Den europeiska byrån för luftfartssäkerhet – Easa – har öppnat ett samråd om kommande EU-reglering. Samrådet kommer att ligga till grund för EU-kommissionens förslag senare i höst.

Penilla Gunther undrade dock vad i reglerna som kan ändras redan innan vi har ett nytt EU-regelverk på plats. Jag är inte övertygad om att det är önskvärt att göra några större nationella förändringar innan vi har sett förslagen som EU-kommissionen lägger fram i en närtid. I Transportstyrelsens strategi för sitt drönararbete ingår bland annat att se över det svenska regelverket. Jag vill därför inte föregå den analysen. Regeringen och berörda myndigheter följer dock utvecklingen noga för att eventuellt kunna agera.

Generellt är det viktigt att vi har regelverk som stöder den tekniska utvecklingen och de nya användningsområden och affärsmöjligheter som tekniken innebär. Just i fråga om drönare är det viktigt att särskilt beakta frågor om integritet, säkerhet och användningen av luftrummet.

Anf. 140 PENILLA GUNTHER (KD):

Herr talman! Tack för svaret, statsrådet!

Jag är näringspolitiker, och jag sitter inte i trafikutskottet. Anledningen till att jag ställde frågan var ganska många tv-inslag om de oklara och otydliga reglerna för både köpare och säljare av drönare. Det är dessutom olika regler för hobbyverksamhet och ren näringsverksamhet. Det är min utgångspunkt för mina frågor.

Jag konstaterar att statsrådet inte riktigt har bemött min fråga om vad till exempel återförsäljarna har för skyldigheter. Det är lite grann vad jag vill komma åt. Även om det finns EU-regler på gång måste självklart de som säljer i dag veta vad som gäller, om de ska informera köparna på ett särskilt sätt. Det försvåras helt enkelt av att det är så många myndigheter involverade i fråga om tillstånden för drönare.

Det finns ett antal rättsfall där olika länsstyrelser över landet har gett olika besked. Länsstyrelserna är ju statens förlängda arm. Därför borde de samråda sinsemellan i hur de ska hantera frågorna. De ser på drönarna på olika sätt, till exempel huruvida kameror ska räknas som fasta eller om de ska räknas på annat sätt. Det här är ett problem som berör fler och fler redan i dag. Återförsäljare har i dag ingen skyldighet alls att informera köparna om vilka lagar och regler som gäller, men många gör det ändå därför att de får frågor.

Jag kan tycka att när det ändå har funnits rättsfall – Datainspektionen har varit involverad – är det önskvärt med något slags tanke om hur vi ska hantera frågan över landet. Sverige är ett litet land, men gång på gång får vi upptäcka att saker inte hanteras lika över länen. Det är inte bara landstingen som är krångliga att ha att göra med utan uppenbarligen även länsstyrelserna.

Jag är också nyfiken på det faktum att vid ett möte i Riga har man enats om att jobba med ett antal punkter från 2015 och framåt inom EU för att snabbt komma fram med olika lösningar. Det är kanske vad statsrådet menar i fråga om Easa, men jag är ändå nyfiken på hur snabbt arbetet kommer att gå. Ska den planerade konferensen i Sverige vara något slags avstamp för en diskussion om nya regler? Hur ser tidsplanen ut?

Anf. 141 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Det finns egentligen ingen anledning att sprida en bild av att det inte finns några regler om hur drönare får användas i Sverige. Den bilden är helt enkelt inte sann. Jag tror att det är viktigt att vi hjälps åt i den allmänna debatten att ge en saklig och korrekt information.

Det finns regelverk för när tillstånd behöver sökas för att få använda drönare och när det är fritt fram, viktgränser och så vidare. Däremot kan, precis som jag sa i mitt interpellationssvar, kunskapen om regelverken variera en del.

Det vanligaste exemplet på oro för hur drönare kan missbrukas eller utgöra problem handlar ofta om drönartrafik i närheten av eller rent av i luftrummet runt flygplatser. Där är det glasklart att man inte får köra drönare. Det är fråga om ett avgränsat luftrum där man inte får framföra någon som helst farkost, oavsett om det är med eller utan förare, utan att ha fått tillstånd från myndigheterna. Det är tydligt och klart.

Sedan finns andra regler om att inte framföra en drönare utom synhåll eftersom det i dag inte finns en tillräckligt välutvecklad teknik för det. Visst finns det regler.

Det är viktigt att vi har gemensamma EU-regler så att tillverkare kan anpassa sina tekniska standarder till ett gemensamt regelverk och så att användare av tekniken kan veta att regler som gäller i ett land också är tillämpliga och gäller i det andra landet.

När det gäller förslaget om att försäljare av drönare ska ha någon sorts informationskyldighet finns det ett problem, nämligen att vi faktiskt inte vet om alla som köper drönare gör detta i Sverige. Det innebär att om man köper sin drönare av en försäljare i ett annat land eller om ett företag eller

en privatperson kommer hit från ett annat land och använder sin drönare här är det inte säkert att man har tillgång till information om det svenska regelverket.

På samma sätt som en bilförsäljare inte är skyldig att upplysa bilköparen om trafikregler i Sverige är det kanske inte rimligt att kräva att försäljare av drönare ska informera om regelverket. Däremot ska man naturligtvis kunna svara på frågor.

Det är angeläget att vi inte bara följer utan också aktivt deltar i det arbete som pågår både på EU-nivå och på internationell nivå, så att vi får gemensamma regler och både kan bejaka den nya tekniken och dra nytta av de enorma möjligheter som följer med den samtidigt som vi säkerställer att det sker på ett säkert sätt som varken hotar integriteten eller flygsäkerheten.

Anf. 142 PENILLA GUNTHER (KD):

Herr talman! Liknelsen med ett bilköp är kanske något långsökt eftersom vi förutsätter att de flesta som köper en bil, i alla fall förhoppningsvis, har körkort eller något slags bakgrund i trafiken och har kunskap därifrån. Även om man köper en bil åt någon annan kan jag tänka mig att man i alla fall får något slags instruktion om hur den fungerar. Dessutom är framförande av fordon ganska reglerat över huvud taget.

Det handlar mycket om att det är en hobbyverksamhet för vissa men en näringsverksamhet för andra. Det handlar också om att den här typen av kameror och så vidare också kan användas för andra syften än att man bara tycker att det är kul att ta flygfoton eller att man gör det av någon näringsanledning. Risken för att man kommer in i ett lufttrum är inte acceptabel.

Om man tittar på andra länder ser man att detta är en tjänst som kommer att utvecklas otroligt mycket mer inom den närmaste tiden. Vi vet att till exempel det stora företaget på nätet, Amazon, har velat ha leveranser med drönare. Vi har sett exempel på att även Google och andra företag också vill använda dem på olika sätt. Australien har väl den mest generösa lagstiftningen här, tror jag.

Där ligger min poäng, som statsrådet inte riktigt plockade upp i det förra inlägget. Vi har ett litet land med olika tolkningar av de regler som uppenbarligen finns. Vi har olika tolkningar hos landets olika länsstyrelser.

Frågan är om det är helt riktigt att ha det på det sättet. Jag kan inte tycka det. Jag tycker fortfarande att vi är ett alltför litet land för att det ska finnas sådana skillnader. Vi borde kunna jämma ut dem, inte minst för de företag som både köper och säljer och också för kunderna.

Jag köper heller inte argumentet att man om man köper en bil eller en drönare utomlands kanske ändå inte får någon information om vad som gäller i Sverige. Nej, självklart är det så. Jag kan köpa vilken manick som helst i ett annat land och inte få någon information om hur den fungerar, speciellt inte om hur den ska anslutas i Sverige eller något annat.

Men vi är i Sverige just nu. Frågan är om punkterna för nya riktlinjer i EU är tillräckliga och om det går att göra något över huvud taget redan nu eller om vi bara ska avvakta till nästa år.

Anf. 143 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Det är inte så att vi bara avvaktar. Även på det här området pågår ett intensivt arbete där svenska myndigheter i allra högsta grad är involverade och där vi har varit och setts som ett föregångsland. Vi var ganska tidigt ute med att ha ett regelverk för drönare.

Det är viktigt att påpeka att den som köper en teknisk utrustning av något slag också rimligen har en skyldighet att försäkra sig om att man vet hur den får användas. Det gäller drönare precis som all annan teknisk utrustning.

Jag tycker självklart att gällande regelverk ska vara detsamma oavsett i vilken landsända man råkar befinna sig. När det gäller just denna lagstiftning och dessa regelverk har problemet varit att det inte har avgjorts hur lagstiftningen ska tolkas. Det handlar framför allt om kameran ska anses vara fast monterad eller handhållen i förhållande till de lagar som finns på området.

Däremot finns det lagar mot till exempel det vi kallar kränkande fotografering. Även om man har teknisk möjlighet får man inte lov att fotografera människor i badrum, omklädningsrum och så vidare, det vill säga i utsatta situationer. Det finns också lagar om hur man får fotografera landskap och sprida detta.

Det finns alltså lagstiftning som i allra högsta grad är tillämplig också för drönare. Det är en poäng med att den lagstiftning vi har, som till exempel ska skydda människors integritet och säkerställa lufttrumssäkerhet, utvidgas till att omfatta drönare, så att lagstiftningen och regelverken inte i alltför hög utsträckning blir teknikberoende och vi får en särskild lagstiftning eller ett särskilt regelverk för fotografering från drönare.

Det är hur fotografierna används och sprids och hur kränkande de kan upplevas som bör vara vägledande för regelverken. Det pågår nu en domstolsprocess om frågan om kameraövervakning och hur den ska tolkas i förhållande till drönare.

Vi har som sagt ett regelverk. Man behöver antagligen bli ännu bättre på att informera om det. Det finns mycket information att tillgå, inte minst på myndigheternas hemsidor. Det vore oerhört olyckligt om vi precis innan – egentligen under samma halvår – EU är på väg att komma med förslag på regelförändringar skulle byta eller förändra regelverket för att sedan, efter ganska kort tid, åter ändra det.

Om det är något vi inte behöver på detta område så är det många olika besked, precis som interpellanten själv framhöll i sin interpellation. Därför tror jag att det är klokt att ha lite is i magen, delta aktivt i det arbete som pågår med regelframtagande på EU-nivå och på internationell nivå och sedan anpassa och eventuellt också göra tillägg i svensk lagstiftning utifrån det grundläggande regelverk som EU kommer fram till.

Anf. 144 PENILLA GUNTHER (KD):

Herr talman! En sista sak som jag gärna vill skicka med i det fortsatta arbetet med riktlinjerna och så vidare är att Sverige, som vi vet, ofta är duktigt på att implementera saker som beslutas i EU. Andra länder är kanske inte fullt lika duktiga alla gånger.

Det är klart att jag litat på att det kommer att bli tydligare och mer relevant för både köpare och säljare när det som beslutas på EU-nivå kommer på plats. Men en viktig punkt i de riktlinjer som kom fram som förslag från Rigamötet är att den som flyger en drönare är ansvarig för dess användning. Det måste vara möjligt att ta reda på vem som framför drönaren och att utkräva ett ansvar.

Vi är alla medvetna om att olyckor kommer att ske, även om det inte var avsett så. Frågor om försäkringar, det som man kallar för incidentrapportering, och hur man hanterar dem ser lite olika ut i våra länder. Men frågan är hur vi hanterar dem i dag. Det vet inte jag, men det vet säkert statsrådet. Jag tycker att just den punkten är en viktig sak som bör poängteras redan nu för köpare och säljare.

Anf. 145 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Herr talman! Vi kan väl bara konstatera att den nya tekniken innebär enorma möjligheter både vad gäller de tjänster man kan utveckla med den och vad gäller svenska tillverkare, som faktiskt ligger långt fram i den nya teknikutvecklingen.

Självklart innebär det samtidigt utmaningar när det gäller hur man reglerar den nya tekniken på ett sätt som gör att vi kan dra nytta av möjligheterna samtidigt som vi motverkar riskerna. I det arbetet är regelgivning och lagstiftning naturligtvis ett viktigt instrument. Att vi gör detta gemensamt på EU-nivå, så att vi vet hur vi ska förhålla oss och så att vi i Sverige tillämpar de regelverk vi gemensamt har kommit fram till, tror jag är väldigt viktigt.

En fråga som interpellanten tar upp, nämligen att kunna identifiera föraren, kommer naturligtvis att vara en knäckfråga. I det här sammanhanget tror jag att man behöver skilja på vad som är å ena sidan behov nya regler och å andra sidan behov av att säkerställa regelefterlevnad. Det finns nämligen redan ganska mycket regler i Sverige i dag, och de olyckor och tillbud som har rapporterats har nästan alltid handlat om att människor inte har följt de reglerna.

Det är alltså lite grann två olika saker, så det kanske inte är i första hand nya regler som behövs utan i stället information om hur regelverket ser ut samt kontroll av regelefterlevnaden. Där är det naturligtvis oerhört viktigt att kunna identifiera vem som har ansvaret för framförandet av drönaren.

Sammantaget tror jag ändå att vi kan se att det ganska snart kommer förslag från EU. Jag ser väldigt mycket fram emot att vi ska kunna ta ytterligare steg för att förbättra regelverket, så att vi kan dra full nytta av utvecklingen.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 25 Svar på interpellation 2014/15:691 om djurskydd i TTIP

Anf. 146 Närings- och innovationsminister MIKAEL
DAMBERG (S):

Herr talman! Jens Holm har frågat landsbygdsminister Sven-Erik Bucht vad regeringen ska göra för att se till att svensk djurvälstånd inte kommer att sänka nuvarande nivåer samt att svenska bönder som följer svensk lagstiftning inte utkonkurreras efter TTIP. Interpellationen har överlämnats till mig, då jag har det övergripande ansvaret för vår handelspolitik.

Jens Holm konstaterar att mycket av vinsterna i detta avtal står att finna i att ta bort så kallade icke-tariffära handelshinder. Tekniska och icke-tariffära handelshinder är hinder som uppstår när det finns skillnader mellan tekniska föreskrifter, standarder och förfaranden samt vid bedömning av överensstämmelse mellan dessa. Avsikten med skillnader mellan ländernas föreskrifter behöver inte alltid motiveras av skilda politiska målsättningar eller skyddsnivåer, men den praktiska effekten utgör ett betydande hinder i den transatlantiska handeln.

Regeringen är tydlig med målsättningen att nå ett så ambitiöst resultat som möjligt, samtidigt som möjligheten att upprätthålla och förstärka skyddet för bland annat miljön och arbetstagare samt människors och djurs hälsa kvarstår. Förhandlingsparterna har också varit tydliga med att de egna etablerade skyddsnivåerna inte är förhandlingsbara. Detta framgår tydligt i medlemsländernas offentliggjorda förhandlingsmandat till EU-kommissionen. Den nuvarande amerikanska administrationen har också åtagit sig att inte skriva under ett avtal som medför sänkta skyddsnivåer. På samma sätt som i dag ska konsumenter och medborgare på båda sidor Atlanten känna sig trygga när de köper varor och tjänster.

Vad gäller den svenska djurvälstånd vill jag med all tydlighet klargöra att någon urholkning av det tydliga och kraftfulla regelverk vi har i Sverige inte kommer att ske. Utmålad scenarier om att amerikanskt kött som är producerat med exempelvis tillväxtbfrämjare eller hormoner skulle komma in i EU är felaktig information och riskerar att vilseleda allmänheten och konsumenter.

Vikten av ett gott djurskydd sträcker sig utanför vårt lands gränser. Därför krävs gränsöverskridande lösningar. Inte minst är detta viktigt eftersom ett gott djurskydd, tillsammans med förebyggande djurhälsoarbete, är nyckelfaktorer i arbetet med att minska antibiotikaanvändningen till livsmedelsproducerande djur och därigenom motverka utvecklingen av antibiotikaresistens. Jag och regeringen anser därför att djurskydd och minskad användning av antibiotika i djurproduktionen är några av de viktigaste förhandlingsfrågorna på jordbruks- och livsmedelsområdet.

Anf. 147 JENS HOLM (V):

Herr talman! Jag vill tacka handelsministern för svaret på min interpellation om handels- och investeringsavtalet TTIP och hur det kan

påverka våra möjligheter att föra en progressiv politik på hemmaplan. I det här fallet gäller det en bra djurskyddspolitik.

Frihandelsförhandlingar, och i synnerhet dessa förhandlingar mellan EU och USA, handlar ofta om att undanröja så kallade handelshinder. Man ska alltså göra det lättare att låta flödet av varor och tjänster strömma över gränserna. Traditionellt sett har det handlat om att länder har haft höga tullar och tariffer mot varandra, det vill säga att man betalar mycket pengar för att exportera saker.

Jag kan hålla med om att det är bra att ta bort höga tullar och tariffer, men nu är det så att tullarna mellan USA och EU redan är väldigt låga. Vi är nästan ett frihandelsområde. I stället har vi dock rätt olika lagar på flera områden. Det gäller miljöområdet, det arbetsrättsliga området, skyddet angående det vi köper i butiker – alltså konsumenträtt – och inte minst djurskyddsområdet.

I USA tillåter man tillväxthormoner som gör att köttet växer fortare, och det gör man inte i Sverige och inte i EU. I USA utfodrar man rutinmässigt djuren med antibiotika, och det har vi sedan länge ett förbud mot i Sverige. I USA doppar man kycklingar i klor för att få bort bakterier och smuts. I USA finns det egentligen bara en enda nationell lag som rör skydd av djuren, och den handlar om hur djuren ska slaktas. Inom EU, och i synnerhet i Sverige, har vi en mycket mer utvecklad djurskyddspolitik.

Vi ska komma ihåg att de stora köttproducenterna och livsmedelsproducenterna i USA verkligen lobbyar för TTIP. De vill ha det här, och man kan fråga sig varför. Ja, självklart vill de exportera mat till Europa i en utsträckning de inte kan i dag. Men vad händer då när frihandel krockar med progressiv lagstiftning? Handelsministern säger i sitt svar till mig att han kan garantera att vi inte ska tvingas sänka våra skyddsnivåer. Jag skulle vilja höra från Mikael Damberg var i förhandlingstexten till detta framtida avtal det står tydligt inskrivet att vi har tydliga undantag på djurskyddsområdet.

Kan det inte vara så, Mikael Damberg, att det kan vara oklart vad som ska gälla om USA ska få exportera produkter som är producerade på ett sätt som är olagligt i till exempel Sverige? Amerikanska intressen vill exportera de produkterna, och då uppstår en krock. Vem ska avgöra vad som ska väga tyngst, den fria handeln eller vår progressivare lagstiftning?

Ja, då finns det ett investerarskydd i förslaget till detta avtal. Investerarskydd vet vi sedan tidigare vad det handlar om, nämligen att storföretag ska kunna stämma stater om deras vinster äventyras. Vi har sett detta på mängder av områden – Philip Morris stämde till exempel Australien för att landet lagstiftade mot tobak, och vårt Vattenfall har stämt Tyskland för att landet ska avveckla kärnkraften. Anser Mikael Damberg att detta är okej? Kan Mikael Damberg verkligen garantera att Sverige aldrig kommer att stämmas av amerikanska livsmedelsproducenter för att vi har en tuffare lagstiftning?

Anf. 148 Närings- och innovationsminister MIKAEL
DAMBERG (S):

Herr talman! Jag vill börja med inledningen om tullar, tariffer och icke-tariffära handelshinder.

Det är korrekt att tullarna är ganska låga på många områden mellan EU och USA, men det förekommer också förhandlingar om tullar inom TTIP. Även om några områden har låga tullar finns det nämligen varugrupper med höga tullar, såsom textil, konfektion, skor, keramiska produkter, varor av glas, motorfordon för transporter av gods – bara för att nämna några områden där tullarna faktiskt har betydelse för handeln.

På en del av dessa områden har vi också väldigt starka svenska intressen för att få ned tullarna. Inte minst fordonsindustrin är ju otroligt intresserad av att få ned tullarna på de produkter vi säljer över Atlanten.

Det är klart att tullarna spelar roll, men jag delar bedömningen att det inte är det som är den stora poängen med det här handels- och investeringsavtalet.

Sverige och EU har en av världens strängaste djurskyddsregler, och då är Sverige i framkant medan europeiska länder ibland har en tradition som vi inte delar på alla områden. Men generellt sett har Europa en stark djurskyddslagstiftning jämfört med resten av världen. Det ska vi vara stolta över och fortsätta att värna om.

Såväl förhandlingsmandatet som kommissionens förslag till förhandlingstext, som ligger ute på hemsidan i dag, slår fast att TTIP inte kan underminera möjligheten att upprätthålla nuvarande skyddsnivåer för miljö, människors och djurs hälsa eller hindra parterna från att skärpa skyddsnivåerna. Kommissionen har däremot föreslagit ett samarbete med USA inom området djurvälstånd för att förbättra standarder avseende avel, innehav, hantering, transport och slakt av livsmedelsproducerande djur. Det är för tidigt att säga om USA kommer att säga nej till det, men Europa har valt att offensivt gå in och säga att vi skulle vilja höja de nivåerna i TTIP-avtalet snarare än att sänka dem.

Det finns en liten underton i diskussionen från Jens Holm som innebär att det kanske ändå skulle kunna komma tillväxtbefrämjare eller hormoner in i EU och på svensk marknad. Men det är ju inte beslut som över huvud taget förhandlas inom TTIP, och båda sidor har sagt att det är nationell lagstiftning som avgör detta. Varför fortsätter Jens Holm att sprida bilden att hormondoppade kycklingar ska komma till Sverige? Det är inte tillåtet i dag, och det kommer inte heller att vara tillåtet i framtiden.

Det är klart att det är lätt att mitt i en förhandlingsrunda, när TTIP-avtalet inte finns färdigförhandlat och vi inte har sett den färdigförhandlade texten, måla upp hur många skräckscenarier som helst. Men båda parter har sagt att vi inte tänker sänka våra skyddsnivåer. Från den amerikanska sidan är man lika orolig för europeiska standarder på livsmedelsområdet som vi är för amerikanska standarder på livsmedelsområdet. Var finns den politiska logiken i att det här avtalet kraftigt skulle sänka skyddsnivåerna på livsmedelsprodukter när flera av de exempel som lyfts fram inte ens är uppe till förhandlingar i TTIP-

avtalet? Det kanske mer speglar Jens Holms allmänna inställning till TTIP, för Vänsterpartiet har redan bestämt sig för att avtalet är dåligt, fast det inte är framförhandlat än.

Jag har en annan uppfattning. Jag tror att det är viktigt att göra det mesta för att avtalet ska bli bra. Jag tror att det påverkar svensk handel och investeringar mycket. USA är faktiskt den marknad i världen som har mest betydelse för svenska jobb av alla marknader, om man jämför länder runt om i världen.

Det är klart att det är viktigt för svenska intressen att vi får ett avtal, att det blir omfattande och långtgående men också att vi står upp för till exempel svenska djurskyddsregler på ett klokt sätt. Vad jag ser i de förslagstexter som kommissionen har lagt fram är att de verkligen speglar de ambitionerna.

Anf. 149 JENS HOLM (V):

Herr talman! Varje dag lägger en svensk bonde ned sin verksamhet i Sverige. Varje dag under den här långa sommaren, under hela året, är det en svensk bonde som slutar att bedriva sin verksamhet, därför att han eller hon inte längre har lönsamhet i verksamheten. Varför är det så, Mikael Damberg?

Varför är det så att hälften av all mat som nu köps i Sverige är importerad mat, när vi för 20 år sedan producerade ungefär 75–80 procent av maten härhemma i Sverige? Jo, det är så att svensk livsmedelsproduktion är en del av den europeiska inre marknaden. Här finns det inga som helst hinder. Svenska livsmedelsproducenter är traditionellt sett inte lika storskaliga som man är nere på kontinenten. Vi har lite högre standard vad gäller både miljö- och djurskyddslagstiftning. Det är svårare för dem att konkurrera med de stora volymerna nere på kontinenten.

Jag tycker att man kan jämföra Sverige gentemot EU:s inre marknad med Sverige och EU jämfört med USA här, för öppnar vi upp för en helt fri marknad av livsmedelsprodukter kommer det att bli ökade volymer. Det kommer att bli ännu svårare att konkurrera med en ambitiös djurskyddslagstiftning, miljölagstiftning och så vidare.

Mikael Damberg, det är inte bara jag som säger det här. Det jag håller i min hand är en rapport från EU-parlamentets policyenhet som kom i fjol. De har bara analyserat hur ett framtida TTIP-avtal kan påverka europeiskt jordbruk – en otroligt intressant läsning, tycker jag. De skriver på s. 12 att ett sådant framtida jordbruk kommer att minska värdet av EU:s samlade jordbruksproduktion med ungefär 0,5 procent. Det kommer inte att öka vår jordbruksproduktion, utan det kommer att minska jordbruksproduktionen. De pekar ut de baltiska länderna som särskilt sårbara därför att de är mer småskaliga. Jag kan tänka mig att nordiska länder som Sverige också är ganska illa utsatta. I samma stycke varnar de för att det kan bli en harmonisering nedåt, alltså att man måste anpassa lagarna till varandra och att man trycker ned lagarna, eftersom det blir den fria konkurrensen som blir det viktiga.

När det gäller lagstiftningen säger Mikael Damberg att de här frågorna inte ens förhandlas i TTIP-förhandlingarna.

Jag träffade Michael Punke, USA:s vice handelsminister. Jag tror att han var inbjuden av dig, Mikael Damberg, i våras. Jag frågade honom: Finns det några som helst undantag? Då tog jag särskilt upp hormonbehandlat kött och genmodifierade grödor. Finns det några särskilda undantag i förhandlingarna? Är de här två frågorna undantagna i förhandlingarna? Han svarade: Nej, det finns inga som helst undantag. Vi förhandlar om allt.

Jag noterar, Mikael Damberg, att när du säger att det finns garantier för att vi inte ska tvingas sänka vår standard pratar du om förhandlingsmandatet, alltså det mandat som EU:s ministrar har skickat till EU-kommissionen. Kan du inte i stället citera ur den text som man har förhandlat fram så här långt, den konsoliderade texten, alltså texten från början till slut, och berätta på vilka områden det finns undantag? Jag tror faktiskt inte att du kan det eftersom den är hemligstämplad. Och det är ett annat stort problem med de här förhandlingarna.

Anf. 150 Närings- och innovationsminister MIKAEL
DAMBERG (S):

Herr talman! Jag delar verkligen bilden av livsmedelsindustrin i en väldigt svår situation, inte minst svenskt jordbruk i dag. Det är egentligen beroende på en global kris som pressar priserna på ett sätt som gör det väldigt svårt för svenska bönder, inte minst de bönder som de senaste åren har investerat kraftigt i moderna produktionsanläggningar och hållbara produktionsprocesser för att kunna möta framtiden. Med de lån de har i dag pressas de väldigt hårt av den marknad som vi nu ser. Det blir ju inte lättare av den kris vi har med Ryssland, som innebär ytterligare restriktioner för handel med livsmedel i vår del av världen. Allt detta pressar svenska bönder ordentligt just nu, men inte bara svenska bönder utan globalt på ett helt annat sätt än för bara några år sedan.

Det är därför som regeringen jobbar med en långsiktig livsmedelsstrategi för att utveckla det svenska jordbruket, höja kvalitet och konkurrenskraft och framför allt lyckas bättre på exportmarknaderna. Vi tittar på hela kedjan av livsmedel.

Det handlar också om akuta insatser som vi ser just nu. Vi jobbar med kreditgarantier till de bönder som har tagit stora lån för att klara den här perioden av låga priser. Dessutom valde vi nu i budgeten, efter förhandlingar också med Vänsterpartiet, att ytterligare kompensera jordbruket kostnadsfritt i form av dieselskattekomensation, därför att vi ser att den här branschen är väldigt pressad.

Framåt kommer Sverige att importera väldigt mycket livsmedel. Men vi ser också att efterfrågan på högkvalitativt livsmedel, ekologiskt livsmedel men också livsmedel med hög djurvälstånd, är något som konsumenterna värdesätter och prioriterar. Och det är inte bara i Sverige, utan i flera andra länder är det en ökad efterfrågan på mat och livsmedel som är producerat på ett klokt sätt.

Jag hoppas och tror att Jens Holm inte menar att vi tack vare den internationella handeln med livsmedel skulle sänka våra standarder, utan att han snarare ser att det är en fördel för Sverige och svenska konsumenter att kunna handla livsmedel som producerats tryggt och bra men att det också är en möjlighet till export till andra länder när vi har tagit bort antibiotika från svenskt livsmedel, till exempel, vilket är en fråga som växer globalt sett. Om vi, när vi har ett frihandelsavtal för diskussion med USA, skulle avstå från att diskutera till exempel antibiotikaanvändningen, som vi vet är så kraftfull på andra sidan Atlanten, vore ju ansvarslöst. Sverige har drivit på i de här förhandlingarna. Vi har haft det uppe i EU-nämnden. Alla partier har ställt sig bakom att det är ett viktigt initiativ att ta att faktiskt se till att man också diskuterar hur man kan minska antibiotikaanvändningen i världen, och Europa och USA kan medverka till det. Men det har inte varit uppe till diskussion i europeiska sammanhang att vi skulle avstå från rätten att reglera och avstå från rätten att fortsatt ha ett förbud mot import av klordoppade kycklingar.

Menar Jens Holm verkligen att de här förhandlingarna leder till att vi måste ändra svensk lagstiftning? Det är det Jens Holm antyder att de här förhandlingarna ska leda fram till. Det är inte sant, så varför säger Jens Holm det?

Anf. 151 JENS HOLM (V):

Herr talman! Jag tycker att näringsministern lyssnar lite illa på vad jag säger. Det jag säger är att vi avhänder oss rätten att reglera när sådana här frågor kan avgöras i hemliga förlikningsdomstolar med investerarskyddet ISDS som grund. Det finns med som en viktig komponent i det här avtalet. Jag förstår, Mikael Damberg, inte hur man kan vara en progressiv politiker, som jag tycker att du är, för du är ändå socialdemokrat, och förfäktar att storföretag – och det är bara företagen som med ett sådant investerarskydd kan stämma – ska kunna stämma stater för utebliven vinst eller om deras intressen rubbas. Vad är vitsen med det, och varför ska de här processerna vara hemligstämplade?

Eftersom det här är min sista chans att ställa frågor skulle jag kunna fråga Mikael Damberg var i TTIP-texten det står att USA ska minska sin användning av antibiotika. Du pratar ju om att det ska vara en bärande del av TTIP-avtalet. Och var någonstans i det man har förhandlat fram nu i TTIP-avtalet står det att hormonkött ska fortsätta att vara förbjudet? Jag utesluter inte att vi faktiskt lyckas bibehålla stoppet för hormonkött och klordoppad kyckling – det här är två frågor som har tagits upp otroligt mycket i medierna. Det grundläggande problemet är ändå att storföretag kan stämma stater och att vi öppnar en helt fri marknad, och där progressiv lagstiftning står mot frihandel ska det avgöras i hemliga domstolar. Det tycker jag är ett av de bärande felgreppen med TTIP.

Anf. 152 Närings- och innovationsminister MIKAEL
DAMBERG (S):

Herr talman! Jag tycker att det är bra att Sverige har fått in antibiotikafrågorna i de här förhandlingarna och att EU-kommissionen driver dem. Jag hoppas verkligen att det blir ett samarbetsavtal där USA och Europa enas om att försöka göra insatser för att minska antibiotikaanvändningen i livsmedelsproduktionen globalt sett. Sedan är det precis som i alla andra frågor att USA måste fatta sina beslut om sin lagstiftning och Sverige och Europa måste fatta sina beslut om sin lagstiftning. De här förhandlingarna kommer inte att leda till en ny lagstiftning om antibiotika i Europa eller i USA. Det är det som Jens Holm blandar ihop hela tiden. Jag tror att Jens Holm har rätt. Det blir inget hormonkött i Europa. Det blir inga klordoppade kycklingar. Europa har sagt att vi inte kommer att gå med på det därför att vi har en lagstiftning som säger att vi inte ska ha det i Europa och i Sverige.

Det blir lite misstänkliggörande med de här frågorna under en process där vi inte har förhandlingsresultat. Jens Holm har ju rätt. Det är inte färdigförhandlat, och då blir det lite svårt att bestämma på förhand hur avtalet kommer att se ut. Jag kan inte läsa upp avtalstexten eftersom den inte finns än. Den är ju inte färdigförhandlad. Jag vet vad Sveriges ingång i det här är. Jag vet vad Europas förhandlingsmandat är. Det är kloka förhandlingsmandat. Jag tror på en ordning där Europa och USA har en mer utvecklad handelsrelation med varandra. Jag tror att det gynnar både USA:s och Europas intressen att vi har det, därför att Sverige är ett ganska litet men väldigt exportberoende land.

Framtiden för svenskt jordbruk och svensk livsmedelsproduktion finns inte bara i Sverige med svenska konsumenter. Det finns också i en värld som växer och som efterfrågar bra djurhushållning och bra djurvälstånd. Det är faktiskt något som man kan ta betalt för på en global marknad när man gör det på rätt sätt.

Jag ser fram emot att återkomma till den här diskussionen när vi har ett framförhandlat avtal, för då kommer vi nog att se att jag hade rätt på de här två punkterna och det inte blev någon förändrad lagstiftning på de här områdena.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 26 Svar på interpellation 2014/15:693 om svensk kultur

Anf. 153 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUNKE (MP):

Herr talman! Runar Filper har frågat mig om jag anser att vi i Sverige saknar en kultur, ett kulturarv, en identitet eller en historia som binder ihop oss. Vidare frågar interpellanten om jag anser att den svenska kulturen särskiljer sig från andra nationers kultur. Slutligen frågar interpellanten om jag kan och vill konkretisera den satsning på kulturarvsfrågor som jag under våren lyft fram.

Jag vill inleda med att tacka Runar Filper för att han ställt dessa frågor till mig, eftersom det ger mig möjlighet att vara tydlig i hur jag ser på det svenska kulturarvets betydelse i samhället.

Regeringens grund för att stödja och främja den kultur och det kulturarv som finns i Sverige är det av riksdagen fastställda målet att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund och att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. För att nå detta mål verkar regeringen även för att främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas.

Kulturarvet är ett gemensamt arv, det är under ständig utveckling och formas av människor tillsammans. Regeringens utgångspunkt är att alla har rätt att ta del av och vara med och forma kulturarvet.

Det är otvivelaktigt så att i dagens Sverige, precis som i alla öppna och fria demokratier, är all kultur formad i ett utbyte av olika influenser, vilket är något som även skett genom historien. Kulturell interaktion och kulturellt utbyte har alltid haft en grundläggande betydelse för samhällets utveckling. Människor i Sverige, genom historien och i dag, har formats i mötet mellan kulturella intryck från olika håll, vilket innebär att en människa inte tillhör en, och endast en, kultur. Vi tillhör alla flera kulturer samtidigt.

Avslutningsvis vill jag informera om att under hösten inleds ett arbete med kulturarvsfrågor med en bred ansats som utgår från pågående utredningar och uppdrag. Avsikten är att utforma en framtida statlig kulturarvspolitik som tar som utgångspunkt att kulturarvet är en gemensam resurs, som är under ständig utveckling och formas av alla människor tillsammans, och som alla människor på lika villkor ska ha rätt att ta del av oavsett bakgrund.

Anf. 154 RUNAR FILPER (SD):

Herr talman! Jag ska börja med att tacka kultur- och demokratiministern för svaret. Dessvärre tycker jag att det är otydligt och otillräckligt som svar på mina frågor om att definiera betydelsen av just svensk kultur, vilket var min fråga.

Ministern beskriver kulturers framväxt och livscykel mer än att sätta fingret på svensk kultur – den kultur som odlats och vuxit fram inom vår nations gränser. Någonstans är det självklart för oss alla att kultur är något dynamiskt, som ministern säger – organiskt, ständigt i förändring. Jag förstår att det är svårt att definiera svensk kultur. För oss som har vuxit upp här är det intuitivt – en känsla som kanske inte ens kan eller behöver beskrivas.

Ett språk är föränderligt och organiskt, men det finns en tydlig benämning på de ljud som vi i Sverige oftast använder oss av för att kommunicera: det svenska språket. Likaväl som ministern har en uppfattning om vad svenska språket är bör hon ha en uppfattning om vad svensk kultur är. Ministern bör i sin ställning ha en mer intuitiv känsla och kanske kunna uttrycka att det finns en säregen svensk kultur, skild från

andra kulturer, eller att hon inte ser någon svensk kultur skild från övriga länders. Precis som vi ville göra det svenska språket till ett officiellt språk vill vi att svensk kultur ska ha en mer officiell status och vara mer förankrad i svensk debatt, myndigheter med mera.

Det finns fler kulturer, som ministern säger, kulturer i det oändliga omkring oss. Alla familjer har sin kultur och sina familjetraditioner som särskiljer just den familjen. Varje företag, varje idrottsförening, varje jaktlag och till och med varje politiskt parti har en egen intern kultur. Det är viktigt för en organisations och ett lands överlevnad och styre att veta vad man är och kunna samlas kring någonting för att hålla ihop. Det är viktigt att förstå vilken kulturell sfär man befinner sig i för att effektivt kunna kommunicera och samarbeta med andra.

Ministern pratar om kulturen som dynamisk, utmanande och obunden. Det gäller såklart samtidskulturen, men det var inte det som min frågeställning rörde vid. Hon berör inte kulturarvet och identiteten, som mina egentliga frågeställningar gällde. Skulle månghundraåriga kyrkobyggnader och det kristna kulturarv som är så stort och mäktigt vara under ständig utveckling? Det får ju stöd för att bevaras, ett av de största statliga anslagen från din egen regering, ministern. Hur menar du att detta ska beskrivas som en dynamisk kraft?

Vad gäller avsaknaden av ett konkret och tydligt svar om vad satsningen på kulturarvet innehåller förstår jag att det tar tid, eftersom ministern ändå inte kan definiera vad svensk kultur är. Nödvändigt är att regeringen har eller sätter upp ett ramverk för svensk kultur. Det är viktigt att det finns en definition på kulturbegreppet.

Arbetet med kulturarvsfrågor borde kräva en grund att utgå från om man över huvud taget har ambitionen att bevara det svenska kulturarvet. Eftersom jag tycker att jag fick ett svagt och otydligt svar frågar jag ministern igen: Finns det en svensk kultur eller inte i dina ögon? Vilka satsningar vill du göra vad gäller kulturarvet i mer konkret form?

Anf. 155 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNIKE (MP):

Herr talman! Riksdagsledamot Filper frågade om grunden att utgå från, och här kommer den: Det finns en svensk kultur, och den lever och frodas som aldrig förr. Tro mig, det är ett sant privilegium att få vara kultur- och demokratiminister och varje dag få arbeta hårt för främjandet av svensk kultur och för att alla ska få ta del av den och vara delaktiga.

Men svensk kultur är till sin natur mångfasetterad, föränderlig och därmed ytterst svårdefinierbar. Det är det här som är det svåra men så viktiga att förstå. Kulturen har, precis som riksdagsledamoten säger, genom historien formats av människor tillsammans. Den har stötts och blötts i samspel med andra kulturer, och den fortsätter att göra så än i dag. Till och med våra fantastiska gamla kyrkor fortsätter att utvecklas och stötas och blötas, även om de kanske i fysisk form har stått i flera hundra år. Det är ett levande kulturarv.

En stark och kraftfull kultur, som den svenska, är aldrig färdigutvecklad. En stark kultur får aldrig stå still, får aldrig sluta röra sig. Det måste vara en ständig process och rörelse. Det är definitionen av en levande och stark kultur. Så är det i Sverige, och så är det i vår omvärld. Vår svenska gemensamma kultur är, precis som riksdagsledamoten sa, ett sätt att tänka, leva och umgås, och det här förändras och rör på sig fram och tillbaka i långa och stora vågor eller cirklar.

Jag är och har alltid varit väldigt tacksam över att jag lever i ett samhälle och i ett Sverige där kulturen hela tiden utvecklas i den riktning dit fria individer tar den. Alternativen till detta skrämmer. Samhällen som sluter sig från omvärlden stagnerar snabbt – kulturellt, men också socialt och ekonomiskt. Samhällen som försöker definiera och sätta ramar för vad som är kultur utifrån en särskild tidpunkt vid ett förutbestämt stadium, för evigt oföränderligt, kommer snart att befinna sig i kulturell stagnation. Människor kommer inte att känna sig delaktiga.

Samhällen som utifrån politiska traktat och storslagna visioner försöker tvinga in kulturen i snäva ramar begår ett fruktansvärt misstag. Historien har visat vilka konsekvenser det får: exkludering, stigmatisering och förföljelse. Idén om en kultur fastnaglad vid en speciell tidpunkt eller i en speciell form definierad av politiker är för mig fullständigt fel, farlig och helt främmande. Sådana resonemang som ramar in och avgränsar kulturen har inget stöd – inte i historien och inte i vetenskapen. För mig är kultur som inte är fri detsamma som meningslös kultur.

Anf. 156 RUNAR FILPER (SD):

Herr talman! Jag tackar kultur- och demokratiministern för det svaret. Det gläder mig att hon säger att det finns en kraftfull svensk kultur. Att det finns en svensk kultur var ett av de svar som jag efterlyste från kulturministern.

Men det kan ändå inte ha undgått dig, kultur- och demokratiministern, att det pågår ett förnekande av svensk kultur i vårt land, att det är tabu att nämna begreppen svenskhet och svensk kultur. Ett sådant förnekande kanske inte du är kvinna att göra, men det finns väldigt många som gör det. Låt mig exemplifiera! Jag var på landstingsfullmäktiges budgetdebatt om kulturpolitiken i Värmland. I sådana debatter går framför allt vänsterfolk i taket när man berör svensk kultur och svenskhet. Det har inte bara hänt en gång, utan det händer såväl 2012, 2013 och 2014 som 2015. Det socialdemokratiska landstingsrådet förfasade sig över hur man kan ta ord som ”svensk kultur” och ”svenskhet” i sin mun. Skrämmande, ovärdigt, en skam för denna församling! Så lät det.

Herman Lindqvist, ni vet, Sveriges mest kände historiker, mannen bakom Hermans historia, hade en artikel i Aftonbladet på nationaldagen den 6 juni i år. Han skriver: ”Bara ordet nationaldag sänder kalla kårar av rysningar genom delar av den svenska vänstern. Ord som fosterland får mången att treva efter spypåsen. De borde söka hjälp. De som ryser och kräks.” Hur ser kultur- och demokratiministern på denna vämjelse över vår älskade nation och kultur, över vårt älskade fosterland, den vämjelse som

Herman Lindqvist beskrev och som jag beskrev genom exemplet med det socialdemokratiska landstingsrådet?

Språket är ett exempel på en företeelse som tar till sig impulser från andra länder, här i form av låneord och andra ord som försvenskas. Ingen påstår i dag att vi inte skulle ha ett svenskt språk. Ingen förnekar att svenskan existerar. Ingen ifrågasätter om jag verkligen talar svenska om jag säger garderob, soffa, toalett eller parfym. I lika hög grad borde det gälla även den egna kulturen, den särart som förmedlas från en generation till en annan och som majoritetsbefolkningen växt upp med. Det är väldigt svårt för mig att begripa den avsky för just orden svensk kultur och svenskhet som många kulturpersonligheter och ledande politiker kommer med.

Vårt kulturarv skiljer sig på ett avgörande sätt från samtidskulturen genom det faktum att de som en gång har skapat och burit de olika kulturyttringarna är döda i de flesta fall. Till skillnad från samtidskulturen kan äldre kulturyttringar inte skyddas, spridas och levandegöras på samma sätt av sina skapare. Det gör enligt vår mening att samhällets ansvar för denna del av kulturen är än viktigare. Det håller säkert ministern med om.

De unika och olikartade identiteter som mänsklighetens olika folk och folkgrupper uppvisar är betingade av deras respektive kulturer. All världens kulturer är mänsklighetens gemensamma arv och bör erkännas och skyddas till allas gagn. Håller ministern med, till exempel om det sista jag sa?

Anf. 157 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNIKE (MP):

Herr talman! Riksdagsledamot Filper, det finns en svensk kultur, och det finns ett svenskt kulturarv. Och det gemensamma kulturarvet ska bevaras för eftervärlden. Det råder ingen och det får inte råda någon som helst tvekan om det. Det ska bevaras för eftervärlden.

Jag förutsätter att riksdagsledamoten känner till att ett av de av riksdagen fastställda kulturpolitiska målen som ska genomsyra all kulturpolitik handlar om just det. Vi ska värna kulturarvet och göra det tillgängligt för alla människor. Det är ett mål, antaget här.

Men kulturen kan aldrig cementeras vid ett enskilt ögonblick, vilket jag också sa tidigare. Om den gör det är det lika med död och förruttnelse. Kultur måste leva! Det är en process, en ständig process, oss människor emellan. Därför är det viktigt att alla människor får möjlighet att påverka och vara med och forma dagens kultur och framtidens kulturarv, som då ger en rättvisare och mer frodig bild av vår historia. Regeringens politik för kulturarvet är på det sättet både bevarande och progressiv.

Låt mig också kommentera det här med politikernas och andra opinionsbildares citat som riksdagsledamoten för fram. Det finns en svensk kultur. Det finns ett svenskt kulturarv. Just därför antog riksdagen 2009 nya kulturpolitiska mål. Det står svart på vitt att kulturarvet ska främjas, bevaras och utvecklas.

Eftersom vi har oerhört tydliga kulturpolitiska mål, antagna av riksdagen, har flera av våra tyngsta myndigheter som huvudsaklig uppgift att bevara och tillgängliggöra det svenska kulturarvet. Och just eftersom ett levande och växande svenskt kulturarv och svensk kultur är så viktigt finns det mängder med statliga måldokument, formulerade av politiker, som innehåller målsättningar om kulturarvets bevarande.

Jag hoppas att det inte råder några som helst tveksamheter eller finns någon som helst oro hos riksdagsledamoten när det gäller att allt det här görs just därför att den svenska kulturen och det svenska kulturarvet, som är i en ständig process och skapas i möten mellan människor, är viktiga för regeringen.

Anf. 158 RUNAR FILPER (SD):

Herr talman! Tack för svaret, ministern!

Jag är själv uppvuxen på landsbygden och anser att kulturen och traditionerna är som mest levande på landsbygden och landsorterna. Det är där som det immateriella kulturarvet bevaras i större utsträckning. Där har gångna tiders seder och bruk överlevt bättre än i till exempel städerna. Enligt min mening är kulturen och traditionerna som mest levande på landsbygden och landsorterna.

Ministerns Sverige ser garanterat inte ut som mitt Sverige. Landsbygdsservice är A och O om man vill bo på landsbygden, med den livskvalitet som det innebär. Ministerns parti för kanske en annan politik som ödelägger landsbygden mer än mitt parti önskar.

Det vore i mina ögon ett dråpslag mot svensk kultur och landsbygd om ministerns idéer om vårt lands kultur ändock finge slå rot i det svenska samhället. Det är oerhört viktigt att det satsas pengar på de organisationer, myndigheter, verksamheter och föreningar som vill bevara det immateriella kulturarvet som finns och lever på landsbygden. Det är jätteviktigt. Och det satsar Sverigedemokraterna betydligt mer på än andra partier gör.

Kollektiva minnen, gemensamma myter, högtider, seder och bruk är grundförutsättningar för att ett samhälle ska kunna hålla samman de värderingarna i förlängningen. Att värna det svenska kulturarvet är också att visa respekt för tidigare generationer, att minnas vad de har åstadkommit.

Anf. 159 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH

KUHNKE (MP):

Herr talman! I denna interpellationsdebatt har jag velat klargöra att kulturen är till sin natur mångfasetterad, självständig och svårdefinierbar och just därför även svåröversäglig. Kultur är som människans väsen, som människans språk. Den formas av oss tillsammans. Den är svår att fånga men ännu svårare att styra, vilket är underbart.

För Sveriges regering, liksom för alla regeringar i fria och demokratiska stater, är det precis så det ska vara. Jag kommer därför aldrig att stå i talarstolen i Sveriges riksdag och diktera vad som är svensk kultur och vad som inte är det. Det är viktigt, eftersom kulturen handlar om livet självt och hur det tar sig uttryck. Det är inte upp till statsråd och inte heller till ledamöter av Sveriges riksdag att diktera villkoren för människors sätt att leva.

Min bestämda övertygelse är att kulturen ska vara självständig, fri och i ständig utveckling. Varje försök att utifrån politiska visioner styra

kulturen är kännetecknande för totalitära stater och slutar oundvikligen i katastrof.

Det är möjligt att Sverigedemokraterna har en annan uppfattning om den saken. I Sverigedemokraternas Sverige är det kanske politikerna som styr kulturen och därmed dikterar villkoren för människors sätt att leva. Kanske ska även konsten styras utifrån Sverigedemokraternas politiska visioner.

Jag är väldigt stolt över att vara en del av en regering som driver en kulturpolitik med friheten och demokratin som utgångspunkt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 27 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Skrivelse

2014/15:146 Förebygga, förhindra och försvåra – den svenska strategin mot terrorism

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för denna skrivelse skulle förlängas till och med *onsdagen den 30 september*.

EU-dokument

KOM(2015) 337 Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om ändring av direktiv 2003/87/EG för att främja kostnadseffektiva utsläppsminskningar och koldioxid snåla investeringar

§ 28 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 28 augusti

2014/15:754 Finansiering av Sjöfartsverkets räddningsinsatser
av *Jessica Rosencrantz* (M)
till statsrådet *Anna Johansson* (S)

den 31 augusti

2014/15:755 Väpnat upplopp
av *Jeff Ahl* (SD)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)
2014/15:756 Ålands betydelse för det svensk-finska försvarssamarbetet

av *Hans Wallmark* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

den 1 september

2014/15:757 Förluster för pensionssystemet

av *Penilla Gunther* (KD)
till statsrådet Per Bolund (MP)

den 2 september

2014/15:758 Våldsdåd i Malmö

av *Marie Granlund* (S)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2014/15:759 Moms på posttjänster

av *Erik Ottoson* (M)
till statsrådet Mehmet Kaplan (MP)

2014/15:760 Kommunala trådlösa nätverk för allmänt bruk och missbruk

av *Erik Ottoson* (M)
till statsrådet Mehmet Kaplan (MP)

§ 29 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 28 augusti

2014/15:772 Fastighetsskatt på vindkraftverk

av *Rickard Nordin* (C)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2014/15:773 Infrastruktur för laddstolpar

av *Anders Åkesson* (C)
till klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP)

den 1 september

2014/15:774 Indragna tåg till Jämtland

av *Per Åsling* (C)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2014/15:775 Konsekvenser för vapenhandlarna av långa handläggningstider

av *Sten Bergheden* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

den 2 september

2014/15:776 Det omfattande sexuella våldet i Sri Lanka

av *Birgitta Ohlsson* (FP)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2014/15:777 Skydd av begreppen universitet och högskola

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

§ 30 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 31 augusti

2014/15:760 Klassning av handgranater

av Roger Haddad (FP)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2014/15:761 Valfärdsutredning

av Jonas Jacobsson Gjörtler (M)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

den 2 september

2014/15:762 Parkeringstillstånd för människor med funktionsnedsättning

av Anders W Jonsson (C)

till statsrådet Anna Johansson (S)

§ 31 Kammaren åtskildes kl. 19.27.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdets början till och med § 9 anf. 28 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 82 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 22 anf. 129 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om ny riksdagsledamot	1
§ 2 Avsägelse	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	3
§ 6 Svar på interpellation 2014/15:712 om förbättring av Kemikalieinspektionen	4
Anf. 1 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP)	4
Anf. 2 STEN BERGHEDEN (M)	4
Anf. 3 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP)	5
Anf. 4 STEN BERGHEDEN (M)	6
Anf. 5 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP)	7
Anf. 6 STEN BERGHEDEN (M)	8
Anf. 7 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP)	9
§ 7 Svar på interpellation 2014/15:713 om kostnaderna för vattendirektivet	9
Anf. 8 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP)	9
Anf. 9 STEN BERGHEDEN (M)	10
Anf. 10 STAFFAN DANIELSSON (C)	11
Anf. 11 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP)	12
Anf. 12 STEN BERGHEDEN (M)	13
Anf. 13 STAFFAN DANIELSSON (C)	14
Anf. 14 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP)	15
Anf. 15 STEN BERGHEDEN (M)	16
Anf. 16 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP)	16
§ 8 Svar på interpellation 2014/15:747 om marint skräp – ett allvarligt miljöhot	17
Anf. 17 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP)	17
Anf. 18 JOHAN HULTBERG (M)	18
Anf. 19 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP)	19
Anf. 20 JOHAN HULTBERG (M)	20
Anf. 21 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP)	21
Anf. 22 JOHAN HULTBERG (M)	22
Anf. 23 Klimat- och miljöminister ÅSA ROMSON (MP)	23
§ 9 Svar på interpellation 2014/15:630 om egenanställning – en utnyttjad resurs	23
Anf. 24 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S)	23
Anf. 25 HANS ROTHENBERG (M)	24
Anf. 26 MARIA PLASS (M)	25
Anf. 27 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S)	25
Anf. 28 HANS ROTHENBERG (M)	26

Anf. 29 MARIA PLASS (M)	27
Anf. 30 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S)	28
Anf. 31 HANS ROTHENBERG (M)	28
Anf. 32 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S)	29
§ 10 Svar på interpellation 2014/15:631 om insatser för att stimulera till arbete upp i åldrarna	29
Anf. 33 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S)	29
Anf. 34 HANS ROTHENBERG (M)	30
Anf. 35 MARIA PLASS (M)	31
Anf. 36 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S)	32
Anf. 37 HANS ROTHENBERG (M)	32
Anf. 38 MARIA PLASS (M)	33
Anf. 39 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S)	34
Anf. 40 HANS ROTHENBERG (M)	35
Anf. 41 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S)	35
§ 11 Svar på interpellation 2014/15:740 om antalet traineejobb	36
Anf. 42 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S)	36
Anf. 43 LOTTA FINSTORP (M)	36
Anf. 44 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S)	37
Anf. 45 LOTTA FINSTORP (M)	38
Anf. 46 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S)	39
Anf. 47 LOTTA FINSTORP (M)	40
Anf. 48 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S)	40
§ 12 Svar på interpellation 2014/15:675 om avhysning av läger och bosättningar	41
Anf. 49 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S)	41
Anf. 50 JOHAN FORSSELL (M)	41
Anf. 51 STAFFAN DANIELSSON (C)	43
Anf. 52 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S)	44
Anf. 53 JOHAN FORSSELL (M)	44
Anf. 54 STAFFAN DANIELSSON (C)	45
Anf. 55 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S)	45
Anf. 56 JOHAN FORSSELL (M)	46
Anf. 57 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S)	47
§ 13 Svar på interpellation 2014/15:684 om åldersbedömning av ensamkommande barn	47

Anf. 58 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	47
Anf. 59 MIKAEL CEDERBRATT (M).....	48
Anf. 60 STAFFAN DANIELSSON (C).....	48
Anf. 61 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	49
Anf. 62 MIKAEL CEDERBRATT (M).....	50
Anf. 63 STAFFAN DANIELSSON (C).....	51
Anf. 64 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	51
Anf. 65 MIKAEL CEDERBRATT (M).....	52
Anf. 66 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	53
§ 14 Svar på interpellation 2014/15:702 om uppenbart ogrundade ansökningar.....	53
Anf. 67 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	53
Anf. 68 JOHAN FORSSELL (M).....	54
Anf. 69 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	55
Anf. 70 JOHAN FORSSELL (M).....	56
Anf. 71 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	56
Anf. 72 JOHAN FORSSELL (M).....	57
Anf. 73 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	58
§ 15 Svar på interpellation 2014/15:734 om den drastiska ökningen av antalet ensamkommande flyktingbarn.....	58
Anf. 74 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	58
Anf. 75 MARKUS WIECHEL (SD).....	59
Anf. 76 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	60
Anf. 77 MARKUS WIECHEL (SD).....	61
Anf. 78 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	62
Anf. 79 MARKUS WIECHEL (SD).....	63
Anf. 80 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	64
§ 16 Svar på interpellation 2014/15:744 om vice statsminister	64
Anf. 81 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	64
Anf. 82 HANS WALLMARK (M).....	65
Anf. 83 ANDREAS NORLÉN (M).....	66
Anf. 84 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	67
Anf. 85 HANS WALLMARK (M).....	68
Anf. 86 ANDREAS NORLÉN (M).....	69
Anf. 87 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	70

Anf. 88 HANS WALLMARK (M)	71
Anf. 89 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	71
§ 17 Svar på interpellation 2014/15:736 om den så kallade satsningen på vårdpersonal inom äldreomsorgen.....	72
Anf. 90 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	72
Anf. 91 LOTTA FINSTORP (M).....	72
Anf. 92 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	73
Anf. 93 LOTTA FINSTORP (M).....	74
Anf. 94 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	75
Anf. 95 LOTTA FINSTORP (M).....	75
Anf. 96 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	76
§ 18 Svar på interpellation 2014/15:746 om frihet att själv välja partner	77
Anf. 97 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	77
Anf. 98 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	78
Anf. 99 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	79
Anf. 100 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	79
Anf. 101 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	80
Anf. 102 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	81
Anf. 103 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	82
§ 19 Svar på interpellation 2014/15:666 om kapaciteten att kunna åtala återvändande terrorister.....	82
Anf. 104 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	82
Anf. 105 ROBERT HANNAH (FP).....	83
Anf. 106 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	84
Anf. 107 ROBERT HANNAH (FP).....	85
Anf. 108 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	86
Anf. 109 ROBERT HANNAH (FP).....	87
Anf. 110 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	87
§ 20 Svar på interpellation 2014/15:719 om alkoholsmuggling	87
Anf. 111 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	87
Anf. 112 JOHAN HEDIN (C).....	88
Anf. 113 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	89
Anf. 114 JOHAN HEDIN (C).....	89
Anf. 115 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	90
Anf. 116 JOHAN HEDIN (C).....	90
Anf. 117 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	91
§ 21 Svar på interpellation 2014/15:728 om autonoma fordon på svenska vägar	91
Anf. 118 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	91
Anf. 119 ERIK OTTOSON (M).....	92
Anf. 120 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	92
Anf. 121 ERIK OTTOSON (M).....	93
Anf. 122 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	93
Anf. 123 ERIK OTTOSON (M).....	94
Anf. 124 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	94
§ 22 Svar på interpellation 2014/15:732 om regeringens cykelstrategi och politik för att främja cykeln som transportmedel	95

Anf. 125 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	95
Anf. 126 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	96
Anf. 127 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	96
Anf. 128 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	97
Anf. 129 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	98
Anf. 130 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	99
Anf. 131 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	99
§ 23 Svar på interpellation 2014/15:733 om vinsterna med en östlig förbindelse i Stockholm	100
Anf. 132 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	100
Anf. 133 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	100
Anf. 134 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	101
Anf. 135 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	102
Anf. 136 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	103
Anf. 137 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	103
Anf. 138 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	104
§ 24 Svar på interpellation 2014/15:741 om lagar och regler kring drönare	104
Anf. 139 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	104
Anf. 140 PENILLA GUNTHER (KD)	105
Anf. 141 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	106
Anf. 142 PENILLA GUNTHER (KD)	107
Anf. 143 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	107
Anf. 144 PENILLA GUNTHER (KD)	108
Anf. 145 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	109
§ 25 Svar på interpellation 2014/15:691 om djurskydd i TTIP	109
.....	.....
Anf. 146 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S)	109
Anf. 147 JENS HOLM (V)	110
Anf. 148 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S)	111
Anf. 149 JENS HOLM (V)	112
Anf. 150 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S)	113
Anf. 151 JENS HOLM (V)	114
Anf. 152 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S)	115
§ 26 Svar på interpellation 2014/15:693 om svensk kultur	116
.....	.....
Anf. 153 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	116
Anf. 154 RUNAR FILPER (SD)	116
Anf. 155 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	117
Anf. 156 RUNAR FILPER (SD)	118
Anf. 157 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	119
Anf. 158 RUNAR FILPER (SD)	120
Anf. 159 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	120

§ 27 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	
.....	121
§ 28 Anmälan om interpellationer	
.....	121
§ 29 Anmälan om frågor för skriftliga svar	
.....	122
§ 30 Anmälan om skriftliga svar på frågor	
.....	123
§ 31 Kammaren åtskildes kl. 19.27.	
.....	123

Tryck: Elanders, Vällingby 2015